

ORDINUL
ARHITECTILOR
DIN ROMÂNIA

GHID DE ARHITECTURĂ

pentru încadrarea în specificul local din mediul rural

ȚARA LĂPUȘULUI

ROSTUL GHIDULUI

Rostul acestui material este de a furniza un instrument de lucru locuitorilor mediului rural, autorităților locale, investitorilor, proiectanților și consultanților implicați în procesul de construire sau elaborare a unor regulamente de construire în mediul rural.

Ghidul își propune să fie un set de reguli ușor de aplicat, cu exemple clare (inclusiv de tipul AȘA DA sau AȘA NU), care să faciliteze alegerea modelelor adecvate de către cei ce vor să construiască în mediul rural. În același timp, Ghidul intenționează să

ușureze activitatea echipelor de proiectare/consultanță în alegerea configurațiilor, a materialelor și a tehnologiilor necesare construirii în mediul rural, fie că vorbim despre proiecte finanțate prin PNDR, despre elaborarea documentațiilor de urbanism sau despre simple intervenții cu finanțare exclusiv privată.

Obiectivul esențial al acestui ghid este păstrarea nealterată a spiritului așezărilor în care sunt propuse proiectele și creșterea calității vieții, dar cu conservarea tradițiilor și a peisajului cultural existent – acestea fiind, de

fapt, chiar resurse pentru dezvoltarea durabilă în mediul rural. În acest sens, există deschidere pentru abordări specifice secolului al XXI-lea care țin cont de resursele locale, de energiile regenerabile, precum și de cunoașterea acumulată local (meșteșugurile și tehnica populară).

Proiectele de succes din mediul rural evidențiază faptul că există o legătură foarte strânsă între calitatea peisajului natural, a celui construit și calitatea vieții. Viitorul oricărei comunități depinde de modul în care își

administrează resursele.

Mediul construit (construcțiile de orice fel) poate fi o resursă extrem de valoroasă sau din contră, doar un consumator de resurse. În acest sens, prezentul material propune soluții care pun în valoare înțelepciunea tradiției constructive locale, a utilizării responsabile a resurselor locale dar în același timp oferind soluții noi ce țin de materiale și tehnici moderne de construcție, precum și de surse de energie regenerabilă.

IMPLICAREA COMUNITĂȚII ÎN GOSPODĂRIREA RESPONSABILĂ A MEDIULUI CONSTRUIT

Gospodărire responsabilă a mediului construit

Grija cu care întreținem, reparăm sau construim - fie că este vorba de casele tradiționale, părințești sau de clădiri noi-reprezintă un proces ce presupune asumarea unei responsabilități față de întreaga comunitate. Orice clădire trebuie percepută în primul rând ca o componentă a ansamblului așezării sătești. Astfel, o clădire trainică, frumoasă, care își îndeplinește bine rostul pentru care a fost construită, ar trebui să fie un motiv de mândrie pentru întreaga comunitate. Acest lucru devine și mai evident, mai relevant, în cazul clădirilor cu funcțiuni publice, comunitare: primăria, școala, căminul cultural, dispensarul, clădiri de cult, etc.

Principiile care vor sta la baza oricărei intervenții asupra mediului construit din zonele rurale (fie că este vorba de conservare, întreținere, modernizare sau construire) sunt următoarele:

- respectul pentru moștenirea culturală; se va urmări cu precădere integrarea în context prin păstrarea nealterată a identității așezării, a peisajului construit și a celui natural;
 - responsabilitate față de urmași; îmbunătățirea condițiilor de viață în prezent prin valorificarea resurselor locale în mod judicios, pe termen lung, pentru a rămâne și generațiilor viitoare;
 - utilizarea surselor de energie regenerabile;
 - valorificarea amplasamentului astfel încât forma/volumetria și înfățișarea clădirii să reflecte climatul local: orientare și însoțire, umiditate și vânturi dominante, oscilații de temperatură, etc.
 - utilizarea materialelor și tehnicilor tradiționale care de fapt reflectă soluțiile cele mai bune cristalizate de-a lungul timpului pentru condițiile de mediu locale.
 - utilizarea materialelor reciclabile și refolosirea apelor uzate și pluviale.
- Pentru noile programe/ funcțiuni propuse în mediul rural, întotdeauna se vor analiza următoarele aspecte:
- Relevanța: „Cât de necesară este

această nouă clădire sau ansamblu pentru comunitate? Cum se va asigura întreținerea și funcționarea noilor clădiri?”

- Incluziunea socială: „Cât de echitabilă este repartizarea serviciilor, a utilităților, a facilităților de producție în teritoriu?”. Se va urmări favorizarea accesului tuturor membrilor comunității în aceeași măsură la noile funcțiuni.

Dezvoltare comunitară prin calificare profesională și încurajarea economiei locale

În anumite comunități, deși există resurse de materie primă valoroase, acestea sunt neglijate de localnici, iar meșteșugul prelucrării lor s-a pierdut. În această situație este necesară calificarea localnicilor astfel încât să poată avea acces la resurse, în vederea susținerii unor activități de economie socială capabile să aducă un venit constant în comunitate.

Acest principiu este extrem de important atât datorită rezultatului direct de ieftinire a investiției prin folosirea forței de muncă locale, cât și datorită efectului pe termen lung pe care îl asigură: în teritoriu rămân nu numai

funcțiunile capabile să deservească locuirea, ci și personalul calificat capabil să le utilizeze. Acest deziderat se poate atinge doar printr-o politică investițională coerentă, care trebuie să urmeze niște pași necesari, cum sunt:

- cooptarea localnicilor adulți și lipsiți de ocupație ca mână de lucru, pentru început, necalificată;
- aducerea în teritoriu a inginerilor, maiștrilor, tehnicienilor și muncitorilor capabili să instruiască și să asigure calificarea lucrătorilor necalificați;
- organizarea de cursuri practice și cursuri de formare și calificare pentru localnici;
- dezvoltarea unor centre de valorificare a materialelor de construcție ecologice rurale cu aplicații în domeniul construcțiilor;
- pe măsura derulării programului, gradul de calificare a personalului crește; consecutiv, crește remunerația și capacitatea de a întreține locuințele nou create;
- atingerea obiectivelor avute în vedere la terminarea programului, aceste funcțiuni productive vor rămâne în teritoriu, urmând să deservească întreaga așezare în ansamblul ei; în plus, la terminarea programului, zona va fi locuită de un segment de populație productiv. Acesta va fi capabil să presteze munci calificate în cadrul

așezării, dar și învecinătate, putând astfel să-și întrețină casele și gospodăriile. Astfel, se vor crea premisele creșterii capacității utilizatorilor de a-și întreține noile construcții.

Rostul arhitectului

Arhitectul are rostul de a îmbina oportunitățile cu resursele și nevoile beneficiarilor, indiferent dacă aceștia sunt o familie, o firmă, un ONG sau autorități locale și de a oferi soluții realiste în timp util. Reușita demersului său este direct proporțională cu adecvarea proiectului la cele enumerate mai sus. Aceste lucruri nu trebuie rupte din contextul mediului rural românesc de început de secol XXI, în care confuzia dintre valoare și non-valoare este mult prea des întâlnită. În acest sens, arhitectul are și rolul de a-și consilia beneficiarul (fără a-l manipula) pentru a asigura premise realiste unor proiecte/demersuri ce au ca finalitate sporirea calității vieții, inclusiv prin atributele mediului natural sau ale fondului construit la care participă în mod direct. Rostul lui este să aducă echilibru acolo unde este chemat.

CUPRINS

1. ZONA.....	4
1.1. Delimitarea geografică a zonelor după unități administrativ-teritoriale	4
1.2. Precizarea caracteristicilor specifice ale zonei.....	5
2. SPECIFICUL LOCAL.....	6
2.1. Peisajul rural-cultural.....	6
2.2. Tipologii de sate.....	6
2.3. Amplasarea pe lot.....	8
2.3.1. Gospodăria tradițională.....	11
2.3.1.1. Locuința.....	11
2.3.1.2. Anexele gospodărești.....	12
2.4. Tipologiile de acoperișuri, pante, materiale de învelitori	14
2.5. Gabaritele/ proporțiile conforme specificului local	14
2.6. Travei de fațadă conform specificului local	14
2.7. Raportul plin/gol, forma, dimensiunea și proporția golurilor conform specificului local	14
3. CONSTRUCȚII NOI	15
3.1. Prevederi generale.....	15
Categorii de construcții în funcție de gabarite și volumetrie.....	15
3.2. Amplasarea în cadrul așezării	15
3.2.1. Recomandări	15
3.3. P.O.T., C.U.T., regim de înălțime	16
3.4. Amplasarea construcțiilor și amenajărilor noi în afara vetrei satului – probleme de încadrare în peisaj	17
3.5. Amplasarea construcțiilor și amenajărilor noi în vatra satului– probleme de încadrare pe lot	17
3.6. Principii de proiectare pentru construcțiile noi.....	17
3.7. Principii de tratare a construcțiilor existente.....	17
3.8. Recomandări care țin de calitatea utilizării spațiilor.....	19
4. AMENAJAREA CLĂDIRILOR EXISTENTE	20
5. ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE	24
5.1. ACOPERIȘUL	24
5.1.1. Specificul local.....	24
5.1.2. Recomandări.....	26
A. Construcții noi cu gabarit mic, mediu și mare în sistem pavilionar.....	26
B. Construcții noi cu gabarit mare de tip monovolum.....	31
C. Intervenții pe construcțiile existente (gabarit mic, mediu și mare- pavilionar și monovolum).....	33
5.2. PEREȚII	36
5.2.1. Specificul local	36
5.2.2. Recomandări	38
A. Construcții noi cu gabarit mic, mediu și mare (gabarit mic, mediu și mare- pavilionar și monovolum).....	38
B. Intervenții la construcțiile existente (gabarit mic, mediu și mare- pavilionar și monovolum).....	39
5.3. FUNDAȚIILE ȘI SOCLURILE	41
5.3.1. Specificul local	41
5.3.2. Recomandări	42
A. Construcții noi cu gabarit mic, mediu și mare- pavilionar și monovolum.....	42
B. Intervenții la construcțiile existente.....	42
5.4. TÂMPLĂRIA.....	44
5.4.1. Specificul local	44
5.4.1.1. Descrierea golurilor.....	44
5.4.1.2. Descrierea tâmplăriilor.....	44
5.4.2. Recomandări pentru construcțiile noi.....	48
5.4.2.1. Compunerea golurilor.....	48
5.4.2.2. Tâmplăriile.....	48
5.4.2.3. Grilaje, feronerie, tip de sticlă.....	48
5.4.3. Intervenții pe construcții existente.....	49
5.5. TÂRNAȚUL.....	50
5.5.1. Specificul local.....	50
5.5.2. Recomandări pentru construcții noi.....	52
5.5.3. Intervenții la construcții existente.....	52
5.6. TIMPANUL.....	53
5.6.1. Specificul local.....	53
5.6.2. Recomandări- timpane la construcții noi.....	53
5.6.3. Recomandări- intervenții la timpane existente.....	53
5.7. POARTA ȘI GARDUL	54
5.7.1. Specificul local.....	54
5.7.2. Recomandări pentru porțile și gardurile noi.....	55
5.7.3. Recomandări- intervenții la porți și garduri existente.....	55
0	
6. AMENAJĂRILE EXTERIOARE	57
6.1. Specificul local	57
6.2. Recomandări	58
7. PERFORMANȚA ENERGETICĂ.....	60
7. ANEXE.....	62
Anexa 1: Studiu de amplasare și încadrare în imaginea așezării.....	62
Anexa 2: Glosar de termeni	63
Anexa 3: Surse documentare și credite foto.....	65

1. ZONA.

1.1 Delimitarea geografică după unități administrativ-teritoriale.

ȚARA LĂPUȘULUI se întinde de o parte și de alta a râului Lăpuș, având ca limite la nord și nord-est- Munții Țibleșului și Munții Lăpușului, la sud- Culmea Breaza, la vest- Masivul Preluca, Dealul Pietriș și Muntele Șatra, iar la est- Dealurile Splaiului. Țara Lăpușului se află pe teritoriile județelor Maramureș, Cluj și Sălaj, dar cea mai mare parte a sa se află pe teritoriul județului Maramureș.

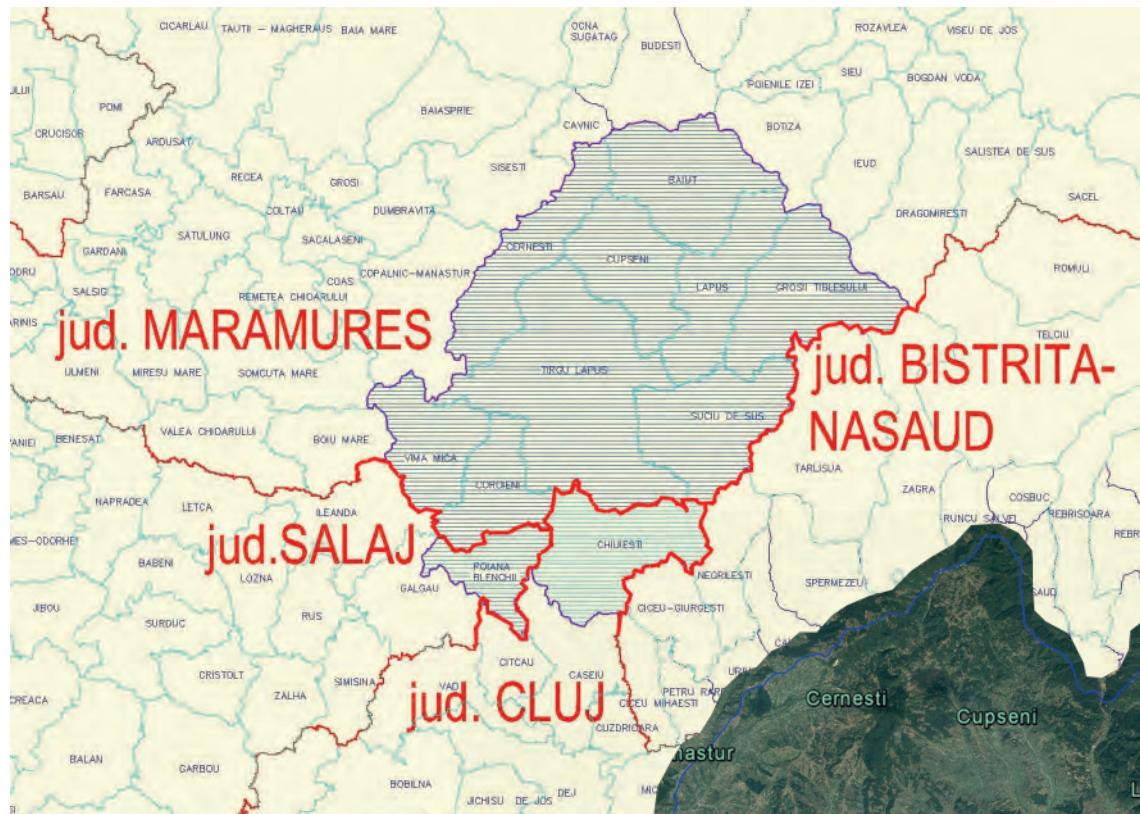
Ghidul se aplică în satele de pe teritoriul administrativ al următoarelor comune și orașe:

- jud. Maramureș:

- Băiuț**- satele: Băiuț, Strâmbu Băiuț, Poiana Botizii
- Cernești**- satele: Cernești, Ciocotiș, Trestia, Izvoare (Bloaja), Măgureni, Fânațe și Brebeni
- Coroieni**- satele: Drăghia, Baba, Dealu Mare, Vălenii Lăpușului și Coroieni și cătunul Ponorâta
- Cupșeni**- satele: Cupșeni, Costeni, Libotin, Ungureni
- Lăpuș**- satul Lăpuș (Lăpușu Românesc)
- Suciu de Sus**- satele: Suciu de Sus, Suciu de Jos, Larga
- Vima Mică**- satele: Aspra, Dealu Corbului, Jugăstreni, Peteritea, Sălnița, Vima Mare, Vima Mică
- satele aparținătoare orașului Tg-Lăpuș**, adică: Boiereni, Borcut, Cufoaia, Dămăcușeni, Dumbrava, Dobricu Lăpușului, Fântânele, Groape, Inău, Răzoare, Rogoz, Rohia, Stoiceni
- Groșii Țibleșului**- satul Groșii Țibleșului

- jud. Cluj:

- Chiuești**- satele: Chiuești, Măgoaja,

Valea lui Oprîș, Valea Cășeiului, Strâmbu

- jud. Sălaj:

- Poiana Blenchiei**- satele: Poiana Blenchiei, Măgura, Fălcușa, Goștila

Satele atipice pentru Țara Lăpușului sunt:

- Dămăcușeni- localitate tradițional maghiară;
 - Ponorâta- așezare informală întemeiată de populație roma lângă Coroieni;
 - Băiuț și Strâmbu Băiuț- localități înființate de mineri, având un caracter eterogen datorită diversității etnice și industrializării timpurii.
- Aceste sate sunt menționate separat la fiecare capitol cu caracteristicile lor specifice.

NOTĂ: Pe parcursul îndrumarului vom numi satul Lăpuș și satul Izvoare cu denumirile lor istorice, încă utilizate de localnici- "Lăpușu Românesc" și "Bloaja", pentru a evita confuziile și neclaritățile (de ex. Lăpuș- zonă etnografică vs. Lăpuș- sat).

1.2. Precizarea caracteristicilor specifice ale zonei

Țara Lăpușului se întinde pe un relief de dealuri care au fost cândva bogat împădurite, fapt care a făcut ca arhitectura Lăpușului să fie o arhitectură predilectă a lemnului, la fel ca cea a Maramureșului.

Caracteristici geografice și climatice

Țara Lăpușului e amplasată în Depresiunea Lăpușului, pe cursul mijlociu și superior al râului Lăpuș, fiind mărginită la nord și est de munții Țibleșului, Gutâiului și Lăpușului, la sud de podișul Boiului și culmea Breaza, iar la vest de masivul Preluca. Astfel, relieful său este unul colinar, ocupat cu păduri, pășuni subalpine, fânețe, livezi, iar în partea de jos a văilor terenuri de cultură.

Zona vestică a Țării Lăpușului se caracterizează printr-un climat continental moderat cu influențe oceanice, în timp ce zona muntoasă de la est se află sub influența maselor de aer subpolar.

Vegetația zonei depresionare și colinare este formată preponderent de foioase, în principal fag, cu pâlcuri de stejar, paltin, carpen, plop, mesteacăn, frasin și gorun; arbuștii sunt specifici lizierelor: măceș, alun, porumb, cătină, corn, iar pe văile râurilor - arin, răchită roșie și soc. Pajiștile sunt ocupate cu ierboase: rogoz, trifoi alb, firuță, păiuș, coada șoricelului, coada calului. În zona muntoasă întâlnim conifere: molid, brad, pin și arbuști crotiți: ienupăr, afin, smârdar, liliac de munte. Între Peteritea și Vima se află arealul protejat al lălelei peștrițe.

Pe teritoriul Țării Lăpușului se află aria protejată Defileul Lăpușului, cu statutul de Sit Natura 2000, având o suprafață de 1487 ha.

Caracteristici demografice și

etnografice

Populația Țării Lăpușului a fost mereu una preponderent rurală, gravitând în jurul orașului Târgu Lăpuș. Este formată în principal din români, dar Târgu Lăpuș și mai ales - satul component Dămăcușeni păstrează încă o populație maghiară semnificativă din comunitatea maghiară cândva majoritară (de altfel, numele istoric al orașului Târgu Lăpuș era Lăpușul Unguresc). De asemenea, sunt prezente comunități semnificative de romi, cu precădere în Tg-Lăpuș și Coroieni. Satele miniere Băiuț și Strâmbu Băiuț au avut de-a lungul timpului populație amestecată de mineri români, maghiari, germani, slovaci și polonezi - caracteristică ce a influențat arhitectura lor într-un mod vizibil și azi, mai ales în Băiuț.

De-a lungul timpului s-a mai înregistrat prezența evreilor, germanilor și armenilor în Tg-Lăpuș - comunități care azi nu mai există.

Populația rurală este și azi majoritară, dar se află într-un serios declin demografic, fiind afectată de îmbătrânire și emigrare.

Ramuri economice și meșteșugărești

Ocupațiile principale în Țara Lăpușului au fost generate de condițiile naturale: în zona de nord-est, satele au depins de minerit, iar în celelalte regiuni - agricultura și creșterea animalelor, cu precădere bovine și ovine. În perioada comunistă, populația a fost cuprinsă în industria extractivă (în zona minieră din nord-est) și în cea a lemnului înființată în Târgu Lăpuș.

În prezent, industria mai e reprezentată doar de unități prelucrătoare de lemn și producătoare de mobilă din Tg-Lăpuș, cea mai mare parte a economiei zonale fiind bazată pe agricultură, creșterea animalelor, comerț și servicii. Astfel, economia zonei este una slab performantă, care nu cuprinde toată forța de muncă disponibilă, motiv pentru care populația tânără continuă să migreze spre orașe mari sau în străinătate.

Ocupații principale

- agricultura este practică, în principal, în mici ferme de familie. Se cultivă plante adaptate climatului regiunii: porumb, cartofi, păioase, plante de nutreț. Legumele se cultivă doar pentru consum propriu, regiunea nefiind propice culturilor extinse;

- pomicultura și creșterea viei de vie sunt favorizate de relieful colinar; de asemenea, sunt prezente suprafețe mari de fânețe și pășuni;

- creșterea animalelor - în principal bovine, ovine și bubaline. În număr mai mic se cresc porcine, caprine și cabaline; caii se cresc în principal pentru tracțiune în gospodărie, caracteristică a agriculturii de subsistență;

- albinăritul e favorizat de prezența fânețelor și de lipsa industriilor poluante, fiind răspândit în toate satele din centrul și vestul zonei.

Ocupații secundare

- prelucrarea produselor agricole se face, în principal, pentru consum propriu sau pentru desfacere în piețele orașelor Târgu Lăpuș și Baia Mare.

Industria

Industria extractivă a fost abandonată după căderea comunismului; mai există mici unități de extracție a pietrei ornamentale și de construcții, precum și de extracție a agregatelor naturale (nisip și pietriș).

De asemenea, s-a redus volumul de producție al industriei lemnului. În prezent mai funcționează mici fabrici de prelucrare a lemnului și de producție de mobilier, precum și mici fabrici din domeniul industriei ușoare (industria textilelor, industria alimentară).

Servicii

Este un sector care s-a dezvoltat după căderea

comunismului, fiind reprezentat cu precădere de comerț și construcții.

Meșteșuguri țărănești

- prelucrarea lemnului (dulgherit, cioplit, tâmplărie, producția de șindrilă) a fost favorizată de prezența suprafețelor mari de pădure din zonă. Astăzi mai lucrează puțini meșteri în lemn, în principal în jurul orașului Târgu Lăpuș;

- pietrăritul a fost favorizat de prezența în zonă a calcarelor sedimentare, precum și a calcarelor și dolomitelor cristaline. Satele Cupșeni și Bloaja, de exemplu, erau recunoscute ca centre tradiționale de pietrărit care deserveau Lăpușul, Maramureșul și Chioarul. Din păcate, această tradiție a dispărut complet;

- prelucrarea fibrelor textile și producția de țesături tradiționale; și acest meșteșug se află azi pe cale de dispariție.

Materiale de construcție

- lemnul a fost utilizat pentru pereții construcțiilor și pentru învelitoarea caselor;

- paie au fost utilizate pentru învelitoarea anexelor gospodărești;

- lutul a fost utilizat pentru lipirea spațiilor dintre bârnele ce alcătuiau pereții. Uneori s-a folosit pentru tencuirea completă a pereților;

- piatra s-a folosit la temeliiile construcțiilor și, în partea de sud și de est a zonei, chiar la zidirea pereților - cu precădere la grajduri.

În perioada interbelică au apărut plăcile pătrate de azbociment (brevetate ca "Eternit" la începutul sec. XX) utilizate cu precădere de oamenii cu stare materială bună din zona urbană (Tg-Lăpuș), periurbană (Dămăcușeni, Băiuț) și izolat în celelalte localități; de asemenea, aceleași persoane bine situate material au utilizat cărămida în construcții.

În perioada comunistă s-a răspândit utilizarea țiglei pentru învelitori și a cărămizii pentru pereți.

2. SPECIFICUL LOCAL

Arhitectura Țării Lăpușului este o arhitectură a lemnului. Menținerea economiei agrar- pastorale până în zilele noastre a făcut să se păstreze și cea mai mare parte a inventarului gospodăriei tradiționale; acesta este motivul pentru care în satele Țării Lăpușului se găsesc încă multe case din lemn locuite și extrem de multe anexe gospodărești din lemn.

2.1 Peisajul rural- cultural

În arhitectura Țării Lăpușului domină două elemente arhitecturale definitorii:

- 1) acoperișurile înalte, abrupte, învelite cu șindrilă (cu precădere locuințele) sau paie (anexele gospodărești), din care se găsesc încă exemple numeroase;
- 2) pereții din bârne de lemn aparente, lipite cu lut de-a lungul îmbinărilor. Astfel, pereții nu sunt nici complet tencuiți, nici cu lemnul total aparent, ci formează texturi

1

Cupșeni- armonia dintre peisajul natural și peisajul construit, cu omniprezentul fân al Țării Lăpușului

orizontale, de lemn intercalat cu lut. Deși aceasta este conformația cea mai răspândită, se găsesc și case cu pereți tencuiți sau parțial tencuiți.

O caracteristică foarte interesantă este aceea că există numeroase clădiri relativ noi (din perioada comunistă și chiar mai recente) construite cu utilizarea acestor elemente de limbaj esențiale: suprafețele din lemn+lut ale pereților și învelitori de șindrilă. De asemenea, există numeroase porți din lemn specifice Lăpușului, unele noi: porți înalte acoperite, cu portal pentru car și porțiță pentru persoane.

Relația între cadrul natural și cel modelat de om este una extrem de valoroasă în Țara Lăpușului. Fânul este cea mai prezentă mărturie a activității omului: peisajul colinar este dominat de fânețe, care coboară printre case până la drum. Clăile de fân sunt prezente peste tot, pe coline și prin grădini, fiind aproape o marcă a regiunii. Din acest motiv, fânarele reprezintă construcții importante ale gospodăriilor; de regulă sunt înalte și nu puține sunt gospodăriile în care se găsesc două fânare, nu doar unul.

2.2 Tipologii de sate

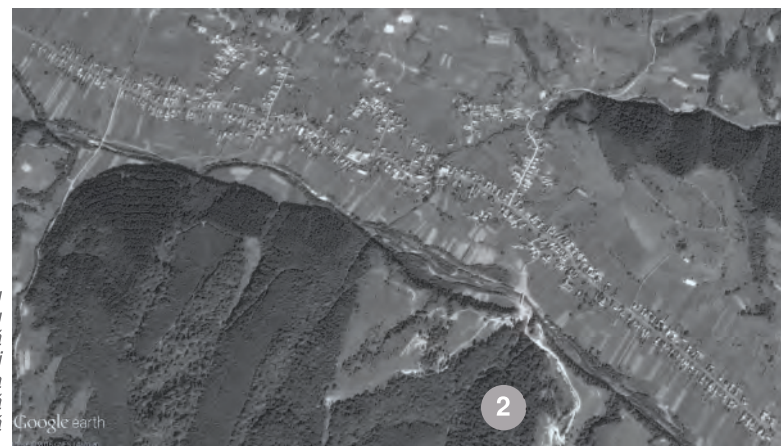
Satele din Țara Lăpușului sunt, în marea lor majoritate, sate mixte- de vale și de versant- dezvoltate organic în lungul văii principale cu tentacule

în lungul văilor afluenților, în strânsă dependență față de formele de relief: pe văile mai largi, satele se dezvoltă de o parte și de alta a văilor formând tentacule extinse sau chiar structuri poligonale, iar în zonele cu relief accidentat se dezvoltă mult în lungime și țesutul construit se densifică. Un număr mic de sate prezintă forme poligonale, nefiind structurate de-a lungul unei văi. O caracteristică aproape generală a tuturor tipurilor de sate din Țara Lăpușului este întrepătrunderea terenurilor agricole cu vatra satului: chiar și în satele cu țesut construit dens, grupurile de gospodării alternează cu terenuri agricole. Acestea au, de regulă, suprafețe mari și forme neregulate.

În linii mari, satele din Țara Lăpușului se pot grupa în următoarele tipologii:

- sate cu formă alungită, cu structură înșiruită, cu rețea stradală liniară, cu țesut construit mai degrabă dens (Vălenii Lăpușului, Suciul de Jos, Dealu Mare, Baba) sau cu țesut mai degrabă rarefiat (Bloaja, Aspra, Poiana Botizii, Dumbrava, Vima Mare, Fântânele, Strâmbu Băiuț, Măgoaja);
- sate mixte, formate din structuri diferite alăturate: cu formă parțial alungită, parțial tentaculară (Rohia), cu structură parțial înșiruită, parțial răsfirată (Rohia) sau cu structură parțial înșiruită, parțial

satul Suciul de Jos, cu structură înșiruită și rețea stradală liniară

2

risipită (Boiereni, Ungureni), cu țesut construit parțial dens, parțial rarefiat (Rohia, Boiereni, Ungureni);

- sate cu formă tentaculară, cu tramă stradală neregulată, cu structură răsfirată sau risipită, cu țesut construit mai degrabă dens (Lăpușu Românesc, Suciul de Sus, Groșii Țibleșului, Ciocotiș, Borcut, Rogoz, Goștila, Chiuiești) sau mai degrabă rarefiat (Sălnița, Vima Mică, Peteritea, Răzoare, Dobricu Lăpușului, Stoiceni, Brebeni, Inău, Fânațe, Cupșeni, Costeni, Măgura, Valea lui Opreș, Valea Cășeielului, Strâmbu);

- sate cu formă poligonală, cu structură răsfirată și tramă stradală neregulată, cu țesut construit mai degrabă dens (Cernești, Coroieni, Trestia, Poiana Blenchii) sau mai degrabă rarefiat (Măgureni, Drăghia, Larga, Cufoaia, Fălcușa) precum și cu țesut construit mixt-

satul Rohia: formă alungită și tentaculară, structură înșiruită și răsfirată

parțial dens, parțial rarefiat (Libotin).

În afară de cele de mai sus, mai sunt prezente și sate atipice- sate cu caracteristici diferite de cele generale:

- satul Dămăcușeni cu populație majoritară maghiară prezintă o formă tentaculară cu structură înșiruită de-a lungul a două drumuri principale; trama stradală este liniară, iar țesutul construit este dens. Dămăcușeni este azi o periferie a orașului Târgu Lăpuș, arhitectura sa fiind una diversă cu caracter urban, ceea ce face ca aici să nu se mai poată defini un specific al arhitecturii tradiționale.

- așezările informale ale populației române de la periferia localităților mai mari; de regulă, sunt nesistematizate și nu prezintă arhitectură vernaculară valoroasă.

- satul Băiuț- localitate minieră formată de-a lungul timpului prin așezarea aici a minerilor maghiari, germani, români, slovaci, polonezi; satul e structurat în două părți alipite, prezentând astfel formă parțial alungită și parțial tentaculară, structură mixtă- înșiruită și risipită, țesut construit dens de-a lungul drumului principal și rarefiat de-a lungul drumurilor secundare. Trama stradală e neregulată. În Băiuț, minerii de alte etnii au adus influențe arhitecturale din zonele lor de origine; totodată, administrația minelor și notabilitățile din minerit au construit aici clădiri cu caracter urban, cu funcțiuni complexe, cu planimetrii dezvoltate. A rezultat un interesant și pitoresc amestec de arhitectură urbană și rurală, precum și de arhitectură a diverselor etnii- amestec ce formează specificul local al localității. Într-o măsură mai mică, acest amestec este prezent și în zona centrală a satului Strâmbu Băiuț.

Este de notat aici și modul în care au acționat limitele administrative asupra caracteristicilor satelor lăpușene: dacă Lăpușul din Maramureș a conservat bine arhitectura lemnului și a draniței, în satele din Sălaj aceasta aproape a dispărut, iar în satele din Cluj se mai păstrează construcții din lemn, dar dranița e aproape inexistentă.

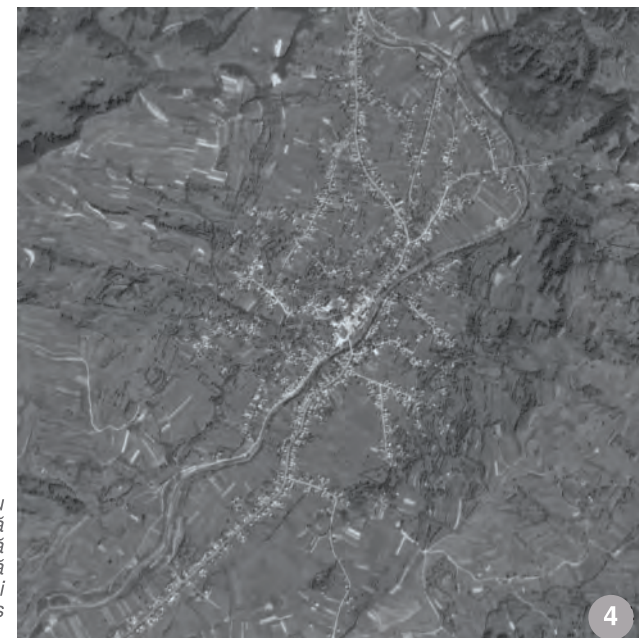
Arhitectură nespecifică peisajului rural-cultural descris mai sus

În decursul timpului, alături de construcțiile tradiționale, în toate localitățile din Țara Lăpușului au apărut diverse clădiri în diferite etape istorice:

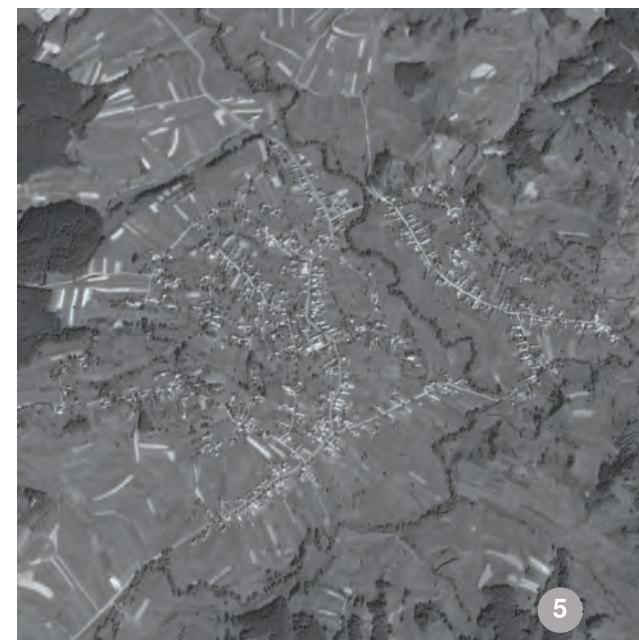
- locuințe, conace, clădiri publice, prăvălii, cârciumi, mici clădiri industriale din perioada austro-ungară sau ulterioare, până la instalarea comunismului;
- case din perioada comunistă;
- case din perioada post-comunistă.

Îndrumarul de față propune ca orice construcție asimilată celor de la pct. a) să fie reabilitată cu materialele și tehnicile originale, după principiile aplicate în cazul monumentelor istorice, chiar dacă respectivele clădiri nu sunt monumente.

În ceea ce privește clădirile de la pct. b) și c) se va estompa lipsa de proporții prin aplicarea formulelor de limbaj arhitectural specific arhitecturii tradiționale.

satul Lăpuș Românesc- formă tentaculară, structură răsfirată cu tramă stradală neregulată și țesut construit dens

satul Libotin- formă poligonală, structură răsfirată cu tramă stradală neregulată

2.3 Amplasarea pe lot

Date fiind particularitățile geografice ale regiunii, în Țara Lăpușului se pot vedea multe gospodării întinse pe suprafețe mari de teren. Între parcelele construite sunt intercalate terenuri agricole, iar între acestea nu există garduri.

În general, distribuția clădirilor pe parcelă este următoarea: casa este situată în partea din față a parcelei, la distanțe variabile față de aliniament (în satele mai dense, o distanță de 1-3 m; în satele mai rarefiate, o distanță variabilă între 2 și 4-5 m).

Adeseori, casa este dispusă oblic față de aliniament (conformându-se topografiei și nu alinierii la stradă), dar de cele mai multe ori este dispusă cu latura scurtă spre stradă și fațada principală spre curte.

Anexele gospodărești sunt dispuse în general în câteva variante:

- în prelungirea casei sau în prelungirea casei și pe fundul parcelei, întreg ansamblul formând un "L";
- în partea posterioară a parcelei, pe latura opusă drumului, formând un "L" împreună cu casa;
- paralel cu casa, pe latura parcelei opusă casei.

Mai există și alte variante de amplasare, dar mai rar: o clădire a gospodăriei este dispusă cu spatele spre drum, cu fațada lungă paralelă cu acesta, iar celelalte clădiri sunt dispuse pe celelalte laturi ale parcelei.

Pe parcelele foarte largi, de multe ori anexele gospodărești sunt dispuse în apropierea casei, restul parcelei rămânând liberă.

Parcelele din satele dense sau din regiunile mai dens construite din satele rarefiate sunt ocupate cu anexe atât pe latura posterioară, cât și pe cea opusă casei.

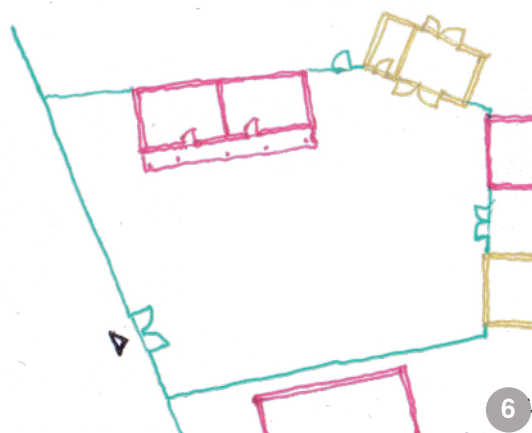
Parcelele foarte înguste nu mai au anexe pe latura opusă casei, aceasta fiind conturată de casa învecinată.

Astfel, în oricare dintre variantele de ocupare, zona centrală a curții rămâne liberă pe o deschidere variabilă de la cca. 5-6 m până la 10-15 m și chiar mai mult.

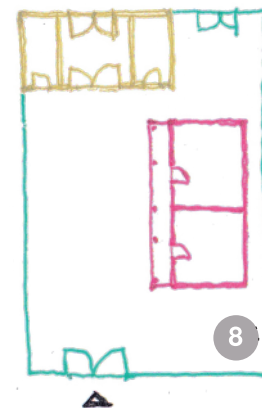
Clădirile sunt retrase la cca. 1 m față de limitele proprietăților; în partea de nord a Țării Lăpușului, clădirile au ferestre spre vecini; în satele din partea de sud, golurile dinspre vecini sunt obturate cu obloane.

În Băiuț, Strâmbu Băiuț și Dămăcușeni există și case cu tipologie urbană dispuse cu o latură în aliniament (de regulă, latura lungă, dar sunt și case cu latura scurtă la stradă) și cu fațada principală întoarsă spre curte.

Clădiri dispuse cu latura lungă în aliniament se găsesc și în alte sate, dar sunt mai degrabă excepții; important este că, oricum ar fi dispuse clădirile pe lot, zona centrală a curții rămâne liberă de construcții.

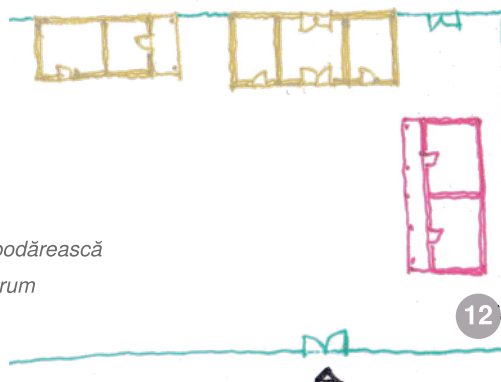
6, 7- gospodărie din Cupșeni- formă neregulată, adaptată topografiei. Casa și șura conturează curtea.

8, 9- gospodărie din Lăpușu Românesc- casa și șura formează un "L" pe conturul curții

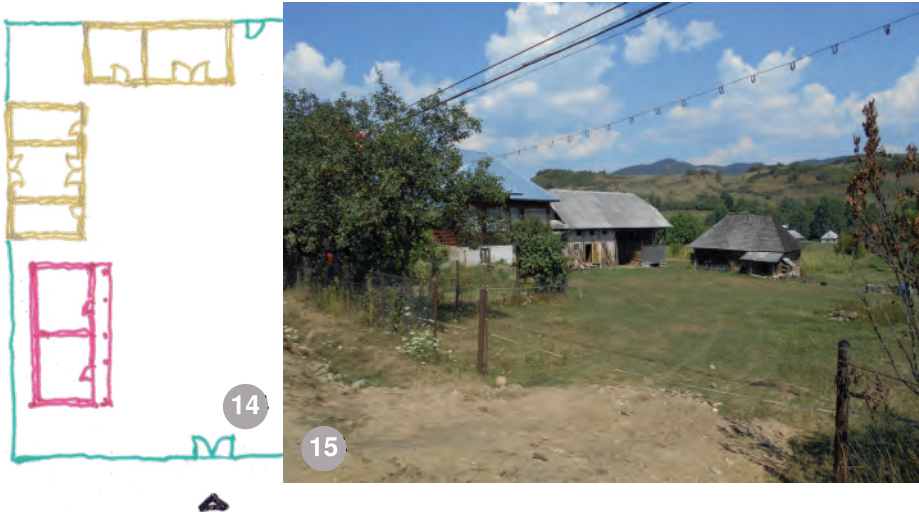
10, 11- gospodărie din Libotin- șura se află în continuarea casei și sunt așezate pe o latură a curții

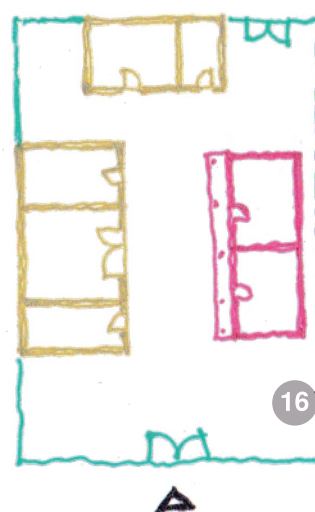
- casă
- anexă gospodărească
- ▴ acces din drum

12, 13- gospodărie din Libotin- șura și anexele și casa formează un "L" extins pe conturul curții

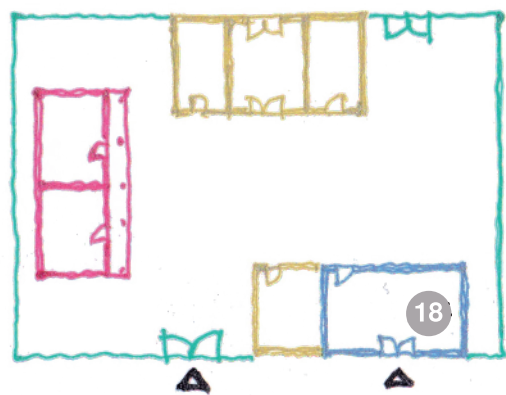

14,15- gospodărie din Cupșeni- anexele și casa formează împreună un "L", conturând curtea

16,17- gospodărie din Lăpușu Românesc- șura e așezată pe latura opusă casei, paralelă cu casa

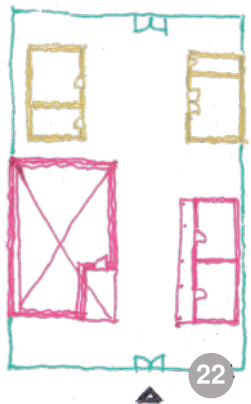
18,19- gospodărie din Lăpușu Românesc- pe lângă casă și șură, aici se află o prăvălie dispusă cu latura lungă spre stradă; curtea rămâne liberă

20,21- gospodărie din Libotin- casa este dispusă cu fațada posterioară spre stradă, iar anexele pe conturul curții. Și în acest caz, curtea rămâne liberă

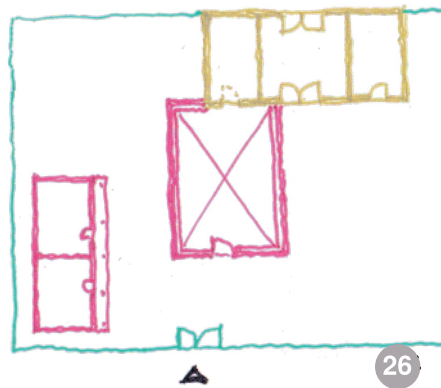
- casă
- anexă gospodărească
- ▶ acces din drum
- altă funcțiune (aici prăvălie)

În perioada comunistă s-au inserat în gospodării case-tip din zidărie de cărămidă sau chiar din lemn; deși nu respectau arhitectura locală, aveau volume mici, neagresive. Cele mai multe asemenea case s-au construit respectând principiile tradiționale de amplasare pe parcelă (cu păstrarea curții libere). În perioada postcomunistă au apărut casele masive și cu arhitectură străină tradiției locale. Cea mai mare parte a acestor case nu respectă amplasarea tradițională pe lot; ele ocupă centrul curții fie ca adaosuri la clădirile existente, fie ca edificii independente. Există puține exemple de clădiri noi amplasate corect pe parcele (în front cu cele vechi, păstrând curtea liberă). În schemele următoare exemplificăm asemenea situații.

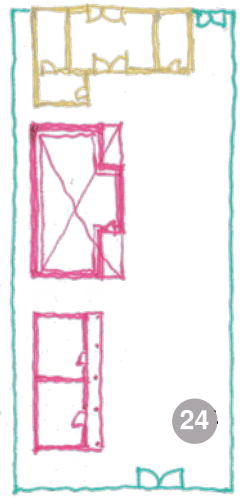
DA

22,23- A A DA- gospodărie din Lăpușu Românesc- casă din perioada comunistă alături de clădiri mai vechi; casa este dispusă corect pe o latură a curții

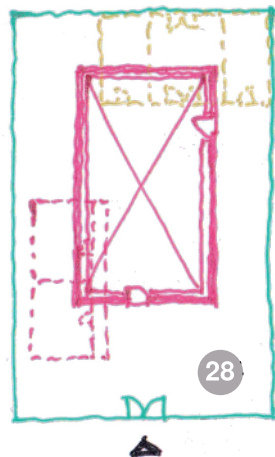
NU!

26,27- A A NU- gospodărie din Libotin- o casă nouă este adăugată șurii, ocupând centrul curții.

DA NU!

24,25- gospodărie din Lăpușu Românesc. O casă nouă a fost construită în continuarea celei vechi, respectând modul tradițional de amplasare pe lot- A A DA. Deși proporțiile sale și poziționarea pe amplasament sunt corecte, arhitectura casei noi este nereușită și nepotrivită locului- A A NU

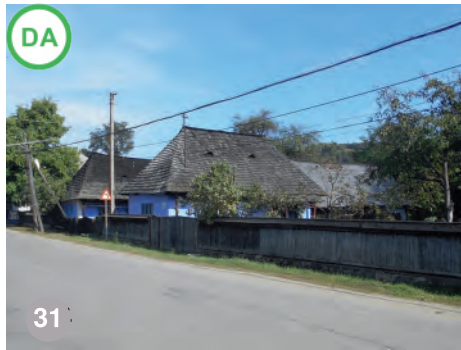
NU!

28,29- A A NU- gospodărie din Cupșeni- o casă nouă, masivă este așezată în centrul parcelei, ocupând-o aproape în totalitate.

- casă veche
- anexă gospodărească
- acces din drum
- casă nouă

DA

DA

DA

30,31,32- perspective valoroase în Lăpușu Românesc: amplasarea corectă pe parcele generează ritmul învelitorilor- A A DA

2.3.1 Gospodăria tradițională

În gospodăria tradițională din Țara Lăpușului, locuința și șura sunt elementele principale, relația dintre ele fiind generată de forma parcelei și generând la rândul său pozițiile tuturor celorlalte elemente ale gospodăriei.

În gospodăriile mai vechi se poate vedea că șura era mică, cu un volum de aproximativ jumătate din volumul locuinței; ulterior, șurile au devenit tot mai mari, ajungând la volume comparabile cu ale locuințelor.

Astfel, gospodăria tradițională este alcătuită în principal din locuință și șură; aceasta din urmă adăpostește carul, fânul și animalele; în afară de acestea, mai sunt prezente cotețele pentru păsări și coșul pentru mălai.

În gospodăriile mai mari, șura nu este suficientă: apar fânarele (unul sau chiar două) și cotețe pentru porci.

Lemnul de foc este depozitat de regulă pe sub streășina casei, stivuit pe înălțimea pereților, în puține gospodării se găsesc lemnării.

Mai există și alte anexe gospodărești (găbânașe, adăposturi de vară, pătului, afumătorii) și anexe cu funcțiuni mixte- de exemplu, șură căreia i se adosează un coteț, un găbânaș sau un fânar, ori fânar etajat peste cotețe. Pe lângă acestea, în ultimii ani au apărut hangare pentru utilajele agricole.

Principalele caracteristici ale arhitecturii tradiționale- atât în ceea ce privește arhitectura locuinței, cât și în ceea ce privește anexele gospodărești- sunt acoperișurile abrupte, învelite cu șindrilă (iar anexele mai vechi cu paie) și pereții din bârne de lemn rotund cu lipitură de lut de-a lungul îmbinărilor, având uneori fațadele dinspre drum și curte tencuite complet. Din punct de vedere al planimetriei, volumetriei și materialelor de construcție, clădirile tradiționale- locuințe și anexe gospodărești- au ca principiu de bază obținerea spațiilor necesare prin consum minim de materiale. Astfel, planimetriile sunt simple și volumele- reduse, cu puține adaosuri la corpul principal al clădirii.

Materialele de construire și tehnologiile specifice zonei sunt:

- fundații din piatră. Se folosesc fie blocurile de piatră spartă, fasonată la diverse dimensiuni, fie bolovanii de râu de dimensiuni mari. Uneori, cele două tipuri de materiale se combină;

- pereți din bârne de lemn suprapuse, chertate la capete. Bârnelor se folosesc fie ca lemn rotund, fie parțial fasonate (lemn rotund cu fețe îndreptate doar pe porțiunile suprapuse). Între fețele curbe ale bârnelor se aplică lipitura de lut specifică zonei;

- tâmplării din lemn, lucrate dulgherește sau lucrate ornamental în ateliere specializate;

- șarpante din lemn nefasonat, cu pante abrupte;
- învelitori din paie și șindrilă. Aceste învelitori, montate pe șarpantele abrupte, oferă un adevărat spectacol al acoperișurilor și reprezintă esența specificului local;
- târnaț de lemn în diverse tipuri de alcături volumetrice.

2.3.1.1. Locuința

Locuințele din Țara Lăpușului au planimetrie/ volumetrie relativ omogenă. Sunt joase, pe parter, având înălțimea pereților de cca. 2,4-2,5 m de la nivelul de călcare al parterului. Planimetriile sunt de cele mai multe ori dreptunghiulare, incluzând târnațul în oricare dintre variantele de alcătuire.

Există și planimetrii mai dezvoltate (de exemplu în formă de "L") la case de standard ridicat, dar chiar și la aceste case, tratarea tuturor elementelor constructive și decorative corespunde tradiției locale.

Acoperișurile sunt în patru ape și domină volumetria clădirilor, fiind înalte și abrupte. Acoperișul se așează pe cununa casei (grinzi culcate pe capetele grinzelor și respectiv capetele bârnelor superioare ale pereților casei). Șarpanta este din lemn rotund cu consumuri minime de material, datorate forme geometrice cu volumetrie stabilă din punct de vedere static și a încărcărilor reduse pe panta mare a acoperișului.

Învelitoarea este din șindrilă așezată în 3 straturi, fixate cu cuie ascunse. Intersecțiile celor 4 fețe ale acoperișului sunt racordate printr-o curbă cu raza de cca. 30 cm. Coama este rezolvată prin petrecerea ultimului șir de șită peste coamă, cu cca.10cm (pe direcția vânturilor dominante din zonă). Streășina are o lățime de 40-60 cm și nu are jgheaburi și burlane; pe alocuri, zona intrării este protejată cu un jgheab din lemn. Nu există coșuri de fum și respectiv străpungeri ale acoperișului. Nu există lucarne, podul este ventilat și luminat prin "ochi" și prin elementele decorative ale "filigoriei".

Târnațul este cu stâlpi de lemn; uneori are parapet, altele doar "rudă" (bară din lemn fixată pe stâlpi la înălțimea de cca. 1 m față de cota de călcare), altele nici parapet, nici rudă. În versiunile cu parapet, acesta este plin, din scânduri întregi sau traforat, din scânduri decupate decorativ. În Țara Lăpușului, târnațul este numit "prizmă"; în forma actuală (larg, cu cu stâlpi de lemn) el a apărut la finalul sec. XIX. Uneori, accesul pe "prizmă" se face printr-o "filigorie" (mic volum adosat târnațului, subordonat volumului principal al casei). "Filigoria" are și ea adeseori timpane din lemn traforat.

Nu există locuință tradițională fără târnaț.

Soclul din zidărie uscată de piatră are cu înălțime mică (cca 50 cm) atunci când casa este așezată pe teren plat; dacă terenul este în pantă, volumul câștigat este folosit ca pivniță poziționată sub una din încăperile casei. Soclul se execută din piatră

fasonată în blocuri mai mari sau mai înguste.

Față de cele prezentate, locuințele din Băiuț prezintă o mult mai mare diversitate de forme, corespunzător tradițiilor constructive ale etniilor care conviețuiesc aici. În tratarea acestora se vor respecta principiile acestui îndrumar și se admite utilizarea oricărui model tradițional din cele prezente în localitate, fără a se permite, însă, amestecul de modele.

Este interesant faptul că în Țara Lăpușului există numeroase locuințe construite în perioada comunistă sau ulterior care utilizează elemente de limbaj arhitectural tradițional: forme, materiale.

casă din Libotin, reprezentativă pentru modul tradițional local de tratare a fațadelor

casă veche din Cupșeni cu acoperiș înalt, reprezentativă pentru tehnicile și materialele tradiționale de construire și de tratare a fațadelor

35

casă din Lăpușu Românesc; reprezentativă pentru tehnicile și materialele tradiționale; se observă târnațul cu "filigorie"

36

casă din Strâmbu cu plan în "L", târnaț cu parapet traforat și ferestre cu obloane. Acoperișul păstrează panta înaltă, dar șindrila a fost înlocuită cu plăci ondulate de azbociment în perioada comunistă

37

casă din Băiuț- unul din tipurile existente aici. Pereții sunt finisați cu scânduri fixate cu șipci, iar soclul este tencuit. Acest tip nu se găsește decât în Băiuț, la fel ca alte câteva tipuri locale.

2.3.1.2. Anexele gospodărești

Întrucât au volume mari, încăpătoare, anexele gospodărești pot fi convertite în diverse funcțiuni, fiind chiar mai ușor de refuncționalizat decât locuințele. De aceea, este recomandabilă păstrarea lor pe amplasament și reabilitarea lor.

Șura

Șura este formată din aceleași elemente constructive cu ale casei, mai puțin prispa care lipsește în totalitate și tâmplăria care are un caracter funcțional.

Șurile sunt volume mari, construite din bârne fasonate și chertate; uneori sunt tencuite parțial; șurile mai noi sunt construite parțial sau complet din cărămidă.

Există două tipuri de șuri, după forma învelitorii:

- șuri acoperite în patru ape cu pante de 45-60°;

- șuri acoperite în patru ape din care două ape mai scurte, cu pante de 45-50°. De multe ori, pe fațadele scurte ale acestui tip de șuri există o cornișă acoperită care separă registrul parterului de timpan.

Inițial, șurile erau acoperite cu paie ("cu goz"), apoi au început să fie acoperite cu șindrila la fel ca locuințele. Încă se păstrează șuri mici acoperite cu paie.

Se mai pot vedea șuri cărora li s-au adăugat diverse alte anexe (fânare, cotețe, gâbânașe).

De asemenea, există șuri complexe, care cuprind grajduri, cotețe, iar etajul fânului este supraînălțat, șura având astfel două niveluri. Acest ultim tip este mai nou, construit din cărămidă, cu porțile, etajul și timpanul construite din lemn; chiar și cele mai recente exemple respectă tradiția în ceea ce privește volumetria, compartimentarea, tratarea fațadelor.

În Băiuț se mai adaugă un tip de șură- cea cu lucarnă dispusă central pe fața lungă a acoperișului, tip specific populației germane și preluat de celelalte etnii din zonă.

38

șură acoperită cu paie din Aspra

39

șură cu acoperiș în patru ape din Lăpușu Românesc

40

șură cu acoperiș în patru ape din Aspra- se observă evazarea acoperișului peste poarta carului, după modelul șurilor "cu gârbe" din zona Meseșului

41

șură cu timpane teșite din Lăpușu Românesc

42

șură cu lucarnă din Băiuț

Fânarul ("hoborogul")

Fânarele sunt construcții foarte simple, dar foarte importante în economia gospodăriei lăpușene bazate pe creșterea animalelor. Fânarele sunt realizate cu structuri solide din lemn acoperite cu șarpante în patru ape; cele mai multe exemple sunt construite fără pereți.

Există și fânare cu pereți din șipci montate rar pe structură de lemn, fânare acoperite în două ape, fânare cu acoperiș în patru ape din care două mai scurte cu timpane teșite.

Totuși, toate aceste forme sunt mai noi, fânarul tradițional fiind adăpostul fără pereți acoperit în patru ape cu pante de aprox. 45-50°.

Unele fânare sunt foarte înalte, adăpostind fânul pe două etaje; altele sunt clădiri mixte, adăpostind cotețe la parter și fânul la etaj.

43

fânar din Libotin. Este tipul cel mai frecvent întâlnit: structură simplă de lemn fără pereți, acoperită în patru ape

44

fânar din Rogoz- structură etajată, cu pereți din șipci și învelitoare în patru ape cu timpane teșite

45

fânar din Lăpușu Românesc- structură etajată, cu cotețe la parter și fân la etaj

Alte anexe

Mai găsim în gospodării alte anexe: găbânașe, șopruri, grajduri, coșteie etc. Toate sunt construcții simple din lemn acoperite în patru ape. Pentru toate aceste construcții primează utilitatea, urmărindu-se consumul minim de material și utilizarea maximă a spațiului. Rezultă structuri simple, din bârne zidite sau din scânduri pe stâlpi și grinzi. Mai există asemenea anexe acoperite cu paie, dar de cele mai multe ori sunt acoperite cu șindrilă.

Anexele gospodărești mai noi reiau principiile de construire ale celor tradiționale, dar sunt mai mari și au de multe ori funcțiuni combinate (de exemplu: grajd, cotețe, lemnărie și fânar în aceeași construcție); în perioada comunistă au apărut șurile construite din cărămidă, iar mai nou- hangarele de utilaje.

46

grajd acoperit cu paie în Cupșeni

47

găbânaș din Măgoaja

48

coștei din Aspra

2.4. Tipologii de acoperișuri, pante, materiale de învelitoare

Acoperișurile tradiționale din Țara Lăpușului sunt abrupte, adecvate învelitorilor cu paie care erau cândva dominante. Aceste acoperișuri au pante inegale de 60-70° (fețele aferente laturilor lungi au 60°, iar fețele aferente laturilor scurte au 70°).

O dată ce s-a răspândit utilizarea șindrilei, panta s-a redus spre cca. 50°, iar apele au devenit egale. În perioada comunistă, pantele s-au redus spre 35° o dată cu tipizarea locuințelor.

În Țara Lăpușului există încă foarte multe învelitori din indril ; șindrila s-a folosit ca material de învelitoare chiar și în perioada comunistă și, surprinzător, chiar și ulterior, la case noi, masive, costisitoare. Așadar, preferința pentru șindrila nu are legătură cu factorul economic, ci e un element de mândrie locală.

Mai există și acoperișuri din paie, cu precădere la anexe gospodărești din satele izolate. Excepție fac satele lăpușene din Sălaj și Cluj, unde șindrila și paiele au dispărut.

În perioada comunistă, materialele predilecte pentru înlocuirea șindrilei au devenit placi ondulate de azbociment și tabla, acestea fiind potrivite pantelor mari ale învelitorilor. Igla nu s-a generalizat ca în alte zone, din același motiv al pantelor. După căderea comunismului, învelitorile au început a fi reabilitate cu placi ondulate bituminoase și cu tablă, țigla folosindu-se mai degrabă la casele noi.

2.5. Gabaritele/ proporțiile conforme specificului local

Dimensiunile construcțiilor tradiționale sunt determinate de dimensiunile și capacitățile portante ale lemnului. Planurile sunt rectangulare, proporțiile oscilează în jurul formulei $L/l=2$, unde lungimea L este determinată de lungimile maxime de bărne ce pot fi obținute dintr-un singur trunchi (~12 m).

Acoperișurile abrupte (cele care au fost cândva acoperite cu paie) au înălțimea egală cu dublul înălțimii pereților; cele cu pante medii au înălțimea egală cu 150% din înălțimea pereților, iar cele construite/ refăcute în perioada comunistă au înălțimea egală cu cea a pereților.

Acoperișurile șurilor respectă aceleași proporții în funcție de materialul de învelitoare.

49 casă din Libotin- înălțimea acoperișului este dublă față de înălțimea pereților

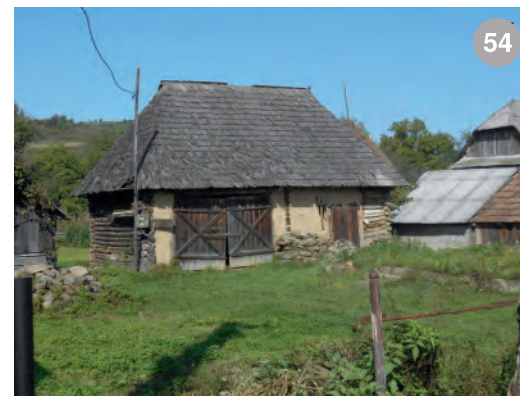
50 casă din Libotin- înălțimea acoperișului este egală cu o dată și jumătate din înălțimea pereților

52 casă din Libotin- înălțimea acoperișului este egală cu înălțimea pereților

53 șură din Aspra- înălțimea acoperișului este dublă față de înălțimea pereților

54 șură din Lăpușu Românesc- înălțimea acoperișului este egală cu o dată și jumătate din înălțimea pereților

55 casă din Lăpușu Românesc, reprezentativă pentru proporțiile fațadei tradiționale

2.6 Travei de fațadă conforme specificului local

Fațadele scurte sunt împărțite în două travei, fiecare având câte o fereastră. Ferestrele sunt grupate spre centrul fațadei, uneori formând chiar un corp comun de fereastră, compus din două ferestre cuplate printr-un montant central lat.

Fațada lungă dinspre curte este ritmată de stâlpii târnațului; aceștia sunt, în general, decorați simplu sau nedecorați.

Târnațul caselor mai vechi are "rudă" la cca. 1m înălțime de la cota de călcare, dar la casele mai noi este închis cu parapet din scânduri; acesta este rareori tratat decorativ și chiar și atunci decorațiunile sunt traforuri/ profilaturi discrete.

2.7. Raportul plin/gol, forma, dimensiunea și proporția golurilor și a ferestrelor

Disponerea ferestrelor pe fațadele caselor tradiționale respectă aproximativ aceleași proporții plin-gol: dimensiunile ferestrei sunt într-un raport lățime/ înălțime de 2/3; înălțimea ferestrei este de aprox. 2/5 din înălțimea fațadei.

Tâmplăria este executată din lemn, de multe ori profilată decorativ.

Ferestrele sunt în două rânduri și două canaturi, montate la fața pereților.

În perioada comunistă multe tâmplării tradiționale au fost înlocuite cu tâmplării tipizate, care au alterat raportul plin-gol al fațadelor.

3. CONSTRUCȚII NOI

Amplasarea pe lot trebuie să respecte coerența de ansamblu în care se integrează și se va face conform specificului localității, în funcție de accesibilitate, panta terenului, orientare, însorire, curenți de aer, prezența unui curs de apă, alinieri, fronturi, retrageri de la stradă/uliță, număr de clădiri amplasate pe lot și distanțele dintre acestea (ierarhizare).

Modul de amplasare a construcțiilor pe lot va avea la bază reglementările P.U.G., Codul Civil, legislația și normativele în vigoare la data întocmirii proiectului privitoare la distanța minimă dintre construcții, însorire, siguranță și stabilitate, siguranță la foc. Nu se recomandă derogări de la regulamentele locale de urbanism prin documentații de urbanism P.U.D./P.U.Z.

În situația în care se vor întocmi astfel de documentații, acestea vor cuprinde documentația pentru Studiul de amplasare și încadrare în volumetria de ansamblu (conform Anexei 1 la prezentul Ghid). Se va justifica amplasarea pe teren cu un plan de încadrare în zonă, care să evidențieze așezarea tradițională a construcțiilor pe loturi în zonă.

3.1. Prevederi generale

Categorii de construcții în funcție de gabarit și volumetrie

A. Construcții noi cu gabarit mic (cu suprafața desfășurată mai mică de 120 mp) - adecvate pentru

funcțiuni precum: locuințe individuale, cabinete medicale, puncte farmaceutice, ateliere meșteșugărești sau de producție de mici dimensiuni, centre comunitare cu rol social, agropensiuni, mici magazine, mici unități de prestări servicii, altele.

B. Construcții noi cu gabarit mediu (cu suprafața desfășurată între 120 mp și 250 mp)- adecvate pentru funcțiuni precum: locuințe individuale, clădiri cu funcție educațională (creșe, grădinițe, after-school), servicii, birouri, administrație, ateliere mecanice, hale de producție, ateliere meșteșugărești și de producție de dimensiuni medii.

C. Construcții noi cu gabarit mare, monobloc (cu suprafața desfășurată mai mare de 250 mp)- pot fi realizate sub formă de ansamblu pavilionar, adecvat implantării în Țesutul rural a funcțiunilor de tip: servicii, birouri, administrație, IT etc.;

- realizate sub formă de ansambluri de dimensiuni mari, adecvate pentru funcțiuni de tipul: educațională (școli, săli de sport), producție nonagricolă, activități meșteșugărești, depozitare, ferme zootehnice, industrie agro-alimentară etc.

3.2. Amplasarea în cadrul așezării

Deși în ultimii 25 de ani, imaginea generală a satelor din Țara Lăpușului a avut de suferit prin importurile de tehnici și materiale noi, exemplele valoroase de arhitectură vernaculară sunt încă foarte răspândite. În toate satele încă se pot vedea construcții vechi care dau valoare peisajului cultural; aceste construcții trebuie să

devină repere în amplasarea clădirilor noi, generând alinieri și siluete la care clădirile noi să se racordeze.

Este recomandabil ca autoritățile locale să demareze studii de peisaj cultural și planuri de urbanism prin care să identifice și să reglementeze „ansambluri de arhitectură tradițională”: zone, ulițe sau grupuri de gospodării care și-au păstrat caracterul tradițional. Aceste ansambluri vor fi incluse în zone de protecție pentru care se vor respecta aceleași reguli arhitecturale stricte ca în cazul monumentelor istorice.

- Amplasarea construcțiilor noi în cadrul așezării va ține cont de accesibilitate, suprafața de teren necesară funcțiunii respective și se face în vatra satului sau la periferie/trup izolat, după cum se va indica în continuare.

- Dacă se pune problema modificării parcelarului istoric (divizare sau comasare), acest lucru se poate face fără modificarea aspectului din spațiul public (fără îndesirea construcțiilor). Comasarea parcelelor istorice se recomandă a fi făcută în zona din spate (grădina) a parcelei, nu și la stradă.

- Amplasarea construcțiilor pe lot se va face cu păstrarea organizării și ierarhizării specifice pe parcelă a construcțiilor, asigurându-se coerența ansamblului și integrarea volumelor în imaginea generală percepută la nivelul străzii.

- Pentru menținerea sau refacerea identității spațiului tipic rural, sunt importante: preluarea și evidențierea relației și a dialogului dintre zonele unei gospodării, accesele, traseele, articulațiile, gabaritele, orientarea construcțiilor unele față de celelalte și față de drum, limbajul arhitectural echilibrat, volumetria discretă.

- Gabaritul construcțiilor nu îl va depăși pe cel caracteristic localității sau cartierului în care are loc inserția. Dacă din necesități funcționale este necesară o suprafața construită mai mare, se va căuta, pe cât posibil, o rezolvare în sistem pavilionar.

- Construcțiile noi nu trebuie să se evidențieze ca elemente dominante vizibile din drum sau din diverse puncte de perspectivă și belvedere cunoscute la nivel local. Se va justifica amplasarea pe teren cu un studiu de amplasare (v. Anexa 1), care să evidențieze încadrarea în Țesutul rural a construcțiilor propuse și armonizarea cu scara și modul de distribuție pe lot.

- Pentru toate funcțiunile aflate în studiu, se recomandă refolosirea fondului construit existent atât prin reabilitare și conversie, cât și ca model, întrucât păstrează de cele mai multe ori caracteristici sintetice ale arhitecturii tradiționale.

3.2.1 Recomandări

- Amplasarea trebuie să aibă la bază prevederile și reglementările prevăzute în regulamentul de urbanism specific fiecărei zone în care se amplasează construcția și Regulamentul General de Urbanism, cu modificările și completările ulterioare.

- Nu sunt recomandabile derogări de la RLU prin documentații de urbanism P.U.D./P.U.Z.

- Autorizarea lucrărilor se face cu respectarea normelor stabilite de consiliile locale pentru ocuparea rațională a terenurilor și pentru realizarea următoarelor obiective:

- completarea zonelor centrale, potrivit condițiilor urbanistice specific impuse de caracterul zonei, având prioritate instituțiile publice, precum și serviciile de interes general;

- valorificarea terenurilor din zonele echipate cu rețele tehnico-edilitare.

- Construcțiile se vor amplasa corespunzător funcțiunilor pe care le adăpostesc:

- funcțiunile cu scară mare, funcțiunile posibil generatoare de poluare (ferme de animale, procesare de biomasă, depozite etc), necompatibile în mod direct cu funcția de locuire, se amplasează la periferia satului, în zonele de dezvoltare a acestuia, în zone cu grad mare de rășfirare, după caz.

- construcțiile care, prin natura și destinația lor, pot genera riscuri tehnologice (determinate de procesele industriale sau agricole care prezintă pericol de incendii, explozii, radiații, surpări de teren sau de poluare a aerului, a apei sau solului) se amplasează numai pe baza unui studiu de impact elaborat și aprobat conform prevederilor legale.

- Se va evita comasarea sau divizarea parcelelor, ținându-se cont de caracteristicile parcelarului istoric păstrat. Modificarea (comasarea sau divizarea) acestuia este permisă dacă nu se schimbă/alterează imaginea spațiului public.

- Amplasarea intervențiilor în vatra satului și/sau în zonele periferice se va justifica prin Studiul de amplasare (v. Anexa 1).

- Autorizarea executării construcțiilor și a amenajărilor pe terenurile agricole din extravilan este permisă pentru funcțiunile și în condițiile stabilite de lege. Se va urmări gruparea suprafețelor de teren afectate construcțiilor, spre a evita prejudicierea activităților agricole și de creștere a animalelor.

- Autoritățile locale vor avea în vedere stimularea reabilitării și reconversiei caselor și anexelor tradiționale, atât

prin urmărirea respectării legislației în construcții, cât și prin găsirea de modalități de sprijin financiar.

3.3. P.O.T., C.U.T., regim de înălțime

- Regulile de amplasare vor avea la bază reglementările P.U.G., Codul Civil, legislația și normativele în vigoare la data întocmirii proiectului privitoare la distanța minimă dintre construcții, însorire, siguranță și stabilitate, siguranță la foc.

- Nu sunt recomandabile derogări de la R.L.U. prin documentații de urbanism P.U.D./P.U.Z. În situația în care se vor întocmi astfel de documentații, acestea vor cuprinde OBLIGATORIU documentația pentru Studiul de amplasare și încadrare în volumetria de ansamblu (Anexa 1), pentru justificarea oportunității intervenției.

- Se recomandă evitarea construirii pe terenurile agricole din intravilan, terenurile cu destinația de fânează sau livadă (cu excepția clădirilor de exploatare a fructelor și legumelor); se va respecta legislația specifică.

- Construirea în intravilan trebuie să țină cont de:

- regulamentul local de urbanism pentru zona respectivă;
- aliniamentul existent;
- conformarea volumetrică a clădirilor din vecinătate.

- Se vor pune în valoare casele vechi din vecinătate.

Indicii de ocupare a terenului

- P.O.T. maxim și C.U.T. maxim vor fi cele stabilite prin documentațiile de urbanism; prin studiul de amplasare

se pot argumenta modificări ale P.O.T. și C.U.T. în funcție de caracteristicile țesutului construit în care se face inserția, deși aceste modificări nu sunt recomandabile.

- Se recomandă ca P.O.T. și C.U.T. să fie calculate relativ la suprafața ogrăzii și nu a ogrăzii+grădinii;

- Pentru terenurile rezultate în urma dezmembrării/alipirii, P.O.T. și C.U.T. se vor calcula raportat la suprafața terenului inițial, din planul parcelar istoric și relativ la terenul aferent doar ogrăzii, nu la cel împreună cu grădina.

Regimul de înălțime

A. Construcții noi cu gabarit mic (ADC<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (ADC=120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (ADC> 250 mp) dispuse în sistem pavilionar

Regimul maxim de înălțime va fi: D/S+P, D/S+P+M, P+M, P.

Față de cota terenului în cel mai jos punct, înălțimea maximă la streășină va fi:

- * 6.5 m - în cazul caselor cu demisol și parter;
- * 4 m - în cazul caselor cu parter;
- * 5.5 m în cazul caselor cu parter și mansardă.

În mansardă se vor putea amenaja două niveluri, dată fiind înălțimea mare a șarpantei.

B. Construcții noi cu gabarit mare (ADC>250 mp) de tip monovolum (nu sunt incurajate)

- Regimul maxim de înălțime = D + P, D/S + P + M;

- Înălțime maximă la streășină = 6,5 m;

- Înălțime maximă la coamă = 10 m (în cazul învelitorilor cu panta de max.

55°) și 12 m (în cazul învelitorilor cu pantă în jur de 60-70°);

- Pentru toate categoriile de clădiri, nivelurile se definesc astfel:

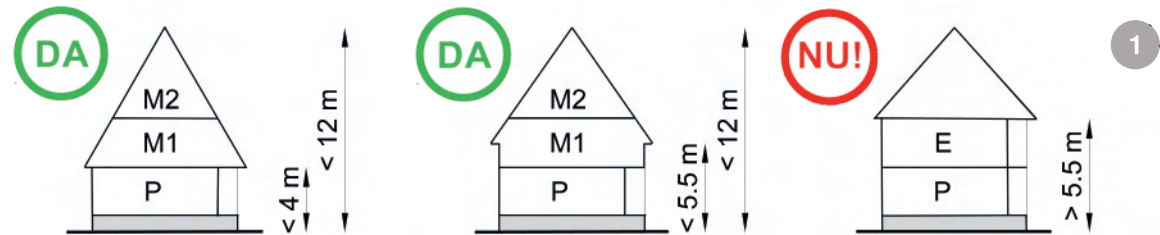
- S= *Subsol*: nivelul construit al clădirii având pardoseala situată sub nivelul terenului înconjurător cu mai mult de jumătate din înălțimea liberă;
- P= *Parter*: nivelul principal al clădirii accesibil de la nivelul terenului direct sau printr-un calup de maxim 5 trepte;
- M= *Mansardă*: spațiul funcțional încadrat integral în volumul acoperișului. Streășina clădirii se va găsi la nivelul planșeului ultimului etaj.
- D= *Demisol*: nivelul construit al clădirii inclus în panta terenului, având pardoseala situată sub nivelul terenului cu mai puțin de

jumătate din înălțimea liberă. Cota minimă a terenului va permite accesul direct din exterior în demisol, fără intermediul treptelor;

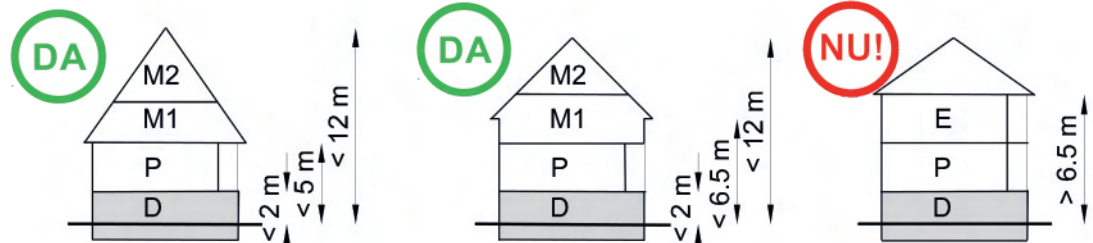
- P= *Parter*: nivelul principal al clădirii accesibil de la nivelul terenului direct sau printr-un calup de maxim 5 trepte;

- M= *Mansardă*: spațiul funcțional încadrat integral în volumul acoperișului. Streășina clădirii se va găsi la nivelul planșeului ultimului etaj.

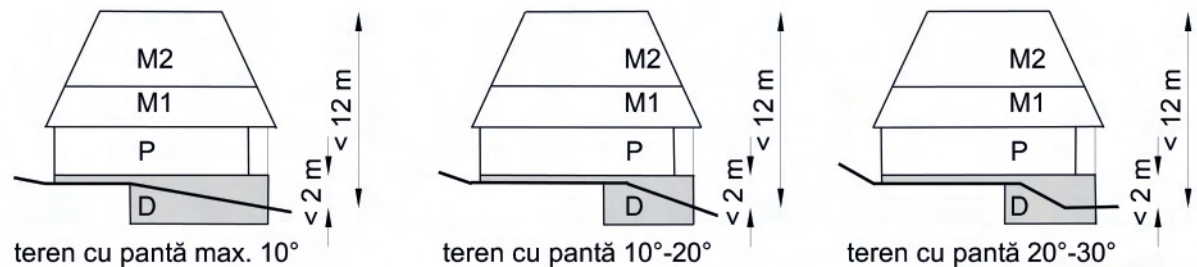
- În cazul șarpantelor tradiționale înalte se permite amenajarea mai multor niveluri de mansardă pe întreaga înălțime a șarpantei. În cazul construcțiilor existente este permisă amenajarea spațiilor în volumul șarpantei existente, fără supraînălțare.

Se permite amenajarea de mansardă în volumul podului sau construirea de etaj mansardat cu ridicarea cotei la streășină, fără a depăși 5,5 m înălțime de la cota terenului. Nu se permite construirea de etaj sau chiar de parter înalt care duce la depășirea cotei de 5,5 m de la nivelul terenului.

Se permite construirea de demisol în toate variantele (cu parter, cu parter și mansardă în interiorul podului, cu parter și etaj mansardat), fără a depăși 6,5 m înălțime de la cota terenului. Nu se permite construirea de etaj sau chiar de parter înalt care duce la depășirea cotei de 6,5 m de la nivelul terenului.

Panta terenului se va folosi rațional prin amenajarea unui demisol parțial

3.4. Amplasarea construcțiilor și amenajărilor noi în afara vetrei satului – probleme de încadrare în peisaj

Satele tipice pentru Țara Lăpușului sunt sate preponderent de vale, dezvoltate tentacular în lungul firului apelor, în strânsă dependență față de formele de relief. De multe de pe o coamă de deal se deschide un peisaj spectaculos care este animat de o așezare, generând o percepție descendentă, panoramică, asupra localității, unde ritmurile acoperișurilor sunt de o mare importanță.

3.5. Amplasarea construcțiilor și amenajărilor noi în vatra satului – probleme de încadrare pe lot

Imaginea caracteristică pentru satele tipice pentru Țara Lăpușului este aceea a unei succesiuni de acoperișuri cenușii, abrupte, cu apa scurtă spre stradă.

- În vatra satului (vechiul intravilan) sunt permise următoarele categorii de construcții:

A. Construcții noi cu gabarit mic (ADC max. 120 mp)

B. Construcții noi cu gabarit mediu (ADC: 120 – 250 mp)

C. Construcții noi cu gabarit mare (ADC peste 250 mp), doar dacă sunt realizate sub formă de ansamblu pavilionar sau monovolum descompus pentru a nu ieși din scara Țesutului construit existent.

- Se va respecta ocuparea tradițională a parcelei în conformarea cu fațada scurtă spre stradă, retrasă de la drum prin alinierea la casele tradiționale existente în șir.

3.6. Principii de proiectare pentru construcțiile noi

- Volumele construcțiilor proiectate vor fi simple, vor avea la bază prisma patrulateră regulată ce va fi acoperită cu un acoperiș cu pante mari, de preferință în patru ape (vezi capitolul 5. Acoperișul).

- În satele atipice (Dămăcușeni, Băiuț, Strâmbu Băiuț), alegerea unui model de arhitectură vernaculară se va justifica prin studiul de amplasare cu documentar foto și argumentație scrisă, conform Anexei 1: Studiu de amplasare și încadrare în imaginea așezării.

- Este interzisă folosirea de elemente agresive în plan (unghiuri ascuțite) sau elemente curbe – atât în plan cât și pentru acoperiș,

goluri, fațade.

- Pentru proporțiile construcției se vor avea în vedere rapoartele tradiționale: $L/ l=2$ în plan și $H. acoperiș/ H. pereți=2$ pentru clădiri civile, $H. acoperiș/ H. pereți=1$ pentru clădiri de tip industrial.

- În situațiile în care, din motive funcționale/ tehnologice sau din conformarea parcelei nu pot fi respectate proporțiile planului, se vor căuta soluții de fragmentare a dimensiunilor prea mari sau de descompunere a clădirilor monovolum.

- Elementele definitorii pentru arhitectura tradițională în Țara Lăpușului vor fi respectate cu precădere: **ACOPERIȘUL ABRUPT ACOPERIT CU ȘINDRILĂ ȘI TÂRNAȚUL.**

- Fațadele vor fi concepute conform specificului local, fără a ieși din scara clădirilor învecinate, ca percepție umană.

- Pentru construcțiile care generează, din motive funcționale/tehnologice, fațade prea lungi sau prea înalte raportate la arhitectura tradițională, se vor căuta în mod obligatoriu rezolvări estetice, prin descompunerea volumelor: fragmentarea fațadelor ce se abat de la proporțiile tradiționale, întreruperea continuității finisajelor prin schimbarea materialelor.

- La amplasarea construcțiilor noi pe teren în pantă se va evita dislocarea unor volume mari de teren pentru a crea platforme orizontale. Se vor căuta soluții inteligente de folosire a pantei terenului, fie prin fragmentarea clădirii și adaptarea la teren „în trepte” (de exemplu, cu preluarea pantei prin amenajarea unui bec), fie prin adoptarea unei soluții pavilionare cu construcții distincte așezate eficient pe teren.

3.7. Principii de tratare a construcțiilor existente

- Se interzice demolarea clădirilor istorice și a clădirilor aparținând patrimoniului de arhitectură vernaculară aflate pe amplasament, indiferent dacă ele sunt sau nu declarate monumente istorice. Acestea vor fi reabilitate după regulile de reabilitare a monumentelor istorice (cu materiale și tehnici tradiționale locale) și se vor căuta soluții pentru integrarea lor în noile ansambluri;

- În cazul în care demolarea unei clădiri vechi este inevitabilă din cauza stării sale fizice, ea se va face cu respectarea legii, prin documentarea detaliată a imaginii și stării clădirii;

- În cazul intervențiilor asupra construcțiilor existente (conversie și/sau extindere), conversia funcțională și volumetrică se va realiza cu păstrarea specificului local, dar se va urmări aducerea lor la standarde actuale de confort și utilitate.

- Pentru toate funcțiunile aflate în studiu se recomandă refolosirea și conversia fondului construit existent valoros (case, grajduri, alte anexe gospodărești, mori, ateliere, silozuri etc.), care păstrează de cele mai multe ori caracteristici sintetice ale arhitecturii tradiționale.

- Toate elementele componente ale construcțiilor au nevoie de întreținere în exploatare (în mai mică sau mai mare măsură). Realizarea de alcătuirii constructive corecte, cu materiale naturale, compatibile, de calitate, precum și urmărirea în execuție pot asigura o durată mai mare de viață a acestora, împreună cu o întreținere conștientă, periodică, din partea utilizatorilor.

A A NU: se interzice obturarea unor perspective valoroase cu construcții masive, ieșite din scară

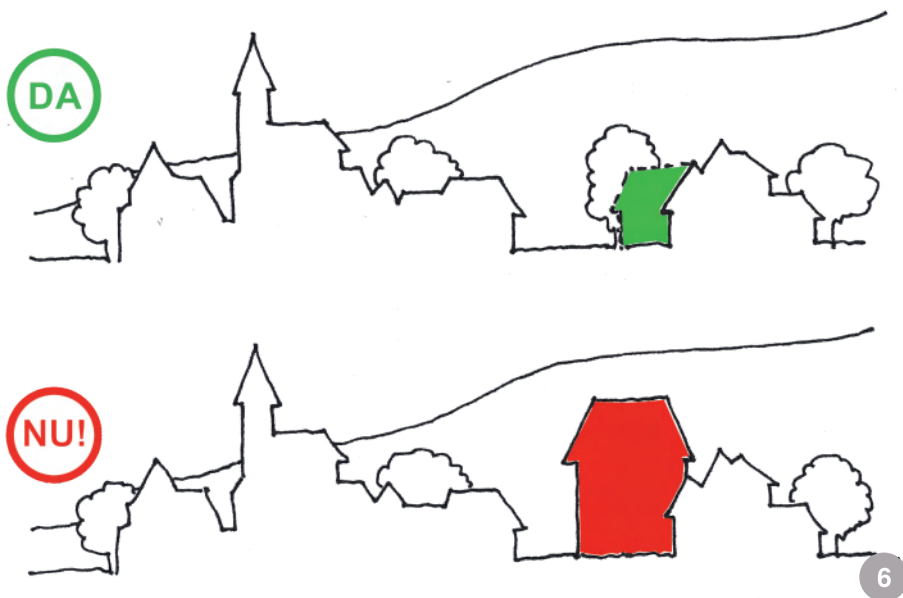
A A DA: un grup de clădiri înșiruite se fragmentează pentru a nu forma un volum prea mare. Volumele anexelor se subordonează volumului locuinței- gospodărie din Libotin

A A DA: o funcțiune publică ce necesită spații mari a fost tratată pavilionar pentru încadrarea optimă în peisaj- proiect Centru Intercultural Stoiceni, arh. Ștefan Paskucz și 9.Optiune

A A DA: Lăpușu Românesc- volumele mici ale caselor și anexelor permit perspectiva asupra bisericii, al cărei volum este capăt de perspectivă și reper local

Se interzice amplasarea de clădiri ieșite din scara țesutului construit

A A NU: se interzice obtinerea unor panorame valoroase cu construcții masive, ieșite din scară

NU!

A A NU:
hală în
Lăpușu
Românesc
-acoperișul
din tablă și
coloritul
strident
agresează
peisajul.

8

NU!

A A NU:
casă în
Măgoaja-
este prea
mare, cu
exces de
volum și
elemente
decorative,
colorată
strident.

9

NU!

A A NU:
hală în
Lăpușu
Românesc
- volum
masiv
monobloc,
material
strălucitor,
învelitoare
cu pantă
mică.

10

11

NU!

A A NU: casă nouă în Libotin. Deși preia elemente din arhitectura tradițională (acoperișul abrupt, târnațul), regimul de înălțime este prea mare, iar excesul de volume parazitează imaginea generală a casei.

12

NU!

A A NU: case noi în Chiuești, cu dimensiuni exagerate și arhitectură nepotrivită, cu exces de volume și elemente decorative care alunecă spre kitsch.

3.8 Recomandări care țin de calitatea utilizării spațiilor

- Cultură și educație:

În cazul construcțiilor de învățământ, se recomandă împărțirea amplasamentului în mai multe zone funcționale: zona ocupată de construcție, zona curții de recreație, zona terenurilor și a instalațiilor sportive și zona verde. Pentru învățământul preșcolar (grădinițe), se va asigura o suprafață minimă de teren de 22 mp/copil, iar pentru școli primare, gimnaziale, licee, școli postliceale și școli profesionale, o suprafață minimă de 20 mp/elev.

Modul de ocupare a terenului:

- 25 % teren ocupat de construcții
- 75 % teren amenajat (curte pentru recreații și amenajări sportive, zonă verde, grădină de flori) din terenul total.

- Sănătate:

Pentru construcțiile de creșe și creșe speciale, amplasamentul trebuie să asigure o suprafață de minimum 25 mp/copil pentru creșe și de 40mp/copil pentru creșe speciale, grupate în mai multe zone: zona ocupată de construcții, zona ocupată de spații de joacă (nisip, bazin, plajă, gazon); zona administrativă și zona verde de parc și alei.

Modul de ocupare a terenului:

- 20 % teren ocupat de construcții

- 80 % teren amenajat (curte pentru recreații și amenajări sportive, zonă verde, grădină de flori) din terenul total.

Pentru a asigura un grad de însorire optim și o eficiență energetică sporită, saloanele, rezervele și cabinetele medicale se vor orienta spre sud, sud-est și sud-vest. Laboratoarele, serviciile tehnice medicale, spațiile care necesită o lumină constantă pe tot parcursul zilei se vor orienta spre nord.

- Construcțiile comerciale și de servicii:

Se recomandă orientarea spațiilor funcționale pe lot astfel încât să se asigure însorirea spațiilor pentru public și a birourilor.

Depozitele, atelierile de lucru, spațiile care necesită o lumină constantă pe tot parcursul zilei se vor orienta spre nord.

- Construcțiile de învățământ:

Pentru a asigura un grad de însorire optim și o eficiență energetică sporită, orientarea sălilor de clasă va fi către sud, sud-est, sud-vest; de asemenea, spațiile de joacă din creșe, creșe speciale și centre pentru copii vor fi orientate spre sud, sud-est, sud-vest. Bibliotecile, sălile de ateliere și laboratoarele, spațiile care necesită o lumină constantă pe tot parcursul zilei se vor orienta spre nord. Terenurile de sport se vor orienta cu latura lungă pe direcția nord-sud, cu o abatere de maximum 15 grade spre est sau spre vest.

4. AMENAJAREA CLĂDIRILOR EXISTENTE

Recuperarea clădirilor vechi și amenajarea lor pentru utilizare modernă poate aduce multe avantaje: de costuri, de eficiență energetică, de identitate locală. O casă veche poate fi utilizată ori în forma originală (de exemplu pentru turism), ori cu minime intervenții (introducerea utilităților și a unei scări). Dacă necesarul de spațiu al familiei e mai mare, se poate utiliza podul pentru amenajarea de camere sau se pot utiliza anexele gospodărești. De asemenea, acestea pot fi utilizate pentru înființarea de mici afaceri.

Este important ca autoritățile locale să se implice în păstrarea specificului local, să urmărească starea construcțiilor tradiționale din satele aparținătoare și evoluția lor; este important, de asemenea, ca nici o construcție aparținând patrimoniului de arhitectură vernaculară, indiferent dacă este sau nu declarată monument istoric, să nu fie demolată, ci păstrată pe amplasament. Dacă acest lucru nu este posibil, construcția va fi strămutată, pe cât posibil pe un teren în satul de origine; demolarea clădirilor ce nu mai pot fi salvate se va face doar în condițiile legii, după documentarea detaliată a imaginii și stării lor.

Autoritățile locale vor căuta soluții pentru reabilitarea clădirilor tradiționale și se vor implica în găsirea de resurse materiale pentru întrajutorarea proprietarilor de construcții tradiționale, în vederea conservării acestora.

- Construcțiile tradiționale vor fi reabilitate după regulile de reabilitare a monumentelor istorice, cu materiale și tehnici tradiționale locale. Sunt acceptate soluții care urmăresc obținerea confortului contemporan în structurile tradiționale:

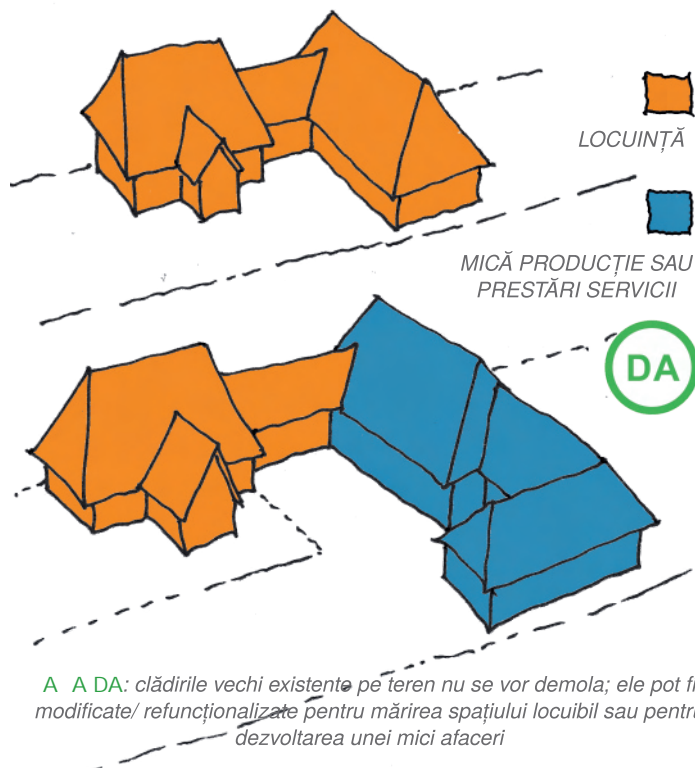
- obținerea unei suprafețe utile mai mari prin amenajarea spațiului existent în pod;
- obținerea unei suprafețe utile mai mari prin amenajarea spațiului pivniței;
- amenajarea grupurilor sanitare în locuință. Se va acorda mare atenție sistemului de izolare față de elementele din lemn ale casei și sistemului de ventilare, pe cât posibil pe cale naturală;
- realizarea de mici extinderi care să cuprindă grupurile sanitare, scara de acces în mansardă sau alte încăperi anexe, care astfel vor păstra nealterată compartimentarea originală a casei tradiționale;
- termoizolarea volumului acoperișului mansardat pentru a obține o eficiență termică optimă;
- amenajarea șurilor ca spații de locuit sau spații de lucru;
- amenajarea de mici extinderi care să contribuie la confortul contemporan;
- modificarea acoperișului pentru a răspunde cerințelor funcționale contemporane, dar respectând regulile de compoziție tradiționale.

- În cazul în care casa și anexele gospodărești se vor utiliza ca un ansamblu (de exemplu, o locuință extinsă sau o pensiune), pot fi construite extinderi și corpuri de legătură, având grijă ca aceste volume adăugate să fie subordonate construcțiilor tradiționale existente.

Principalele intervenții asupra clădirilor existente sunt extinderile și

refuncționalizările. Intervențiile se fac cu scopul creșterii confortului, dar cei mai mulți proprietari nu cunosc modalități de a moderniza clădirile păstrându-le caracteristicile arhitecturale valoroase. Clădirile tradiționale oferă posibilități vaste de reamenajare: acoperișurile abrupte oferă spațiu pentru mansarde generoase, cămara și tinda pot fi transformate în băi, șurile sunt foarte spațioase și permit o mare varietate de intervenții.

- Este important a se evita intervențiile care urătesc clădirea și cadrul său construit prin adaosuri de forme, materiale și culori agresive, străine tradiției locale.

A A DA: clădirile vechi existente pe teren nu se vor demola; ele pot fi modificate/ refuncționalizate pentru mărirea spațiului locuibil sau pentru dezvoltarea unei mici afaceri

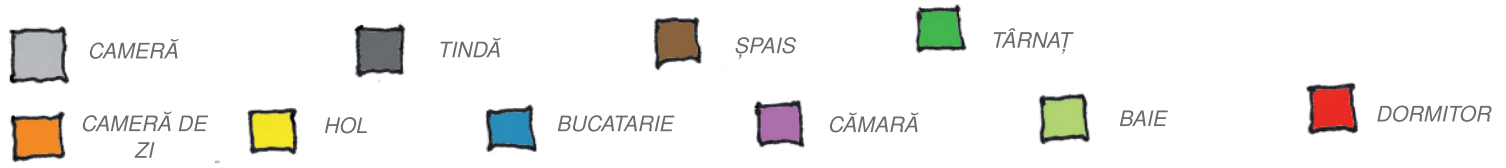

A A NU: mărirea spațiului locuibil prin mansardări și extinderi greșite, cu volume prea mari și forme pretențioase

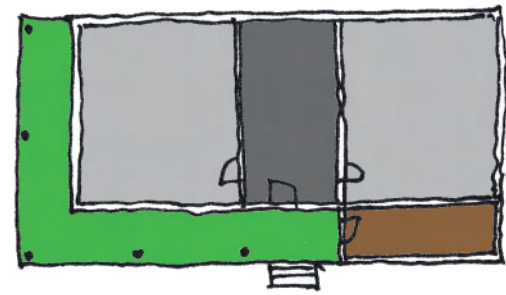
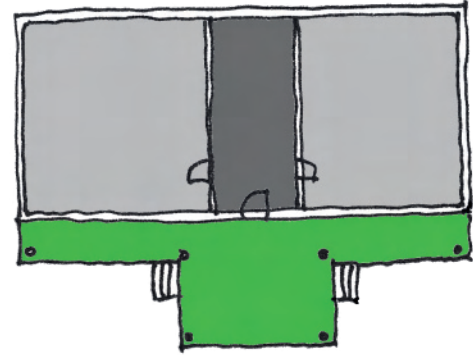
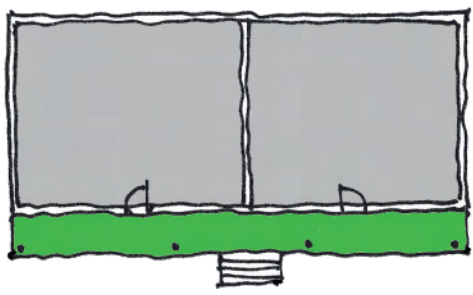
A A DA: mărirea spațiului locuibil prin utilizarea întregului potențial al gospodăriei: a) se utilizează podul; b) se extinde casa; c) se utilizează anexele și d) se creează corpuri de legătură între casă și anexa

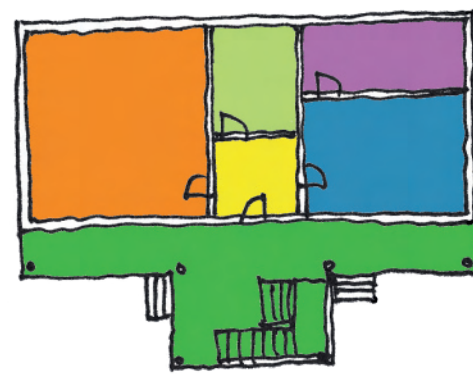
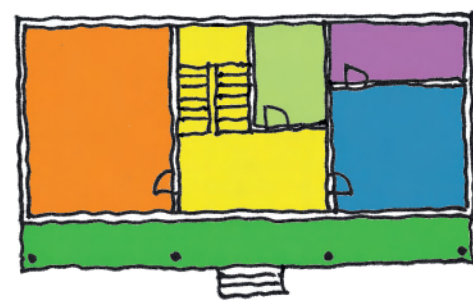
A A DA: posibilități pe intervenție pe case vechi pentru creșterea gradului de confort (introducere de utilități, mărire a spațiului locuibil prin folosirea podului)

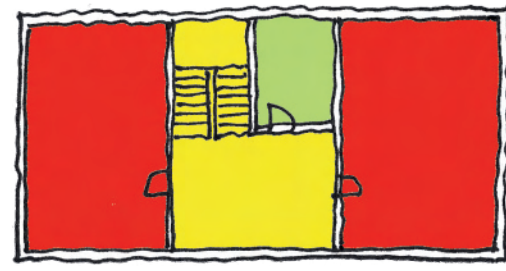
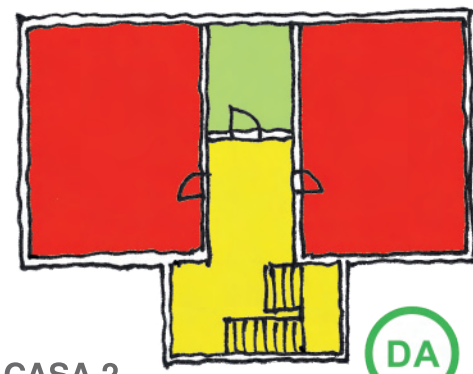
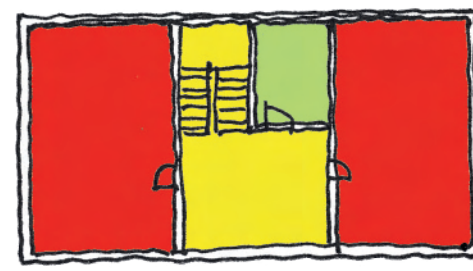
CASA VECHE-
parter

CASA DUPA
INTERVENTIE-
parter

CASA DUPA
INTERVENTIE-
mansardă

CASA 1

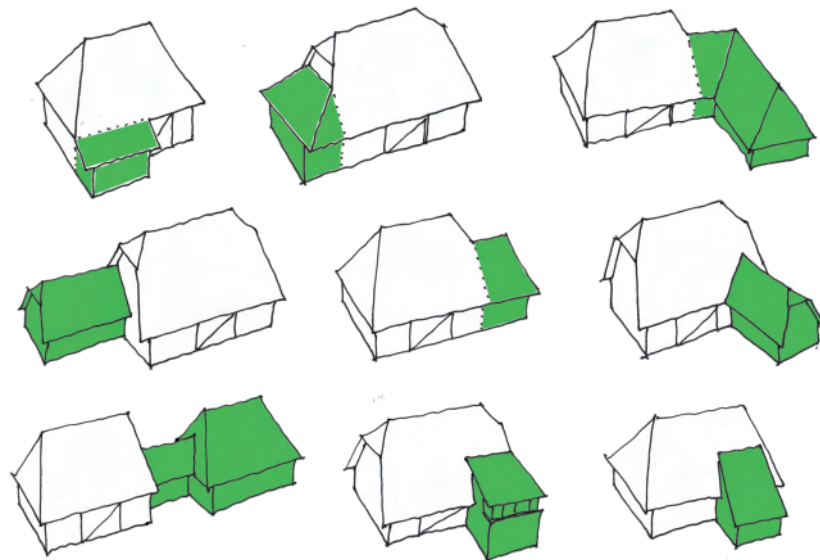

CASA 2

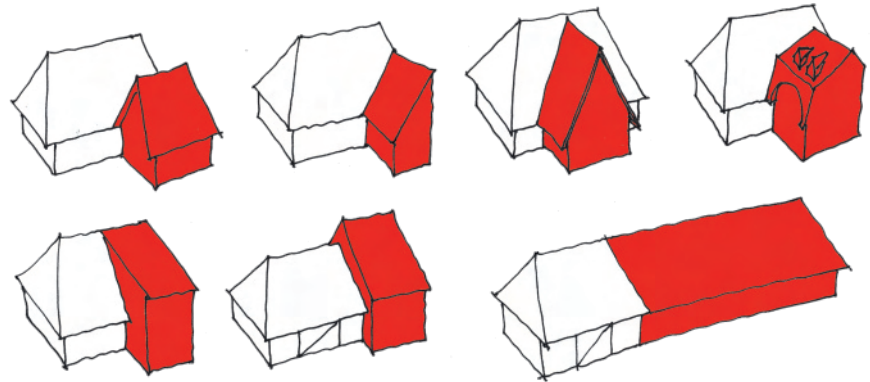
CASA 3

DA

A A DA: modalități corecte de a adăuga volume șurilor în procesul refuncționalizării acestora. Toate variantele respectă principiul subordonării volumelor.

NU!

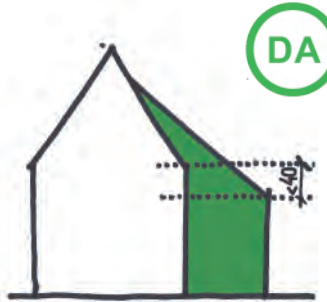
A A NU: modalități greșite de a adăuga volume clădirilor în procesul refuncționalizării acestora: volume prea mari, prost conectate cu cele existente, ne-specifice zonei

A A NU: un volum adăugat care nu se subordonează volumului principal

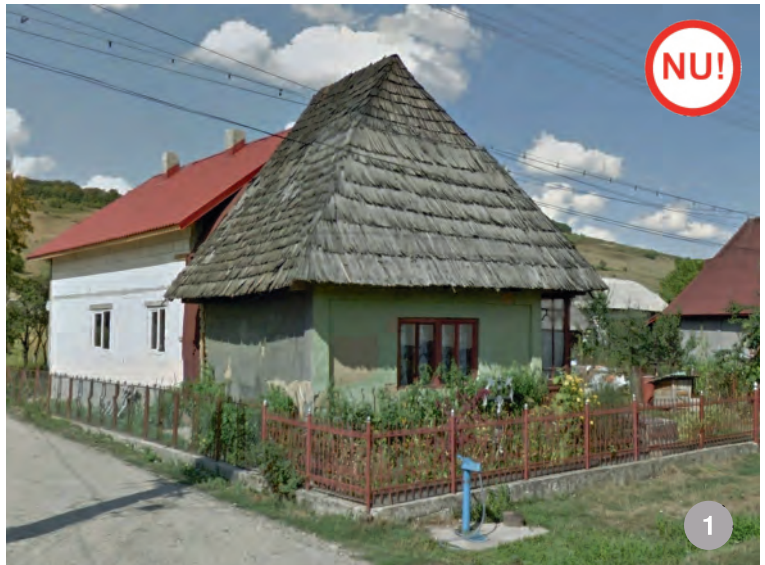

NU!

A A DA: volumul adăugat se subordonează volumului principal

DA

NU!

1

A A NU: extindere în Suciul de Jos: volumul nou este dispus în continuarea celui vechi, având cu acesta o relație proastă. Învelitoarea corpului nou are o altă pantă decât vechea învelitoare de șindrilă, rezultând o îmbinare necontrolată.

NU!

2

A A NU: casă veche din Măgoaja. Acoperișul a fost modificat, iar târnațul a fost închis parțial; doar fațada dinspre drum mai păstrează frumusețea casei vechi

DA

3

A A DA: reabilitarea unei gospodării din Lăpușu Românesc. Întreaga gospodărie a fost amenajată pentru locuire modernă, păstrându-se cu grijă arhitectura originală: materiale, volume și chiar tâmplării. Doar împrejmuirea a fost modernizată mai degrabă impropriu, prin introducerea soclului și stâlpilor de piatră.

DA

4

A A DA: foto 4- hambar transformat în locuință- Dornbirn, Austria- Architekten Innauer Matt; foto Adolf Bereuter; www.innauer-matt.com

DA

5

A A DA: șură în Delnița, Harghita- reabilitată și transformată în pensiune și centru cultural; arh. Esztány Győző, foto Esztány Győző

DA

6

A A DA: spațiul interior al șurii modernizate primește lumină naturală prin luminatorul care înlocuiește coama acoperișului- proiect c. arh. Maximilian Funețan

DA

7

A A DA: spațiul interior al șurii primește lumină naturală prin ferestre mascate de bârne- șură în Păuleni-Ciuc, jud. Harghita

DA

8

A A DA: locuință veche reabilitată într-un concept modern cu utilizarea materialelor tradiționale- Kumrovec, Croația- Proarh; foto Damir Fabijanic; www.designboom.com. Locuința păstrează volumul inițial mic căruia i se adaugă o mică terasă de acces.

5. ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE

5.1 ACOPERIȘUL

5.1.1 Specificul local

Arhitectura tradițională a Țării Lăpușului este o arhitectură a acoperișurilor cenușii de șindrilă. Chiar și azi, șindrila domină perspectivele satelor, fiind unul din cele mai răspândite materiale de învelitoare.

Inițial, acoperișurile locuințelor lăpușene au fost majoritar din paie, fapt dovedit de panta foarte înaltă pe care foarte multe o păstrează și azi. Ulterior s-a generalizat șindrila, iar paiele s-au mai folosit pentru învelitorile anexelor gospodărești.

În perioada comunistă, șindrila a început a fi înlocuită cu plăci ondulate de azbociment, acestea fiind potrivite pantei abrupte a învelitorilor. S-au mai folosit tabla și țiglele ceramice, dar fără a se răspândi; de fapt, sunt puține acoperișuri din tablă sau țigle ceramice datând din perioada comunistă. Excepție fac satele din Sălaj și Cluj, unde plăcile ondulate de azbociment și țigla ceramică au înlocuit șindrila în perioada comunistă. Plăcile de azbociment nu au agreat peisajul lăpușean, fiind asemănătoare șindrilei ca textură și colorit. Totodată, e de notat faptul că lăpușenii au continuat să folosească șindrila și în perioada comunistă.

După căderea comunismului, au apărut materiale mai noi: plăci ondulate bituminoase viu colorate, tabla cutată. Deși nici plăcile bituminoase nu se încadrează acceptabil în peisaj, despre tabla cutată putem spune că este o soluție inacceptabilă, fiind extrem de agresivă prin strălucire.

Și după căderea comunismului, mulți localnici au continuat să folosească șindrila, chiar folosind-o pentru case moderne, exagerat de mari.

Astăzi, dintre toate materialele prezente în Țara Lăpușului, putem afirma că șindrila și paiele sunt singurele cu adevărat potrivite pantelor mari ale acoperișurilor care dau farmecul și unicitatea Țării Lăpușului. Răspândirea șindrilei în toate satele lăpușene demonstrează că localnicii încă valorizează acest material care le conferă identitate. Cu adevărat spectaculoase sunt acoperișurile din paie, o soluție arhitecturală valoroasă pe nedrept abandonată. Considerate azi la noi drept soluții învechite și sărăcicioase, învelitorile din materiale naturale sunt extrem de apreciate în arhitectura modernă europeană, fiind prezente în alcătuirii contemporane de foarte bună calitate.

Caracteristicile principale ale acoperișului tradițional din Țara Lăpușului sunt:

- acoperiș în patru ape (anexele mai noi au timpane teșite și ape scurte pe fațadele înguste, dar cele vechi erau acoperite tot în patru ape);
- învelitoare din șindrila sau paie; deoarece înainte de apariția învelitorilor din lemn construcțiile erau acoperite cu paie, vom considera că învelitorile din paie aparțin specificului local în toată Țara Lăpușului alături de șindrila;
- nu toate fețele acoperișului au aceeași pantă: 60° (~170%) pentru fețele aferente laturilor lungi și 70° (~270%) pentru fețele aferente laturilor scurte;
- raportul dintre înălțimea casei (măsurată de la cota zero până la streșină) și înălțimea acoperișului este 1:2;
- există și case, anexe cu acoperișuri ceva mai joase, de 45° - 55° , acestea fiind construite după începutul sec. XX direct pentru învelirea cu șindrila. La acestea,

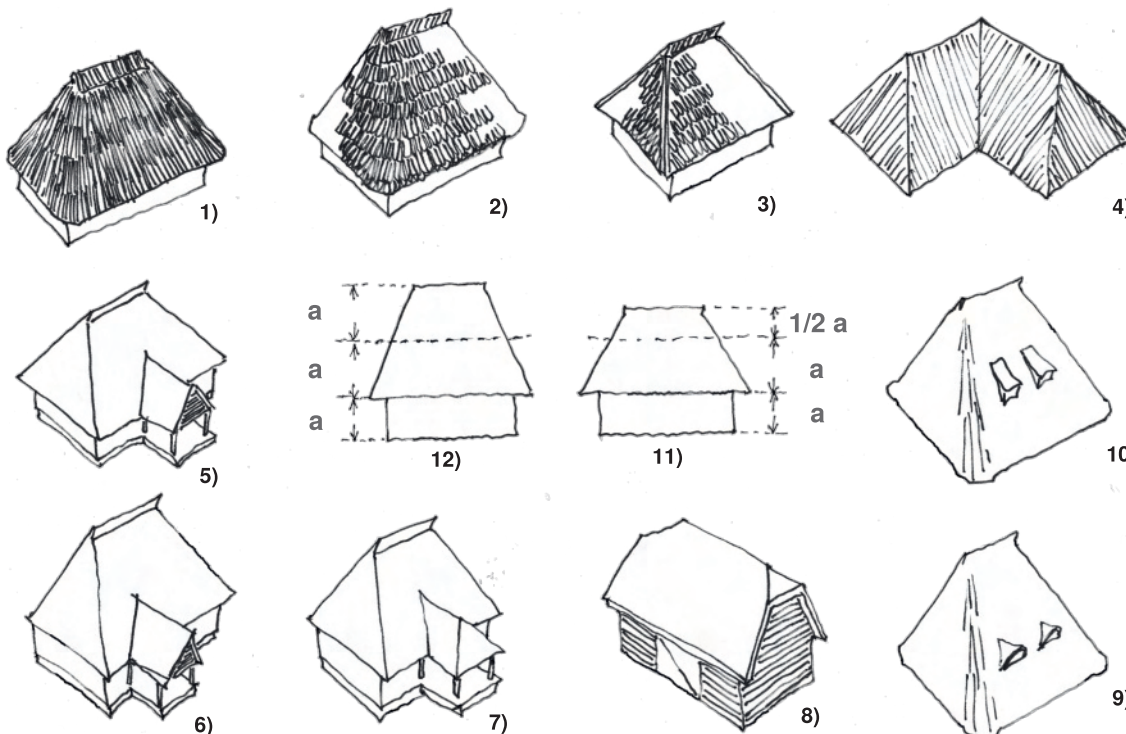
raportul acoperiș/ înălțime pereți este de 150%. Le vom considera și pe acestea tradiționale.

Alte elemente caracteristice:

- structura din lemn rotund cu consumuri minime de material, datorate formei geometrice cu volumetrie stabilă din punct de vedere static și a încărcărilor reduse pe panta mare a acoperișului;
- volumetria curată a acoperișului este uneori îmbogățită cu o "filigorie" – o structură acoperită în 2 ape, poziționată pe fațada principală, în zona accesului pe târnaț; aceasta are timpan de lemn tratat adesea decorativ;
- streșina are o lățime de 40-60 cm;
- nu există jgheaburi și burlane. Pe alocuri, zona intrării este protejată cu un jgheab din lemn;
- intersecțiile celor 4 fețe ale acoperișului sunt racordate printr-o curbă cu raza de cca. 30 cm. Există (mai rar) și soluții de racordare în unghi, cu elemente din lemn care protejează îmbinările apelor.
- coama este rezolvată prin petrecerea ultimului șir de șindrilă peste coamă, cu cca. 10 cm (pe direcția vânturilor dominante din zonă).
- nu există coșuri de fum și respectiv străpungeri ale acoperișului, pentru că fumul vetrelor era evacuat direct în pod, de unde era ventilat prin "ochi" și prin traforul decorativ al "filigoriei". "Ochii" sunt mici lucarne semicirculare (cele mai multe exemple) sau formate din ape rabatate (mai puține exemple). Totuși, casele persoanelor cu stare au fost echipate cu sobe cu evacuare prin coșuri de fum la nivelul învelitorii, dispuse pe apa lungă posterioară a casei.

tipuri de învelitori din Lăpuș:

- 1) din paie
- 2) din șindrila cu suprapuneri rotunjite la îmbinarea apelor
- 3) din șindrila cu elemente de coamă drepte la îmbinarea apelor
- 4) în formă de "L"
- 5) cu "filigorie" cu timpan drept dispusă central
- 6) cu "filigorie" cu timpan drept dispusă lateral
- 7) cu "filigorie" acoperită în trei ape
- 8) acoperiș de șură cu timpane teșite
- 9) cu "ochi" rotunjiți
- 10) cu "ochi" cu ape drepte
- 11) acoperiș o dată și jumătate din înălțimea casei
- 12) acoperiș de două ori mai înalt decât corpul casei

casă din Libotin cu acoperiș abrupt și învelitoare din șindrilă

"ochi" cu ape drepte în Cupșeni

casă din Măgoaja cu acoperiș abrupt și "filigorie" cu timpan traforat

"ochi" semicirculari în Lăpușu Românesc

5

adăpost de vară acoperit cu paie în Aspra. Exemplifică imaginea casei lăpușene din sec. XIX: cu târnaț îngust, fără stâlpi, alcătuită din tindă și o cameră

6

detaliu
îmbinare
ape- casă
din Lăpușu
Românesc

7

spectacolul acoperișurilor de șindrilă și paie în Cupșeni

5.1.2 Recomandări

A. Construcții noi cu gabarit mic (ADC < 120mp), construcții noi cu gabarit mediu (ADC între 120 – 250mp) și construcții noi cu gabarit mare (ADC peste 250mp) dispuse în sistem pavilionar

Forma și volumetria

Acoperișul va fi cât mai simplu, de preferat în patru ape. De reținut că pantele acoperișului nu sunt egale pe toate fețele, și vor avea 60° (~170%) pentru fețele aferente laturilor lungi și 70° (~270%) pentru fețele aferente laturilor scurte.

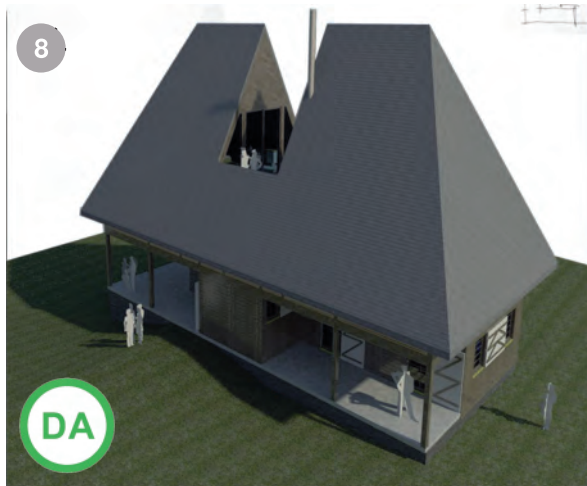
Se permite utilizarea variantei cu ape scurte peste fațadele înguste numai la construcții anexe și cu alte funcțiuni decât locuirea.

Copertina deasupra intrării și volumele alipite/subordonate corpului principal al clădirii pot avea panta acoperișului mai mică.

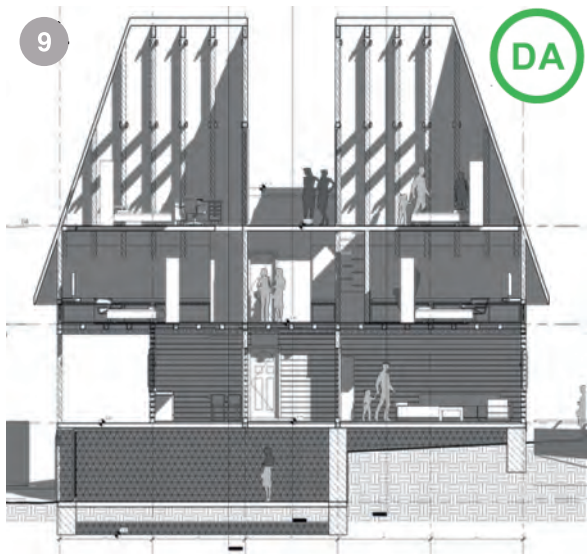
Pentru streșină, materialul permis este lemnul; nu se vor folosi lambriuri de plastic sau alte materiale.

Se permite utilizarea timpanului "filigoriei" pentru iluminatul natural al spațiilor din mansardă; se recomandă mascarea ferestrelor cu trafor din lemn. La clădirile cu funcțiuni care cer cantitate mare de lumină (clădiri publice sau industriale) se permite utilizarea diverselor alcătuiți cu timpane pentru completarea aportului de lumină naturală.

Se interzice utilizarea unor forme și adaosuri excesive, străine tradiției locale.

8,9- A A DA: acoperișul păstrează volumetria caracteristică, dar spațiile din mansardă sunt iluminate natural în centrul casei- arh. Ionuț Filip, "Programul pentru protecția peisajului construit în Maramureș- 2009"

Șarpanta

Șarpanta se va realiza din lemn, pe cât posibil prin implicarea meșterilor tâmplari și dulgheri din zonă. Nu se vor utiliza materiale

A A NU: Libotin- casă cu volumetrie străină tradiției locale, având acoperiș cu pante inegale

A A NU: Măgoaja- casă cu acoperiș în două ape, cu ape suprapuse și lucrămă masivă; a rezultat un acoperiș complicat, prost integrat în peisaj și în cadrul construit

A A NU: Măgoaja- casă prea înaltă, cu acoperiș complicat, cu ruperi de pantă și loggia pe timpan

A A NU: case în Poiana Blenchiei cu învelitori în forme complicate, excesive

rezultate în urma polimerizării (cele denumite în mod generic „plasticuri”), întrucât își schimbă calitățile (portanță, torsiune, curgere) în timp, din cauza condițiilor de mediu (proces repetat de îngheț/dezghet, ultraviolete, variații de temperatură vară/ iarnă). Pentru toate elementele din lemn se vor realiza lucrări de ignifugare și biocidare cu materiale care nu afectează structura și culoarea lemnului și care permit tratamentul ulterior al acestuia cu ceruri,

uleiuri și soluții naturale.

- Pentru construcțiile noi și în special pentru cele care folosesc volumul podului pentru spații utile este acceptată folosirea lemnului ecarisat.

- Pentru clădirile publice și industriale care necesită deschideri mari sau prezintă risc mare de incendiu se pot folosi și alte soluții pentru asigurarea siguranței și stabilității construcției.

șarpantă de șură cu timpan teșit- vedere spre timpan. Se observă ingeniozitatea cu care se obține deschiderea mare necesară manipulării fânului

A A DA: șarpantă a unei locuințe tradiționale, reabilitată în forma originală

Învelitoarea - materiale

Înainte de perioadele comuniste, materialele de învelitoare utilizate în satele Lăpușului erau șindrila și paiele.

În perioada comunistă s-a restrâns utilizarea paielor dar s-a continuat a se utiliza șindrila; pe lângă acestea au apărut plăcile ondulate de azbociment- inițial la repararea acoperișurilor din șindrila (întrucât plăcile de azbociment se puteau monta pe pante mari), apoi la construirea caselor noi. Și azi, principalele materiale de învelitori existente în Lăpuș sunt șindrila și plăcile ondulate de azbociment. Tot în perioada comunistă au apărut învelitori din țigle ceramice; totuși, acestea se văd doar pe acele acoperișuri cu pante ceva mai mici, cu precădere în Cluj și Sălaj.

Tot în perioada comunistă au apărut învelitori din tablă plană fălțuită; deși se pretează pantelor mari, în mod surprinzător acestea au rămas puține.

După căderea comunismului, a continuat a se utiliza șindrila, s-a renunțat la azbociment și au apărut materiale noi, industriale: plăci ondulate bituminoase și șindrile bituminoase, țigle ceramice sau din beton colorate și lucioase, țigle de tablă, plăci de tablă cutată. Aceste materiale contrastează cu frumoasele învelitori din șindrila și agrează cadrul natural și construit.

Cele mai agresive sunt plăcile de tablă cutată zincată strălucitoare, plăci care s-au răspândit în toată Țara Lăpușului fiind ieftine, ușor de montat, ușoare și adaptabile pantelor mari ale acoperișurilor.

Se poate observa că, orice tehnologie ar fi fost "la modă" într-o perioadă oarecare de timp, șindrila a rămas materialul de învelitoare utilizat constant de-a lungul timpului. Aceasta demonstrează și calitățile

materialului, și faptul că el e o marcă a locului fiind în continuare agreat de cei mai mulți dintre localnici.

- Din aceste motive, **pentru construcțiile noi recomandăm insistent utilizarea în continuare a șindrilei**, singurul dintre toate materialele experimentate în zonă până în prezent care asigură și performanță tehnică, și valoarea arhitecturală în peisajul cultural al Țării Lăpușului.

- Materialul lemnos va fi ignifugat și impregnat cu ulei de in sau cu baț pe bază de ceară, fără pigment.

- Pentru construcțiile noi care folosesc volumul podului pentru spații utile se va acorda o atenție deosebită asigurării ventilației naturale sub stratul de șindrila.

În afară de șindrila, **se mai permite și chiar se recomandă utilizarea paielor**- material tradițional care ar putea fi reinventat în arhitectura contemporană; exemple din alte țări demonstrează că acest material este considerat la noi pe nedrept unul "sărăcăcios". Desigur, se va urmări asigurarea performanțelor la foc și umiditate prin mijloace tehnice moderne.

- Se mai permite, de asemenea, **utilizarea țiglei ceramice de culoare gri sau brun-cenușiu (culoarea natur a țiglei vechi)** cu observația că montajul acesteia va trebui să respecte toate prescripțiile aplicabile pantei mari a acoperișului. Se interzice țigla ceramică colorată deoarece pe o suprafață mare (cum este cea a acoperișurilor înalte) devine agresivă vizual.

- Se permite și **utilizarea șindriilor de tablă gri** la clădirile publice sau la cele cu cerințe speciale de rezistență, stabilitate și securitate la incendiu.

- Se permite, de asemenea, **utilizarea țiglelor solare**, produs inovativ care se va răspândi tot mai mult în următorii ani și care generează suprafețe cu textură și colorit

asemănătoare celor de șindrila.

În vetrele satelor se interzice folosirea materialelor bituminoase de orice fel, a tablei în orice altă alcătuire decât șindriile de tablă gri, a oricăror materiale cu strălucire sau de alte culori în afară de gri, a țiglelor ceramice colorate.

În dezvoltările noi de la marginea satelor se permite utilizarea șindriilor de tablă gri, a țiglelor ceramice gri, brun-cenușiu, natur și a șindriilor bituminoase gri, a țiglelor de beton gri sau brun-cenușiu.

Se permite montarea de jgheaburi și burlane dacă acestea sunt de culoare închisă (gri-antracit, negru, brun închis) finisate fără strălucire.

Deși aceste reguli par exagerat de stricte, trebuie arătat că în fostele țări comuniste există precedente: în Chokollow/ Zakopane/ Polonia, în Vlkolinec/ Slovacia și în Holloko/ Ungaria (ultimele două- situri UNESCO) regulile de construire în zonele cu arhitectură vernaculară valoroasă sunt foarte stricte. Se permite construirea doar în stilul tradițional, iar învelitorile sunt obligatoriu din șindrila (Chokollow și Zakopane) și țigla solzi (Holloko), conform specificului local. Datorită acestui fapt, cele trei localități sunt destinații turistice importante. Mai mult decât atât, în afara României există deja un curent de reconsiderare a materialelor tradiționale regenerabile, curent care a dat deja numeroase exemple de arhitectură contemporană tratată cu materiale tradiționale; există excelente exemple chiar și în mediul urban, ceea ce demonstrează larga aplicabilitate a acestor materiale pe nedrept abandonate în România.

Se recomandă utilizarea materialelor produse și montate de meșteri locali, pentru încurajarea reparației meșteșugurilor locale.

Elementele de iluminare, ventilare, instalații (panouri solare, panouri fotovoltaice, coșuri de fum)

- Pentru construcțiile în care volumul acoperișului va fi amenajat pentru spații utile,

acestea vor fi luminate și ventilate prin adaptarea elementelor tradiționale "ochi", "filigorie", la necesitățile spațiilor create, cu grija respectării unor proporții acceptabile.

- Este permisă folosirea ferestrelor în planul acoperișului (ferestre de mansardă), de preferat nu pe aceeași apă a acoperișului pe care se află "ochii". Atât elementele tradiționale cât și

ferestrele în planul acoperișului nu vor depăși 10% din suprafața feței acoperișului pe care sunt amplasate.

- Coșurile de fum vor fi amplasate pe fațadele secundare. Vor fi poziționate în apropierea coamei acoperișului (cel mult la o treime din lățimea feței acoperișului), pentru ca lungimea aparentă a coșului de fum să nu fie

disproporționat de lungă, respectând principiile de proiectare pentru coșuri de fum.

- Sistemele de captare a energiei solare nu vor fi amplasate pe acoperișurile clădirilor. Se vor căuta modalități de amplasare în curtea din spatele casei, într-o poziție care să nu fie vizibilă din stradă.

A A DA: case din perioada comunistă învelite cu șindrilă- Lăpușu Românesc

casă nouă- Lăpușu Românesc. Deși e prea mare- A A NU!, este de apreciat utilizarea șindrilei- A A DA!

casă nouă din Lăpușu Românesc. Deși e prea mare și colorată agresiv- A A NU!, este de apreciat învelitoarea din șindrilă- A A DA!

A A NU: acoperișuri de tablă în Libotin care afectează armonia învelitorilor de șindrilă și paie

Lăpușu Românesc; deși a fost păstrată forma acoperișului- A A DA!- coloritul și textura plăcilor bituminoase sunt nepotrivite- A A NU!

A A DA: Chiuești- acoperiș din țigle ceramice- coloritul țiglelor vechi se încadrează bine în cadrul construit

A A NU: acoperișuri din plăci de azbociment în Valea Cășeielului . Nu au valoare estetică și nu sunt sănătoase.

Casă în Măgoaja- deși a fost păstrată forma acoperișului- A A DA!- șindrița a fost înlocuită cu tablă care contrastează cu materialele tradiționale- A A NU!

casă în Stoiceni- acoperișul e abrupt și e acoperit cu țigle ceramice- A A DA!- dar e în două ape, iar culoarea țiglei e prea tare- A A NU!

A A NU: acoperiș din tablă cutată zincată în Lăpușu Românesc. Strălucirea tablei este foarte agresivă.

A A NU: acoperiș din tablă cutată gri mat în Lăpușu Românesc. Deși are o culoare mai adecvată decât tabla zincată, textura materialului e nepotrivită.

A A DA: incintă cu acoperișuri de șindrilă din lemn și acoperiș de șindrilă din tablă. Se observă compatibilitatea între textura și culoarea șindrilălor de tablă cu ale celor din lemn

A A DA: Chokolow/ Zakopane, Polonia. Farmecul satului este dat de pereții din lemn și acoperișurile de șindrilă

A A DA: Kumrovec, Croația- învelitoare de paie într-un concept modern- Proarh; foto Damir Fabijanic, www.designboom.com

A A DA: Vlkolinec/ Slovacia. Farmecul satului este dat de pereții din lemn și acoperișurile de șindrilă

31, 32-A A DA: Casă nouă în Hohenthurn, Austria: șindrița tradițională e folosită pentru o imagine contemporană- Geza Architeti, foto Massimo Crivellari; www.geza.it

DA

33

A A DA: Cabană în Divcibare, Serbia- șindrila utilizată pentru o arhitectură modernă. Autori: .Exe Architecture Studio, foto Relja Ivanic; www.exestudio.rs

DA

34

A A DA: Centru Intercultural la Stoiceni- funcțiune publică ce necesită spații mari, tratată pavilionar pentru integrarea corectă în peisaj; volumele de șindrillă cu acoperișuri abrupte sintetizează specificul local lăpușean- proiect arh. Ștefan Paskucz și 9.Optiune

DA

A A DA: în combinații surprinzătoare de materiale și forme, șindrila devine un material modern cu imagine pretențioasă- www.roddroofing.com

B. Construcții noi cu gabarit mare (ADC>250 mp) de tip monovolum

- Se permite amplasarea clădirilor cu gabarit mare de tip monovolum doar în zonele special destinate prin P.U.G. pentru producție, servicii, sănătate, educație, comerț mare și doar în afara vetrei satului.

- Dacă, totuși, situarea unor clădiri cu gabarit mare în vatra satului este imperios necesară, volumele clădirilor se vor limita prin fragmentare/ conformare pavilionară și se vor respecta toate regulile impuse clădirilor mici și medii în ceea ce privește ocuparea parcelei, alcătuirii, forme, materiale. Se va limita gabaritul volumelor componente la cel al șurilor specifice satului respectiv.

Forma și volumetria

- Clădirile cu gabarit mare, monovolum, dispuse în zonele special destinate prin P.U.G. pentru funcțiunile de mai sus și în afara vetrei satelor vor folosi preponderent ca model șurile locale. Pantele învelitorilor vor fi de min. 45-50°; se permite și acoperirea unor volume adosate cu pante mai mici (min. 30°), dar într-o proporție

nu mai mare de 10% din suprafața întregului acoperiș. Raportul între înălțimea acoperișului și înălțimea pereților exteriori nu va fi mai mic de 1/1.

- Nu se admit forme și pante provenite din alte zone climatice sau geografice, teșiri nejustificate ale pantelor. Streșinile vor păstra si ele specificul local după natura învelitorii și nu vor fi mai late.

- Se acceptă și acoperiri cu pantă mică, de maximum 2 – 5%, în cazul învelitorilor din strat înierbat cu vegetație locală și doar acolo unde relieful permite și sunt necesare soluții speciale de integrare în peisaj: volume mari, (semi)îngropate, garaje sau spații tehnice parțial sau total îngropate, care pentru integrare în peisaj se acoperă cu strat vegetal. Se permite utilizarea membranelor din PVC sau a celor bituminoase în alcătuirea învelitorii, nevizibile.

- Sunt interzise acoperișurile de tip terasă.

Șarpanta

- Șarpanta poate fi din lemn ecarisat, beton sau metal, cu condiția păstrării volumetriei acoperișului într-o alcătuire preluată după un model tradițional.

- Pentru clădiri cu deschideri mai mari de 10 m, volumele se vor fragmenta pentru reducerea impactului vizual al acoperișurilor.

Învelitoarea- materiale

Materialele permise pentru învelitorile clădirilor monovolum cu gabarit mare situate în afara vetrelor satelor și în zone permise de P.U.G. pentru funcțiuni care impun suprafețe construite mari (industrie, servicii, comerț mare, educație, sănătate etc.) sunt:

- materialele regenerabile tradiționale locale (șindrila, paie) și țigla ceramică de culoare natur (fără adaos de coloranți); se permite utilizarea de materiale de protecție la foc/ umiditate/ vapori, dacă acestea sunt ascunse de finisajul învelitorii.

- materialele industriale al căror aspect nu contrastează puternic cu cele tradiționale: șindrilele de tablă de culoare gri-antracit finisate fără strălucire, plăcile plane de fibrociment de tip ardezie de culoare gri-antracit, șindrilele bituminoase de culoare gri, țiglele solare. Utilizarea materialelor industriale este permisă doar după epuizarea soluțiilor cu materiale naturale.

În ceea ce privește clădirile mari monovolum amplasate în vetrele satelor (variantă nerecomandabilă), materialele permise vor fi doar șindrila, paie și țigla ceramică de culoare gri sau brun-cenușiu (culoarea natur a țiglelor vechi).

țigle solare; sursa: www.tesla.com

A A DA: fragmentare a unei clădiri mari în volume mai mici pentru încadrarea optimă în peisaj- Casa de Cultură din Nojkaerhus/ Danemarca- LUMO Arkitekter, foto: Jesper Balleby; www.lumo.dk

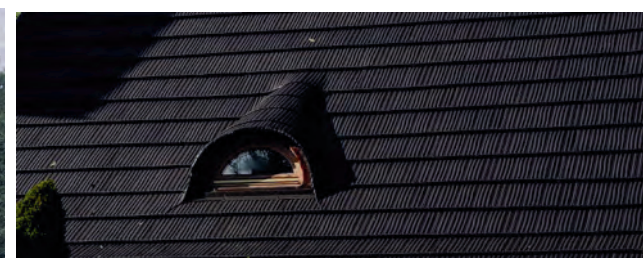
A A DA: Centru Intercultural Stoiceni- funcțiune publică ce necesită spații mari, tratată pavilionar, cu învelitori de șindrila și pante mari pentru încadrarea în specificul local- proiect arh. Ștefan Paskucz și 9.Optiune

A A DA: clădire cu gabarit mare acoperită cu șindrila- Centrul de vizitare a Parcului Național Piatra Craiului- arh. George Postelnicu, Mihai Nuță

A A DA: Naturum- Centru pentru vizitatori- Lacul Takern, Suedia; clădire publică acoperită cu paie- Wingardhs Arkitekter; www.wingardhs.se; foto: Åke E:son Lindman

șindrile de tablă; sursa foto: www.blacho.ro

A A DA: școală în Chokolow/ Polonia- volum pavilionar, acoperit cu șindrile de tablă- soluție acceptabilă doar pentru clădiri mari situate în afara vetrei satelor și doar după epuizarea altor soluții

Elementele de iluminare, ventilare, instalații

- Se permite montarea ferestrelor de mansardă (incl. luminatoare), dacă poziția și dimensiunile acestora sunt studiate arhitectural.

- Se permite executarea de lucarne doar dacă acestea sunt mici goluri de aerisire asemănătoare "ochilor" tradiționali sau dacă sunt volume consistente asemănătoare "filigoriei" tradiționale; se permite montarea de trape anti-fum și anti-explozie.

- Acoperirea lucarnelor, umbrirea ferestrelor în planul acoperișului se vor face din materiale care nu contravin specificului local și imaginii de ansamblu a construcției. Elementele de umbrire/control solar pot servi și ca elemente de camuflare ale acestora în volumul și forma învelitorii.

- Se permite utilizarea de panouri solare în planul acoperișului dacă poziția lor este studiată arhitectural; panourile se vor dispune în formații compacte, rectangulare.

- Culoarele vor fi naturale (atât cele pentru materialele de acoperire, cât și cele pentru alte elemente constructive sau tehnologice), similare cu cele ale învelitorii; nu se vor folosi culori stridente sau saturate.

C. Intervenții pe construcțiile existente (gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum)

Forma și volumetria

Acoperișurile au fost refăcute în timp, uneori de mai multe ori. La fiecare refacere panta acoperișului era micșorată, fie pentru că elementele principale ale acoperișului - cornii (câpriorii) - erau scurtate din cauză că extremitățile erau degradate, sau pur și simplu pentru a adapta acoperișul la noile învelitori uzuale în acea vreme: țiglă sau plăci de azbociment.

Cu ocazia intervenției pe clădire se va reconstitui

panta originală a acoperișului și se vor respecta regulile din acest îndrumar.

• **Acoperișurile monumentelor istorice** vor fi restaurate cu proiect și execuție realizate de către persoane atestate pentru lucrări la monumente istorice.

• **Acoperișurile istorice existente** (și cele ale obiectelor de arhitectură vernaculară, și cele ale obiectelor de arhitectură cultă) se vor reabilita în forma tradițională, după regulile reabilitării monumentelor istorice chiar dacă clădirile nu sunt declarate monumente istorice. Structura șarpantei se va reabilita sau se va reface conform materialelor și tehnologiei tradiționale locale.

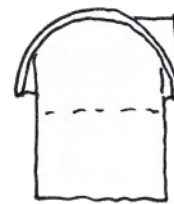
Dacă forma acoperișului a fost modificată în timp, acoperișul va fi reabilitat cu refacerea formei tradiționale.

În situațiile în care se propune amenajarea podului pentru spații utile, șarpanta va fi tratată ca o șarpantă nouă. Nu se acceptă supraînălțarea mansardei.

• **Acoperișurile tuturor celorlalte categorii de clădiri** (cele care nu sunt monumente istorice, arhitectură vernaculară sau arhitectură cultă istorică ne-clasată) vor fi reabilitate cu respectarea regulilor acestui îndrumar aplicabile construcțiilor noi.

Se permite utilizarea timpanului "filigoriei" pentru iluminatul natural al mansardei; fereastra se va monta în spatele traforului original, care se va reabilita. Dacă acesta nu mai există, se va putea monta trafor/ oblon traforat la exterior care să reducă agresivitatea sticlei.

Se interzice transformarea acoperișurilor în patru ape în acoperișuri în două ape- modificare tot mai frecventă în contextul amenajării mansardelor locuibile.

4)

A A DA: casă-muzeu din Stoiceni, reabilitată în forma originală cu acoperiș de paie

40

1)

2)

3)

intervenții la acoperișurile caselor: 1) reabilitare în forma originală cu inserarea unor elemente discrete de iluminat și cu reabilitarea traforului peste filigorie ca mască pentru ferestre- A A DA; 2) inserarea de lucarne mari, cu forme nespecifice locului și transformarea timpanului filigoriei în perete cu ferestre- A A NU; 3) modificarea formei acoperișului cu suprapuneri de pante și adaosuri de volume masive, nespecifice zonei- A A NU; 4) înlocuirea cu forme complicate, ieșite din logica simplității și eficienței sau forme provenite din alte tradiții constructive, nepotrivite condițiilor climatice locale- A A NU

A A DA: locuință reabilitată integral în Cupșeni, cu respectarea formei și materialelor originale

41

A A DA: casa-muzeu din Rogoz, reabilitată integral cu respectarea formei, materialelor și tehnicilor originale

42

A A NU: casă din Brebeni, cu acoperișul modificat într-un mod complicat, străin arhitecturii locale

43

Șarpanta

- Acolo unde șarpanta (prin materiale și conformare) se încadrează în specificul local, se recomandă păstrarea elementelor constructive valoroase și, pe cât posibil, repararea și conservarea la nivel cât mai extins, prin folosirea tehnologiilor tradiționale locale. Elementele deteriorate se pot înlocui cu elemente similare din lemn de aceeași esență, pentru a nu interveni și a dezechilibra capacitatea portantă de ansamblu a structurii.

- Intervențiile realizate trebuie să fie reversibile, pentru a nu împiedica șansa unei intervenții viitoare, cu materiale și tehnologii noi, ce se pot dovedi benefice în privința calității de ansamblu a obiectului și a utilizării optime a acestuia. Intervențiile vor respecta scara și conformarea acoperișului.

- Pentru toate elementele din lemn se vor realiza lucrări de ignifugare și biocidare cu materiale care nu afectează structura și culoarea lemnului și care permit tratamentul ulterior al acestuia cu ceruri, uleiuri și soluții naturale.

Învelitoarea- materiale

Se permit ca materiale de învelitoare următoarele: țigle ceramice profilate de culoare brun-cenușiu (culoarea natur a țiglei vechi), șindrilă, paie, după cum urmează:

- Învelitorile existente din șindrilă vor fi obligatoriu reabilite cu șindrilă.

- Învelitorile din paie vor fi reabilite obligatoriu cu paie sau cu șindrilă. Acoperișurile din paie se vor executa în tehnica locală, "pieptănat", pe sistemul clădirii clăilor de fân.

- Învelitorile din țigle ceramice sau orice alte materiale se

vor reabilita cu țigle ceramice de culoare brun-cenușiu (culoarea natur a țiglei vechi), șindrilă sau paie- la alegere, ținându-se cont de prescripțiile tehnice de proiectare pentru fiecare tip de material. Totuși, pentru reabilitarea acestor învelitori se recomandă utilizarea șindriței, fiind singurul material care corespunde tuturor cerințelor de ordin tehnic, estetic și cultural în Țara Lăpușului.

Elementele de iluminare, ventilare, instalații

- În ceea ce privește elementele de iluminare și ventilare: se vor respecta principiile enunțate în subcapitolele anterioare pentru ACOPERIȘ.

- La reabilitarea învelitorilor din șindrilă sau paie nu se vor folosi jgheaburi și burlane. La reabilitarea altor tipuri de învelitori, se vor folosi jgheaburi și burlane metalice de culoare gri sau maro, finisate fără strălucire.

- Paziile decorative existente (acolo unde ele există) se reabilitează; elementele care nu se pot recupera se copiază și se înlocuiesc.

- Hornurile existente se reabilitează cu cărămidă și se închid la partea superioară cu zidărie de cărămidă sau cu elemente ceramice prefabricate de culoarea cărămizii.

- Se interzice instalarea de sisteme de captare a energiei solare pe acoperișurile clădirilor istorice și pe cele aparținând patrimoniului de arhitectură vernaculară (case și anexe gospodărești)- indiferent dacă sunt sau nu monumente istorice. În cazul celorlalte clădiri, se permite instalarea ferestrelor de mansardă și instalarea de panouri solare în formații compacte, rectangulare, în poziții și dimensiuni studiate arhitectural.

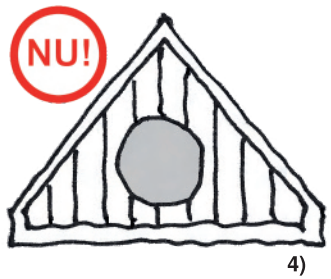
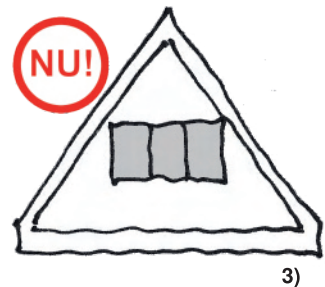
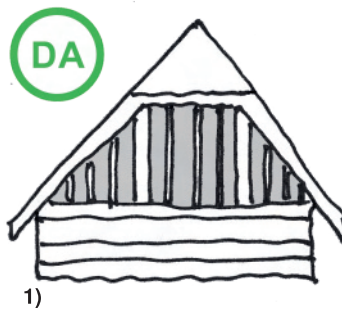
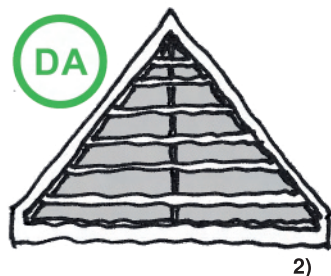
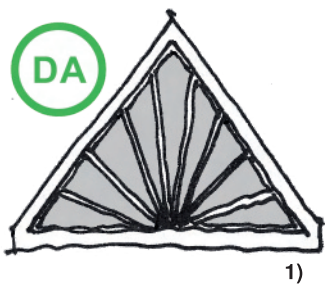
A A NU: acoperiș din Strâmbu reabilitat cu țigle de tablă; material nepotrivit, strălucitor, colorat strident

44

A A NU: acoperiș de șindrilă reparat cu tablă cutată. E evident contrastul nepotrivit între cele două materiale

45

iluminat prin timpanele șurilor: 1) suprafață continuă de fereastră mascată în spatele traforului de lemn existent- A A DA; 2), 3) închidere cu perete în care se inserează goluri disproporționate, cu forme neregulate sau aparținând unor limbaje arhitecturale străine zonei- A A NU

iluminat prin timpanul filigoriei: 1), 2) suprafață continuă de fereastră mascată în spatele traforului de lemn existent sau a unui grilaj nou de lemn- A A DA; 3), 4) închidere cu perete în care se inserează goluri disproporționate, cu forme neregulate sau aparținând unor limbaje arhitecturale străine zonei- A A NU

A A NU: casă din Vima Mare cu "filigoria" modificată într-un mod nepotrivit, mărită și transformată în balcon

A A DA: mansarda se poate ilumina prin "filigorie" și prin ferestre de mansardă- proiect arh. Cristina Țiplea- "Programul pentru protecția cadrului construit din Maramureș- 2009"

A A DA: casă în Cobor/ Brașov. Deși arhitectura sa aparține unei alte zone etnografice, e de reținut modul de rezolvare a iluminatului podului prin timpan

A A DA: iluminat prin timpanul unei șuri transformate în pensiune- Păuleni-Ciuc, Harghita.

A A DA: spațiu locuibil amenajat în mansardă, cu iluminat obținut prin ferestre montate în planul acoperișului

5.2 PEREȚII

Caracteristică arhitecturii Țării Lăpușului este imaginea pereților din bârne de lemn cu lipitură de lut la îmbinări, rezultând aspectul "vârgat" al caselor.

5.2.1. Specificul local

Sistem constructiv

-Locuințele sunt construite din bârne de lemn rotund sau slab fasonat, chertate la intersecțiile pereților.

-Bârnelor sunt îmbinate la colțuri în "cheutori" sau în "coadă de rândunică"; dimensiunile uzuale ale bârnelor din lemn sunt lățimea de 12-15 cm și înălțimea de 20-30 cm.

-Talpa casei – prima bârnă așezată pe elevația din zidărie uscată de piatră - este o piesă cu secțiune mai mare decât a celorlalte și foarte sănătoasă. Majoritatea caselor aveau talpa casei realizată din lemn de stejar.

- La interior, pereții sunt sigilați cu tencuiele pe bază de lut, aplicate pe un raster din șipci din lemn.

-Pereții de compartimentare tradiționali au aceeași alcătuire ca cei portanți.

-Șurile sunt construite, de asemenea, din bârne chertate de lemn rotund sau fasonat, cu stâlpi intercalați pe deschiderile mari. Uneori, bârnele nu sunt chertate, ci sunt fixate cu stâlpi și contrafișe- sistem mai răspândit în zona minieră Băiuț/ Strâmbu Băiuț și preluat (rar) și în alte sate.

-Există și șuri din piatră; acestea au pereții din blocuri mari de piatră spartă și timpanele din lemn. Uneori, tehnicile se combină, apărând pereți din lemn în continuarea celor din piatră.

-Clădirile destinate depozitării au pereți din șipci montate pe structură de lemn (de exemplu, fânarele mai noi).

-În perioada comunistă au apărut și pereți

din cărămidă tencuită; la șuri, ei au fost utilizați corect în alcătuirii tradiționale, înlocuindu-se pereții de bârne sau de piatră cu pereți de cărămidă și păstrându-se volumetria tradițională și modul tradițional de realizare a lemnăriei (pereți și tâmplării).

Până în perioada interbelică, pereții din cărămidă se întâlneau doar la casele persoanelor avute- case mari de tip conac, cu planimetria dezvoltate. Acestea aveau pereți din piatră sau cărămidă. Există încă asemenea case în satele Lăpușului; se poate observa că elementele esențiale ale arhitecturii tradiționale (acoperișul cu pantă mare, târnațul) se regăsesc și la aceste case, dar sunt tratate într-un limbaj mai degrabă urban.

-Este foarte interesant faptul că în multe sate s-a continuat a se construi cu bârne de lemn și în perioada comunistă și chiar ulterior; există foarte multe case construite după proiectele-tip specifice anilor '60-'80 ai sec. XX, cu utilizarea materialelor și tehnicilor tradiționale, așa cum există case mai noi construite din bârne de lemn. De asemenea, există case construite din cărămidă, cu respectarea fidelă a volumetriei tradiționale (proporții ale casei, târnaț, învelitoare înaltă din șindrilă).

Finisaje

-Pereții din bârne de lemn sunt lăsați vizibili la exterior sau sunt parțial tencuiți. Tencuiele sunt din lut; de cele mai multe ori, ele se aplică la îmbinările bârnelor de lemn pe toată lungimea acestora, generând aspectul "vârgat" specific; adeseori, înglobează ferestrele într-un contur tencuit și colorat albastru sau ocru. Uneori, tencuiele se aplică pe întreaga suprafață a fațadelor principale- fie doar pe fațada lungă dinspre curte, fie pe fațada lungă dinspre curte și pe fațada scurtă dinspre drum. Foarte rar, casele sunt tencuite integral.

-La interior, pereții sunt tencuiți cu lut și vopsiți cu pigmenți minerali.

-Vopseaua cea mai frecvent întâlnită este "mnieriu"- albastru obținut din amestecul varului cu sulfat de cupru.

-Se întâlnesc adesea și tencuiele fără pigment, păstrând culoarea naturală a

lutului, altele sunt vopsite cu var alb. În perioada comunistă au apărut și alte culori, dar tot stinse: bej, ocru, crem. Totuși, continuă să predomine tencuiele albastre tradiționale.

-Pereții șurilor sunt, cel mai adesea, netencuiți, dar se întâlnește și la șuri tencuiala pe fațada "principală" (spre curte).

Pereții din piatră sunt lăsați vizibili, fără tencuiele.

-În afară de finisajele descrise până acum, mai notăm finisajele întâlnite în zona minieră multietnică Băiuț-Strâmbu Băiuț: placaj de lemn montat vertical și fixat cu șipci care generează o suprafață cu nervuri verticale; placaj cu draniță; placaj cu scânduri înguste dispuse orizontal; tencuiele pe toți pereții. Deși predomină pereții de bârne netencuiți, remarcăm că aici bârnele sunt fasonate.

- În anii '70-'80 ai sec. XX, în Țara Lăpușului au apărut și finisaje nepotrivite- de exemplu, pereți placați cu scândurele de parchet masiv. După căderea comunismului au apărut finisaje din materiale noi, nespecifice zonei și utilizate complet inadecvat: placaje cu PVC sau cu OSB vopsit, polistiren tencuit.

Decorațiuni

-La casele de lemn din Țara Lăpușului, decorațiunile lipsesc sau sunt discrete. Ele sunt, cel mult, traforuri sau cioplituri simple pe elementele de lemn; rar, pe fațada tencuită dinspre drum apar profilaturi și ancadramente.

-În ceea ce privește casele de zidărie ale persoanelor cu dare de mână, acestea erau toate tratate cu decorațiuni din tencuială: profilaturi, console, ancadramente.

-În general, decorațiunile din tencuială sunt vopsite diferit de restul fațadei pentru a se obține un efect de contrast- de exemplu, fațadă albastră și profilaturi albe.

-Frumusețea construcțiilor din Țara Lăpușului s-a obținut mai mult prin compunerea volumelor și expresivitatea materialelor și mai puțin prin decorațiuni.

1

casă în Cupșeni: pereți din bârne prinse "în cheutori". Fațada din spate nu e tencuită decât la îmbinările bârnelor, celelalte sunt tencuite integral și zugrăvite "mnieriu"

2

casă în Libotin: pereți din bârne prinse "în cheutori". Îmbinările bârnelor sunt lipite cu lut

3

casă în Lăpușu Românesc, construită din bârne rotunde îmbinate "în cheutori" cu tencuială de lut la îmbinări

4

șură în Dealu Mare- din bârne fasonate și fixate între stâlpi și contrafișe

5

Lăpușu Românesc- casă-tip din perioada comunistă. Deși masive, aceste case au perpetuat tradiția construirii cu lemn, dovedind că se pot construi case noi și confortabile din lemn

6

șură de piatră din Suciul de Sus

7

șură din Lăpușu Românesc , cu parter din zidărie de piatră și etaj din scânduri traforate

8

Suciul de Sus- casă de cărămidă ce respectă întocmai specificul local în ceea ce privește volumetria și acoperișul.

9

fânar reabilitat la Rohia: la înlocuirea materialului lemnos s-au respectat volumetria și materialul tradițional

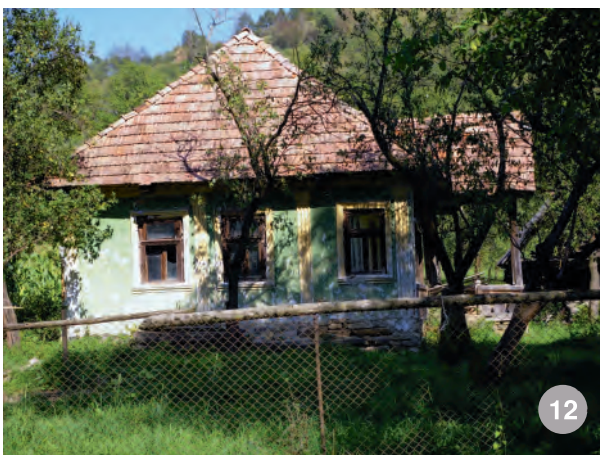
10

șură de cărămidă la Strâmbu- deși e relativ nouă, respectă volumetria tradițională

Lăpușu
Românesc
- interior al
unei case
vechi;
păstrează
finisajul
original

11

Măgoaja-
casă de
lemn
tencuită și
decorată cu
ancadrament
e și lesene

12

Băiuț-
casă
specifică
zonei
miniere,
cu pereți
placați cu
scânduri
verticale

13

14

Lăpușu
Românesc-
tencuiala e
prezentă
pe fațadele
principale,
iar fațada
din spate e
din bârne
netencuite

15

șură în
Lăpușu
Românesc-
tencuiala e
prezentă pe
fațada
dinspre
curte, iar
celelalte
fațade sunt
din bârne
netencuite

16

Libotin-
spațiile
dintre
bârne sunt
lipite cu
lut, iar pe
conturul
ferestrelor
s-a tencuit
un panou
colorat cu
"mnieriu"

5.2.2. Recomandări

A. Construcții noi cu gabarit mic ($ADC < 120$ mp), construcții noi cu gabarit mediu (ADC între $120 - 250$ mp) și construcții noi cu gabarit mare ($ADC > 250$ mp)

-Pereții portanți (de rezistență) au un rol important în ceea ce privește durabilitatea construcțiilor.

-Alcătuirile de pereți vor fi adaptate cerințelor de performanță energetică pentru a exclude necesitatea termoizolării la exterior. Se permite construirea pereților din zidărie de cărămidă placați total sau parțial cu bârne semirotonde/ fasonate de lemn, aparente la exterior, pentru obținerea aspectului tradițional. Se va acorda mare atenție tratării lemnului împotriva focului, fungilor și a insectelor. Se recomandă ca minim 40% din suprafața totală a pereților să aibă aspectul celor tradiționali din bârne de lemn aparente, lipite cu tencuială la îmbinări.

-Este recomandată construirea pereților din bârne de lemn în alcătuirii moderne, eficiente energetic și nu doar placarea pereților cu lemn.

Se permite tencuirea parțială a pereților clădirii, asemănător construcțiilor tradiționale.

-Se va acorda mare atenție conformării la foc, astfel încât zidurile anti-foc să nu fie necesare.

-Se permite utilizarea pereților portanți sau a placajelor din piatră spartă aparentă, existând modelul unor șuri tradiționale în acest sens; este interzisă utilizarea imitațiilor de piatră sau pozarea "rustică", neregulată a pietrei.

-Se interzice utilizarea cărămizii de sticlă la exterior.

-Pentru pereții de compartimentare ai construcțiilor noi se recomandă alcătuirile tradiționale, dacă funcțiunea clădirii permite acest lucru. Se permite utilizarea zidăriilor din cărămidă, a celor din B.C.A., a compartimentărilor din lemn (plin sau alcătuirii din scânduri pe structură de lemn și materiale de umplutură: lut, chirpici, celuloză, cânepă, lână, vată minerală) și cărămidă de sticlă.

-Excepție: în Dămăcușeni, arhitectura istorică din cărămidă este consistentă; dat fiind caracterul mai degrabă urban al acestei localități, materialul predilect de construire a pereților va fi cărămida și nu lemnul.

REGULI DE FINISARE A CLĂDIRILOR NOI

-Se interzice aplicarea de vopsitorii colorate strident și de lacuri lucioase pe pereții din lemn aparent; se permite aplicarea de culori din paleta de culori tradiționale pe tencuielile din interstițiile dintre bârne.

-Pentru zugrăvirea clădirilor noi pe parter se va folosi una din culorile tradiționale: tonuri de bej, ocru, albastru stins, alb-gălbui (culoarea varului îmbătrânit), alb. Pentru nivelurile superioare parterului se vor folosi obligatoriu bârne de lemn aparent, tratate cu lacuri protectoare ne-lucioase.

-Se interzice utilizarea altor culori decât cele indicate mai sus; se interzice utilizarea altor materiale de finisaj decât lemnul și/sau tencuielile.

-Se interzic tencuielile decorative cu granulație mare sau cu aditivi care conferă aspect lucios. Se interzice lăsarea zidăriei de cărămidă netencuite, aparente.

-Câmpurile tencuite ale fațadelor se vor colora uniform, singurele modalități permise de a obține contraste fiind prin suprapunerea volumelor de culori/ materiale diferite.

-Chiar și utilizarea lemnului ca finisaj de fațadă este interzisă, dacă el este pus în operă în modalități ne-specifice tradiției locale: așadar, se interzice placarea pereților cu șindrilă, cu parchet lamelar, cu plăci OSB, cu scânduri etc.

-Se interzic placările cu piatră dispusă "rustic", neregulat- mod nespecific tradiției locale.

-Se interzic orice finisaje cu culori stridente, saturate.

17

A A NU: clădire nouă în Lăpușu Românesc, cu pereți din OSB placat cu polistiren.

B. Intervenții pe construcțiile existente (gabarit mic, mediu sau mare dispuse pavilionar sau monovolum)

-Se vor păstra și reabilita detaliile decorative originale prezente pe fațade.

-Intervențiile asupra construcțiilor existente se vor face respectând noile standarde și normative referitoare la stabilitate, rezistență, protecție la foc, hidroizolare, izolare termică, igienă și sănătate.

-E de dorit a se păstra cât mai mult din fondul construit valoros. Se vor găsi diverse soluții care să nu influențeze negativ compatibilitatea materialelor, structura și comportamentul acestora în zona seismică în care se încadrează construcțiile respective.

-Se interzic soluțiile prin care este împiedicat transferul de vapori, fapt care determină apariția igrasiei și a mucegaiului. Prin injectarea cu mortare speciale de asanare a pereților existenți realizați tradițional se pot realiza bariere de rupere de capilaritate.

-Se dorește abordarea unor soluții pe cât posibil tradiționale, care să implice păstrarea materialelor specifice local, folosirea de tehnici tradiționale, reparații locale cu inserarea de noi elemente structurale din materiale tradiționale. În anumite condiții pot fi realizate consolidări discrete și din alte tipuri de materiale care nu sunt specifice local, precum beton sau metal, doar cu asigurarea realizării unor alcătuirii de pereți compatibile cu existentul.

-Se vor folosi vopsele pe bază de var sau silicați care nu împiedică transferul de vapori, atât la finisajele exterioare, cât și la cele interioare.

-Este interzisă folosirea de culori stridente și saturate la finisajele interioare, și mai ales la cele exterioare – trebuie urmărite culorile similare cu cele din zonă.

-Termoizolarea la exteriorul pereților este interzisă; termoizolarea trebuie abordată cu prudență, întrucât poate afecta materialele organice precum lemnul.

-Pereții în alcătuire tradițională ai clădirilor aparținând fondului de arhitectură vernaculară (case, anexe gospodărești) se vor reabilita cu materiale și tehnici identice cu cele originale.

-Pereții în alcătuire tradițională ai clădirilor aparținând fondului vechi construit al localității, altul decât cel vernacular (de ex.: foste locuințe de standard ridicat, conace, spații comerciale, spații destinate micii industriei, școli, clădiri cu funcțiuni comunitare, executate până în 1950, din lemn în tehnici tradiționale sau din zidărie de cărămidă executată manual și zidită/ tencuită cu mortar de var) se vor reabilita cu materiale și tehnici identice cu cele originale, după principiile reabilitării monumentelor istorice, chiar dacă obiectivele nu sunt declarate monumente istorice.

-Pereții clădirilor executate în perioada comunistă, ce urmează a suferi modificări (extinderi, supraetajări, reconfigurări, reabilitare) se vor reabilita cu materialele originale sau după regulile de construire a pereților noi.

REGULI DE FINISARE ÎN CAZUL INTERVENȚIILOR LA CONSTRUCȚII EXISTENTE

-Finisajele clădirilor istorice și de patrimoniu vernacular existente (case, anexe gospodărești) se reabiltatează cu materialele, tehnicile și coloritul original.

-Dacă într-o etapă recentă au primit zugrăveli diferite de cele originale, coloritul se va reface într-una dintre nuanțele tradiționale: tonuri de bej, ocru, albastru, alb-gălbui (culoarea varului îmbătrânit) sau în coloritul original, dacă acesta poate fi identificat.

-Nu se vor tencui pereții de bârne care azi sunt aparenti; se vor reface doar lipiturile bârnelor acolo unde e nevoie.

-Finisajele clădirilor din perioada comunistă și cele din perioada postcomunistă care se reabiltatează se vor reface după regulile aplicabile construcțiilor noi: cu placare totală sau parțială de bârne de lemn lipite cu tencuială la îmbinări sau cu reabilitare a

întregii suprafețe de tencuială, dar în paleta de culori tradiționale: tonuri de bej, ocru, albastru stins, alb-gălbui (culoarea varului îmbătrânit), alb.

-Clădirile mai înalte de D+P vor fi tratate obligatoriu cu placare cu bârne aparente a oricărui nivel superior parterului.

-Se interzice utilizarea altor culori decât cele enumerate mai sus.

-Se interzice aplicarea de vopsitorii colorate și de lacuri lucioase pe pereții din lemn aparent.

-La aceste reguli se adaugă cele de finisare a clădirilor noi.

18

A A NU: Primăria din Lăpușu Românesc, reabilitată cu culori stridente- instituțiile publice devin exemple pentru cetățeni

19

A A NU: case vopsite strident din Lăpușu Românesc

A A NU:
casă din Rogoz, reabilitată greșit prin înlocuirea tencuielii de pe fațada principală cu polistiren

A A NU:
casă din Lăpușu Româneș, finisată integral cu placaj PVC-soluție inestetică și chiar nocivă pentru pereții din lemn

A A NU:
șură din Rogoz, placată cu polistiren și vopsită în portocaliu-culoare vie, nepotrivită zonei

A A NU:
casă din Băiuș. Fațada e tratată cu exces de decorațiuni

A A NU:
casă din Strâmbu Băiuș, placată integral cu OSB lăsat aparent

A A NU:
casă din Drăghia-mansarda este complicată, nepotrivită arhitecturii locale. Simpla folosire a lemnului nu face casa "tradițională!"

Intervenții la decorațiunile fațadelor

Decorațiunile întâlnite în zonă sunt ancadramente, lesene și profilaturi simple executate din tencuială pe pereții caselor "cu pretenții". Din punct de vedere al coloritului, decorațiunile sunt tratate în contrast discret cu coloritul general al fațadei.

-Decorațiunile existente pe fațade se vor reabilita în forma originală. Este interzisă distrugerea lor. Reparațiile se vor executa cu mortar pe bază de var, iar coloritul lor se va reface într-o variantă de contrast discret, dar folosind culorile permise.

-În ceea ce privește clădirile noi, se permite utilizarea unor decorațiuni simple (profilaturi, ancadramente), dacă ele se execută în tehnici tradiționale. Este interzisă montarea de profile prefabricate din polistiren sau PVC.

-Se recomandă prudență în utilizarea decorațiunilor din tencuială pe fațade. Dacă se dorește aplicarea de decorațiuni din tencuială, desenul acestora va apărea pe planșele fațadelor; se interzice realizarea ulterioară a decorațiunilor, dacă ele nu au fost reprezentate pe fațade în faza de avizare.

A A DA: fațadă reabilitată corect în Suciul de Sus, cu păstrarea tuturor elementelor decorative; coloritul evidențiază profilaturile prin contrast

5.3 FUNDAȚIILE ȘI SOCLURILE

În acest capitol se vor analiza fundațiile-soclu, inclusiv partea vizibilă deasupra terenului a pivnițelor, subsolurilor și demisolurilor.

Aspectele principale care trebuie avute în vedere la tratarea fundațiilor și soclurilor sunt: siguranța și stabilitatea clădirii, compatibilitatea materialelor de alcătuirii, compatibilitatea materialelor de acoperire, termoizolațiile și hidroizolațiile, realizarea straturilor de drenaj pentru îndepărtarea apelor de la nivelul fundației, materialele și modalitățile de realizare a trotuarului de gardă, îmbinarea soclului cu trotuarul de gardă.

5.3.1 Specificul local

În arhitectura tradițională a Țării Lăpușului, fundațiile și soclurile erau executate din zidărie uscată de piatră spartă. Întâlnim piatra în diferite moduri de prelucrare, ceea ce e firesc ținând cont de faptul că materia primă se găsea în zonă, iar pietrarii lăpușeni erau cunoscuți și în Maramureș și Chioar.

Fundațiile construcțiilor tradiționale sunt executate din piatră spartă- așa-zisele "fundații uscate". Deasupra solului, legătura între fundații și tălpile din lemn se face prin socluri din zidărie de piatră, în diverse moduri de tratare: uneori, piatra este spartă în blocuri înguste; alteori, blocurile de piatră sunt masive. Există și fundații din bolovani de râu, precum și fundații din amestec de blocuri de piatră spartă și bolovani de râu.

Relația fundației cu talpa de lemn a casei este optimă, zidăria uscată de piatră asigură ventilația și împiedică umezirea pereților de lemn.

Sunt puține cazurile de case cu pivnițe; acolo unde există, ele preiau panta terenului și sunt construite tot din zidărie uscată de piatră spartă.

28

soclu din lespezi înguste și blocuri în Lăpușu Românesc

31

soclu din blocuri mari, tăiate regulat- Măgoaja

29

soclu din lespezi înguste în Lăpușu Românesc

32

soclu din blocuri mari la Lăpușu Românesc

27

soclu din lespezi și blocuri mari în Lăpușu Românesc

30

soclu din bolovani de râu în Lăpușu Românesc

33

soclu din blocuri mari și mici la Cupșeni

5.3.2. Recomandări

A. Construcții noi cu gabarit mic (ADC < 120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (ADC între 120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (ADC > 250 mp) dispuse în sistem pavilionar sau de tip monovolum

- Se recomandă utilizarea tehnicii tradiționale cu fundații din zidărie de piatră, dacă acest lucru e posibil din punct de vedere tehnic, în funcție de gabaritul clădirii și de încărcările rezultate din utilizarea ei.

- Deoarece terenul de fundare în județul Maramureș este preponderent argilos, pentru a se evita adâncimile prea mari ale fundațiilor se va accepta realizarea unei grinzi de fundare sub cota de îngheț, peste care se va zidi fundația din piatră, la o grosime rezultată din calcule.

- Soluțiile care obligă la sigilarea solului (de ex. radier general), vor putea fi folosite doar dacă sunt inevitabile din punct de vedere tehnic/ tehnologic (de ex. încărcări mari din utilaje, teren cu risc geotehnic, cu pânză freatică aproape de nivelul fundațiilor etc.). În cazul adoptării unei asemenea soluții, se va justifica alegerea sa comparativ cu soluțiile tradiționale.

B. Intervenții pe construcțiile existente (de gabarit mic, mediu sau mare dispuse pavilionar sau monovolum)

- Clădirile aparținând fondului vechi construit al localității, altul decât cel vernacular, fundațiile, soclurile și pereții

pivnițelor se vor reabilita cu materiale și tehnici identice cu cele originale, după principiile reabilitării monumentelor istorice, chiar dacă obiectivele nu sunt declarate monumente istorice.

- Nu se acceptă consolidări vizibile din beton.

- Fundațiile clădirilor comuniste sau postcomuniste se pot consolida cu beton.

- La clădirile existente în mediul rural apar o mulțime de probleme legate de fundații, acestea fiind mici și de multe ori rezolvate incorect din punct de vedere constructiv. Problema cea mai răspândită este dislocarea sau expulzarea pietrelor componente. Este necesară consolidarea lor, în funcție de zona seismică în care se încadrează; cea mai bună variantă este re-zidirea lor în același sistem.

- O altă variantă este re-zidirea lor și consolidarea cu „mortar” de lut, iar o alta este subzidirea fundațiilor originale și re-zidirea lor. Se va acorda mare atenție hidroizolației orizontale în cazul intervențiilor cu beton – în comparație cu zidăria de piatră, fundațiile și elevațiile din beton favorizează urcarea prin capilaritate a umezelii. Este foarte important ca umezeala să fie împiedicată să ajungă la structura din lemn a caselor.

- Soclul trebuie să fie și el protejat de umezeală. În acest scop, se pot realiza bariere de capilaritate prin injecții cu mortare speciale și tencuieli cu mortare de asanare speciale. Totodată, se pot realiza drenaje care să ajute la îndepărtarea apelor de fundație, acest lucru prevenind infiltrațiile și degradările la nivelul fundației. Pivnițele vor beneficia de aerisire naturală prin intermediul unor goluri de ventilație din soclu, acestea fiind poziționate la un nivel sigur pentru a evita inundațiile.

- Trotuarul de gardă va fi reparat sau reconstruit cu o pantă nu foarte mare, dar suficientă cât să îndepărteze apa de fundația construcției.

- Se vor folosi materiale naturale și se vor crea rosturi de dilatație, iar în punctele de scurgere a apei se vor realiza detalii care să ajute la îndepărtarea acesteia de construcție – este de preferat să fie direcționată către suprafețele verzi amenajate. Totuși, la casele tradiționale se poate evita această soluție cu ajutorul drenajelor, al dopurilor de argilă bătută sub trotuar sau al suprafețelor drenate cu lespezi pe nisip și piatră spartă.

FINISAREA SOCLRURILOR

- La construcțiile civile, soclurile vor fi tratate asemănător celor tradiționale.

- Dacă gabaritul clădirii și soluțiile tehnice permit, se recomandă realizarea soclurilor din piatră conform tehnicilor tradiționale.

- Dacă soluțiile tehnice indică realizarea soclurilor din beton, este obligatorie mascarea acestora cu piatră naturală în conformarea vizibilă pe soclurile tradiționale.

- Este interzisă placarea cu cărămidă aparentă, cu imitații de cărămidă, cu imitații de piatră sau cu piatră naturală dispusă atipic arhitecturii tradiționale (piatră spartă dispusă neregulat, lipită cu o față pe soclu- așa-numita placare "rustică").

- Se interzice acoperirea soclurilor de piatră existente cu tencuieli de orice fel.

- Pentru clădirile industriale situate în afara vetrei satului se permite tratarea soclurilor cu tencuială și vopsitorie de culoare gri tern, fără strălucire.

A A DA: soclu nou din blocuri de piatră în Lăpușu Românesc

A A NU: soclu tencuit cu ciment în Suciul de Sus

A A NU: soclu placat "rustic", nespecific zonei

SCĂRILE EXTERIOARE

- Scările exterioare tradiționale sunt realizate din blocuri de piatră naturală tăiate la dimensiunea treptelor, din lespezi de piatră sau din scânduri pe vanguri laterale de lemn; în perioada comunistă, cele mai multe asemenea scări au fost înlocuite cu scări din beton.

- Scările exterioare noi vor fi realizate într-una din următoarele alcătuiți:

- din piatră sau lemn în tehnici originale;
- din beton placat cu piatră naturală în aceeași tratare cu soclul (dacă soclul este din beton și va fi finisat cu piatră naturală cf. Ghidului).

- Se interzice construirea scărilor exterioare din beton lăsat aparent sau din alte materiale/ alcătuiți decât cele enumerate mai sus.

- Se interzice amenajarea de scări pe contur circular, scări elicoidale pe fațadă etc.

trepte din lespezi de piatră la Cupșeni

37

trepte vechi de lemn-
A A DA!- și scară din beton-
A A NU!- Suci de Sus

40

casă pe beci în Măgoaja; beciul a fost tencuit cu ciment-
A A NU!

38

A A NU!- trepte din beton la Libotin

41

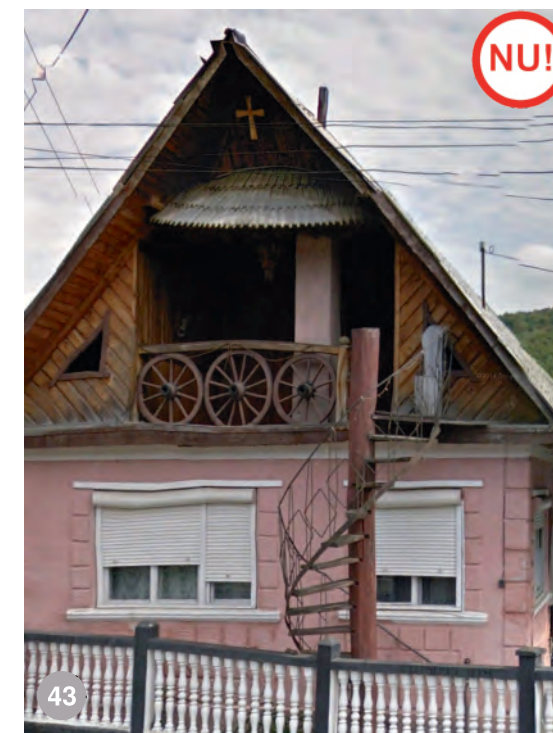
trepte din blocuri de piatră la Libotin

39

42

A A NU!- trepte din beton placate cu piatră dispusă neregulat- așa-numitul stil "rustic". În realitate, zidăria de piatră nu a arătat niciodată în acest fel; acest mod de dispunere a pietrei sfidează logica constructivă.

43

A A NU!- scară elicoidală spre mansardă; atât scara, cât și parapetul alcătuit din roți de car sunt expresii ale kitsch-ului.

5.4. TÂMPLĂRIA

5.4.1 Specificul local

5.4.1.1. Descrierea golurilor

Disponerea ferestrelor pe fațadele caselor tradiționale respectă aproximativ aceleași proporții plin-gol: dimensiunile ferestrei sunt într-un raport lățime/înălțime de 2/3; lățimea ferestrei este 1/5 sau 1/6 din lățimea fațadei scurte; înălțimea ferestrei este 2/5 din înălțimea fațadei scurte. Pe fațadele lungi, ferestrele au aceleași dimensiuni.

De regulă, pe fațada scurtă dinspre stradă sunt prezente două ferestre. O situație frecvent întâlnită, specifică Țării Lăpușului, e prezența a două ferestre identice situate cuplate în același gol; între ele se află un montan gros din lemn tratat la fel ca ramele ferestrelor; uneori, acesta este tencuit și tratat decorativ.

Se mai găsesc: case de tip urban dispuse cu latura lungă spre stradă, cu trei sau mai multe ferestre dispuse pe fațada dinspre stradă; case de tip urban și standard ridicat, cu planimetrie extinsă și tratare mai pretențioasă a fațadelor; case cu prăvălie, cu goluri specifice funcțiunii. E de remarcat că toate aceste tipuri de clădiri respectă aceleași principii de compunere a golurilor și de tratare a tâmplăriilor ca și casa țărănească.

În ceea ce privește golurile șurilor, accesul se face pe fațada lungă, prin porți foarte înalte pentru accesul carelor și uși joase pentru accesul persoanelor. Porțile formează un tot unitar cu registrul superior de lemnărie care înconjoară etajul fânului.

casă din Lăpușu Românesc, reprezentativă pentru proporțiile fațadei casei lăpușene

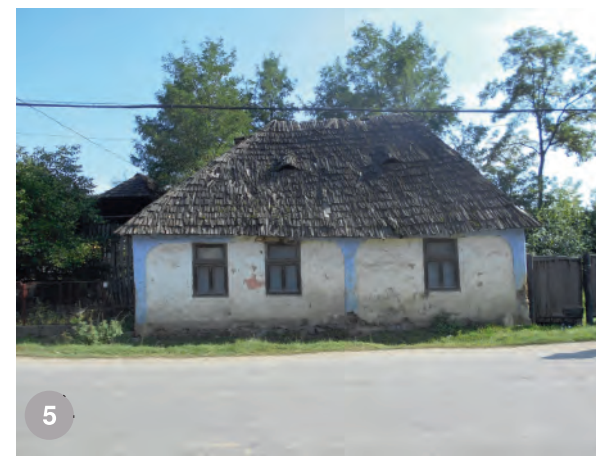
casă din Lăpușu Românesc, cu fereastra dublă specifică Lăpușului și obloane pe fațada secundară

casă din Măgoaja, reprezentativă pentru proporțiile fațadei casei lăpușene

fațada dinspre curte a unei case din Libotin

casă cu fațada lungă spre drum în Lăpușu Românesc

5.4.1.2. Descrierea tâmplăriilor

Ferestrele caselor au tâmplării în două rânduri, în câte două canate. Cele mai vechi (executate până la începutul sec. XX) se deschid spre exterior; cele executate în perioada interbelică se deschid spre interior.

Coloritul lor diferă de la culoarea naturală a lemnului (tratată cu ulei de in sau băițuit), până la vopsitorii în culori discrete: nuanțe de ocru și maro, gri deschis, alb, nuanțe de albastru și verde.

Sunt compartimentate în ochiuri mărunte; s-au identificat patru tipuri generale de compartimentare:

- fiecare foaie este împărțită prin baghete subțiri în trei registre egale;
- fiecare foaie este împărțită prin baghete subțiri în două registre: unul inferior de 2/3 din înălțimea ferestrei, altul superior de 1/3 din înălțimea ferestrei;
- o traversă împarte înălțimea golului, fiind dispusă la 2/3 din înălțime față de baza golului. Sub traversă, tâmplăria este în două canate cu foi întregi; deasupra traversei se află o singură

foaie de geam pe toată lățimea ferestrei, iar traversa și ramele sunt tratate decorativ; aceeași compartimentare cu traversă, dar golul de deasupra traversei este și el împărțit printr-un mic montan în două ochiuri egale.

Ferestrele sunt așezate în rame montate la fața exterioară a peretelui, nu în interiorul golului.

Întreaga lățime a peretelui este îmbrăcată în lemn pe tot conturul golului. Tâmplăriile sunt înguste și tratate decorativ cu sculpturi și aplicații sau simplu, dulgherește; rama exterioară este uneori mai lată, ornamentată.

Ușile caselor sunt cu foi pline de lemn, foarte simple, executate din scânduri. Inițial, ușile erau realizate din scânduri înguste, îmbinate într-un cadru și formând o foaie plină, cu aspect decorativ dat de modul de îmbinare a scândurilor.

Începând cu perioada interbelică, ușile s-au simplificat ca aspect, având foi mai mari și chiar ochiuri de geam.

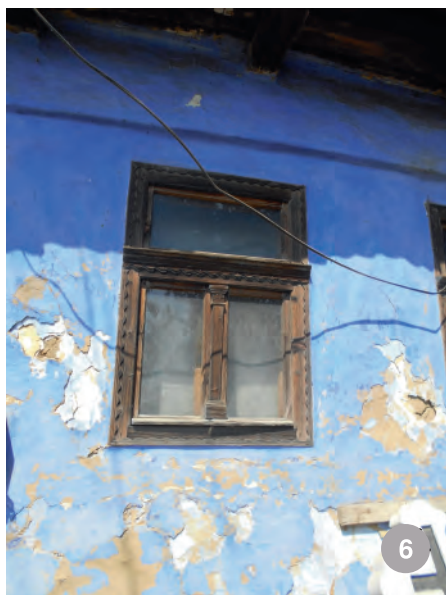
Obloanele caselor se folosesc de regulă pentru a obtura ferestrele de pe fațadele dinspre vecini, pe latura lungă dispusă pe limita parcelei. Acestea sunt obloane în două foi, din lamele înguste de lemn dispuse orizontal sau din foi pline, montate în rame asemănătoare cu ale ferestrelor.

Totuși, se întâlnesc obloane și la ferestre de pe fațadele principale; acestea au foi pline sau sunt tratate decorativ cu decupaje.

Ferestrele șurilor sunt strict tehnologice, fiind mărunte și tratate foarte simplu, într-un ochi.

Porțile șurilor sunt decorative, tratate cu traforuri și aplicații din șipci de lemn. La partea superioară au un rând de traforuri pentru aerisire. Ușile șurilor sunt simple, cu foi pline din scânduri.

Obloanele șurilor sunt mici și simple, din scânduri sau traforate la șurile mai noi.

6

Libotin-tâmplărie cu traversă la 2/3 din înălțime; deși dulgherească, este cioplită decorativ

7

Libotin-ferestre cu foi împărțite în trei ochiuri și cu montant central; sunt lucrate simplu, dulgherește

8

Suciu de Sus- ferestre cuplate central, cu foaie împărțită la 2/3 din înălțime

9

Groșii Țibleșului-ferestre separate, cu traversă la 2/3 din înălțime; traversa și montantul sunt sculptate decorativ

10

Lăpușu Românesc- fereastră cu foi împărțite în trei ochiuri; sunt lucrate simplu, dulgherește

11

Groșii Țibleșului-ferestre separate, cu foi împărțite la 2/3 din înălțime

12

Lăpușu Românesc-ferestre separate, cu traversă la 2/3 din înălțime; traversa și montantul sunt sculptate decorativ

13

Lăpușu Românesc-tâmplărie cu foaia împărțită la 2/3 din înălțime; deși dulgherească, piesele sunt strunjite decorativ

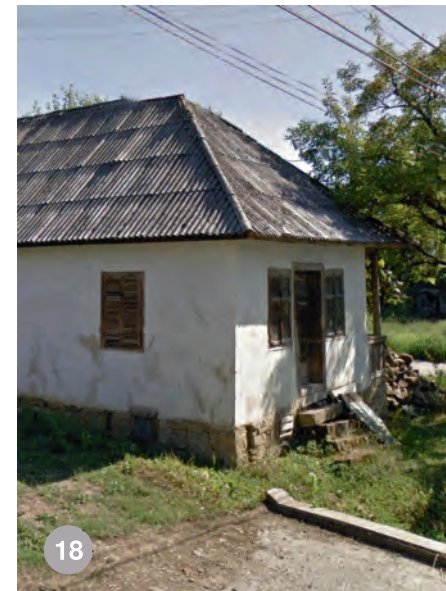
15

Groșii Țibleșului-tâmplărie cu foaia împărțită la 2/3 din înălțime; este montată pe un ancadrament decorativ din lemn

17

Lăpușu Românesc-tâmplărie interbelică cu foaia împărțită la 2/3 din înălțime; piesele sunt strunjite decorativ

18

prăvălie din Ciocotiș; pe fațada principală sunt goluri specifice funcțiunii, iar pe cea laterală se vede oblonul în două canate din lemn

14

Lăpușu Românesc-tâmplărie cu traversă la 2/3 din înălțime și ochiuri superioare mobile; piesele sunt lucrate decorativ

16

Măgoaja-tâmplărie cu foaia împărțită la 2/3 din înălțime; este lucrată simplu, dulgherește

19

Strâmbu- casă cu ferestrele principale protejate de obloane

20

Lăpușu Românesc- fațadă laterală cu obloane spre o uliță secundară

21

Stoiceni- obloane pe fațadă principală-
foto: arh. Laura Zaharia

24

ușă veche
lăpușeană
cu foaie
plină de
scânduri-
Muzeul
Satului
Baia Mare

25

Lăpușu Românesc- ușă simplă de lemn datând din
perioada interbelică

22

Vima Mică- oblon de șură traforat

23

Libotin- poartă și ușă de șură. Deși executate simplu, din
scânduri, există și o intenție decorativă: registrul superior al porții
este traforat cu motiv floral.

26

Lăpușu Românesc- ușă simplă de lemn încadrată de două ferestre
înguste

5.4.2 Recomandări pentru construcțiile noi

5.4.2.1. Compunerea golurilor

- Dimensiunile ferestrelor principale și compunerea golurilor vor respecta, pe cât posibil, raportul lățime/înălțime tradițional și modul tradițional de dispunere a golurilor pe fațade, în oricare dintre variantele tradiționale (ferestre libere, ferestre cuplate sau combinații între acestea).

- Se permite realizarea aportului suplimentar de lumină prin goluri mai mari sau suprafețe mari de sticlă, dacă acestea sunt mascate cu grilaje de șipci din lemn sau traforuri din lemn sau se găsesc alte soluții pentru ca golurile mari să nu afecteze proporțiile fațadelor.

- Golurile foarte mari (de ex. porți de acces în hale) vor fi tratate asemănător porților de șură din punct de vedere al proporțiilor pe fațade.

5.4.2.2. Tâmplăriile

- Pentru **ferestre** este obligatorie montarea de tâmplării din lemn, în alcătuirii care să permită ventilarea naturală; se recomandă utilizarea de tâmplării din lemn simplu, adaptate montării de geam termoizolant sau utilizarea de tâmplării în două rânduri din lemn simplu cu geam simplu tras, dată fiind lățimea mai redusă a ramelor din lemn simplu. Dacă este necesară montarea de structuri metalice de susținere a ferestrelor (pentru deschideri foarte mari sau din rațiuni tehnologice- de ex. funcțiuni industriale cu risc mare de incendiu), acestea vor fi obligatoriu de culoare gri, finisate fără strălucire și vor fi mascate la exterior cu rame de lemn sau cu zidărie.

- Se recomandă alcătuirea tâmplăriilor asemănător celor tradiționale: cu lățimea peretelui îmbrăcată în lemn; cu ramă decorativă pe conturul golului, montată la fața peretelui; cu traverse sculptate și montant decorativ sau cu rame simple, subțiri.

- Tâmplăria se va monta spre exteriorul zidăriei, astfel încât adâncimea liberă de la limita exterioră a peretelui până la cercevea să nu depășească 5 cm. Doar la clădirile din perioada comunistă care se reabilitează cu

termoizolație exterioră se permite montarea tâmplăriei la 10 cm în interiorul golului.

- Ferestrele se vor compartimenta obligatoriu conform modului de compunere a ferestrelor tradiționale, în oricare dintre variante.

- Compartimentarea se va face cu baghete subțiri din lemn în ochiuri mici, asemănător celor tradiționale. Baghetele vor fi obligatoriu compartimentări structurale ale ferestrei.

- Se permit alcătuirii moderne doar dacă ele sunt în echilibru cu restul fațadei și sunt puse în acord cu proporțiile tâmplăriilor tradiționale prin mijloace moderne (grilaje de lemn, obloane etc.)

Ușile vor fi din lemn, cu foi pline din scânduri sau cu foi din sticlă mascate cu grilaje/ traforuri din lemn dacă sunt necesare în poziția fațadelor. Se interzic ușile din orice alte materiale decât lemnul și ușile decorate cu decupaje moderne, nespecifice tradiției locale (decupaje curbe, inserții de sticlă decorativă/mată/ oglindată etc.).

Porțile de dimensiuni mari (de ex. porțile de acces în hale) se vor executa din lemn, cu aplicații decorative asemănător șurilor. Alcătuirile moderne de tipul tâmplăriilor automatizate pot fi metalice, dar vor fi mascate cu panouri și rame de lemn, astfel încât imaginea porții să fie cea tradițională.

- Pentru toate tipurile de tâmplării se interzic formele ne-specifice satului: curbe, triunghiulare, romboidale, trapezoidale sau chiar dreptunghiulare/ pătrate dacă acestea au proporții nepotrivite. Cantitatea suficientă de lumină se va obține ori printr-un număr mai mare de ferestre cu proporțiile potrivite, ori cu suprafețe mari de sticlă mascate prin grilaje de lemn/ traforuri/ obloane.

Obloanele vor fi obligatoriu din lemn, în ambele alcătuirii care se regăsesc în arhitectura tradițională: din lamele orizontale în rame sau din scânduri late la fața pereților. Se interzice montarea de rolouri la exteriorul pereților.

Pentru coloritul tuturor tipurilor de tâmplării noi se va alege una din următoarele variante: culoarea naturală a lemnului (tratat cu ulei de in, tratat cu diverse lazuri, băiuit în culori natur neagresive), vopsitorii în culori discrete: nuanțe

de ocru, maro și cenușiu, nuanțe de albastru și verde, gri deschis, alb.

5.4.2.3. Grilaje, feronerie, tip de sticlă

- Se vor putea monta grilaje din lemn pentru mascarea unor suprafețe mari de sticlă pe fațade. Grilajele metalice sunt interzise.

- Se vor monta feronerii simple, de culoare negru/ gri metalic.

- Se interzic feroneriile albe, aurii sau de alte culori; se interzic cele din material plastic.

- Se va utiliza obligatoriu sticlă clară; se interzice sticla decorativă (sablată, cu inserții decorative etc.) și sticla oglindată.

DA

28

A A DA: proiect: golurile mari sunt tratate cu grilaje de lemn și cu obloane- arh. Laura Zaharia

NU!

27

A A NU: casă nouă în Suci de Sus: geometria neregulată și proporțiile greșite ale golurilor fac ca fațada să fie nereușită și nepotrivită în context

DA

29

A A DA: proiect: golurile mari sunt tratate cu grilaje de lemn și cu obloane- arh. Laura Zaharia

DA

30

A A DA: casă în Feleacu, Cluj- arh. Adina și Mark Sztahura, foto Robert Gecz.

Ferestrele, deși noi, au aspect tradițional.

sursa foto: <http://arhitectura-1906.ro/proiecte/portfolio/casa-de-sub-nuc/>

5.4.3 Intervenții pe construcții existente

-În cazul în care se intervine asupra unei clădiri existente ce deține încă tâmplării tradiționale, acestea vor fi reabilitate în forma originală. Dacă sunt necesare completări/ înlocuiri de elemente ale tâmplăriilor, se vor folosi aceleași materiale ca cele originale. Tâmplăriile care nu mai pot fi recuperate vor fi copiate și înlocuite cu copiele.

-Se recomandă reabilitarea întocmai a ferestrelor în două rânduri și înlocuirea sticlei clare vechi cu sticlă clară nouă.

-Dacă se dorește îmbunătățirea izolării termice, este acceptată montarea unui geam termoizolant doar mascat la interior, în spatele ferestrelor istorice, pentru a nu fi vizibil pe fațadă.

-Se interzice înlocuirea tâmplăriilor ferestrelor cu tâmplării noi într-o singură foaie, care nu respectă compartimentarea tradițională.

-Se interzic tâmplăriile metalice sau din PVC.

-Se interzice înlocuirea sticlei simple clare cu geam termoizolant; acesta va putea fi montat doar mascat la interior, în spatele ferestrelor istorice, pentru a nu fi vizibil pe fațadă. Totuși, soluția trebuie aplicată cu prudență, întrucât geamul termoizolant reduce aportul de lumină din încăperi. Este recomandabilă reabilitarea întocmai a ferestrelor în două rânduri și înlocuirea sticlei clare vechi cu sticlă clară nouă.

-Ușile și porțile vor fi reabilitate; dacă nu pot fi reabilitate, se vor copia și se vor înlocui cu copiele.

-Se interzice înlocuirea lor cu uși din alte materiale decât lemnul (suprafețe strălucitoare de tipul policarbonatului sau aluminiului, grilaje metalice, PVC sau orice altceva). Se interzice utilizarea ușilor/

porților cu tratare modernă (de ex. cu inserții decorative de sticlă, cu decupațe curbe etc.).

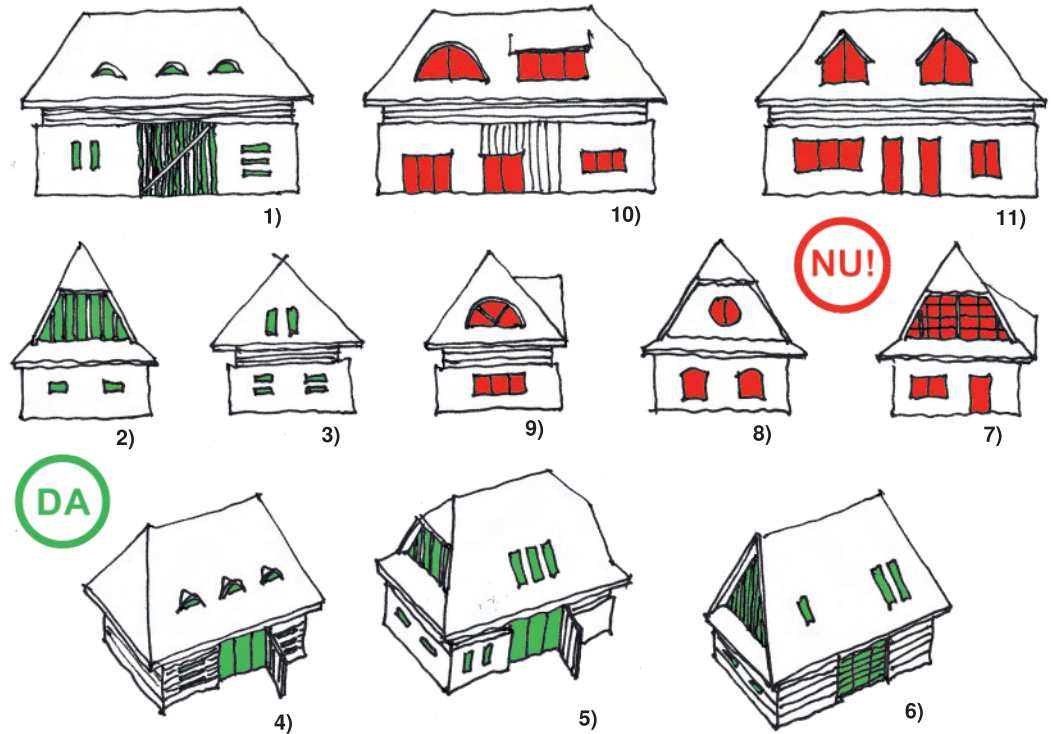
-Tâmplăriile executate în perioada comunistă și ulterior pot fi reabilitate (dacă sunt din lemn) sau înlocuite cu tâmplării din lemn (dacă sunt din alte materiale). Se interzice utilizarea altor materiale decât lemnul la reabilitarea sau înlocuirea lor.

-Proporțiile golurilor vor fi tratate asemănător clădirilor noi: se modifică conform golurilor tradiționale ori se modifică în alcătuirii moderne cu proporții adecvate.

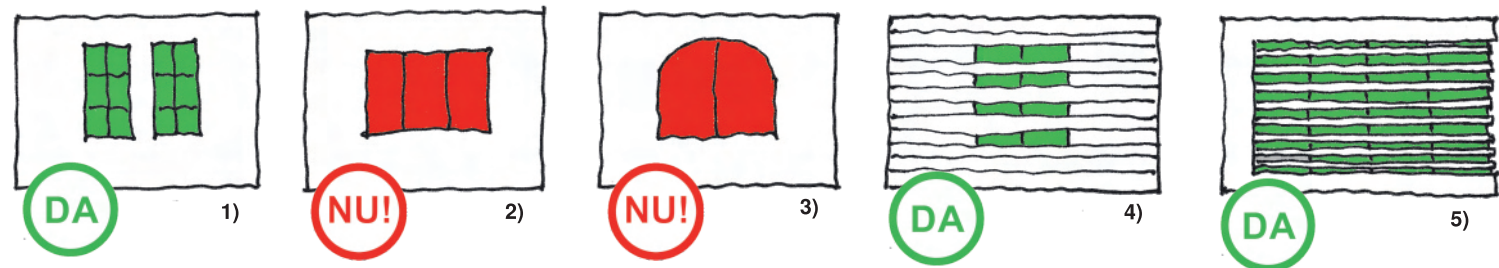
-Se recomandă mascarea suprafețelor mari de sticlă cu grilaje de șipci sau traforuri.

-Se poate folosi geam termoizolant cât mai clar; este interzisă folosirea sticlei oglindate, a sticlei fumurii, a sticlei decorative de orice fel (sablate, ornamentate, cu contururi curbe etc.), a cărămizii de sticlă.

-Coloritul tâmplăriilor vechi, al celor din perioada comunistă sau al celor din perioada postcomunistă se va reface într-una din culorile tradiționale: culoarea naturală a lemnului (tratată cu ulei de in, tratată cu diverse lazuri, băițuit în culori natur neagresive), vopsitorii în culori discrete: nuanțe de ocru, maro și cenușiu, nuanțe de albastru și verde, gri deschis, alb.

Ferestre la șuri reabilitate: 1)-6) ferestre discrete, dispuse regulat, ascunse după trafoare și bârne din lemn sau montate în planul acoperișului; mici lucarne cu proporțiile "ochilor" tradiționali sau ferestre montate în golurile șurilor - A A DA; 7)-11) ferestre cu forme neregulate sau ne-specifice tradiției locale, goluri cu proporții greșite, ferestre care înlocuiesc timpanele și au tâmplării cu proporții incorecte raportat la proporțiile fațadei- A A NU

Ferestre la case vechi reabilitate: 1)-ferestre reabilitate în forma originală; 3), 4)- ferestre mascate în spatele bânelor sau suprafețe mari de sticlă mascate în spatele unor grilaje de lemn - A A DA; 2), 3) ferestre cu forme care nu aparțin tradiției locale sau cu proporții greșite- A A NU

A A DA: Stoiceni- fereastră cu oblon reabilitată în forma originală

A A DA: Lăpușu Românesc- tâmplării reabilite; pe fațada scurtă, montantul lat dintre goluri a fost înlocuit cu un ochi de fereastră. Soluția adaugă lumină în interior, dar păstrează totodată proporțiile golurilor originale.

A A NU: Lăpușu Românesc- tâmplăriile din lemn au fost înlocuite cu tâmplării PVC între 2012 și 2015

A A DA: Vima Mare- poartă nouă de șură, executată în tehnica tradițională

5.5. Târnațul

5.5.1. Specificul local

Târnațul ("prizma") este nelipsit din arhitectura tradițională a locuinței din Țara Lăpușului. S-a generalizat în arhitectura locală începând cu sec. XIX; până atunci, târnațul era doar o lărgire a bazei casei până la limita streășinii, așa cum se vede în foto 1/ pag. 51 și foto 5/ pag. 26.

Este tratat cu parapet din lemn, fără parapet sau doar cu "rudă"; parapetul este din scânduri- uneori simple, alteori profilate și alteori traforate (variantea cea mai decorativă). La partea superioară, grinzile sunt întotdeauna vizibile.

Târnațul are o lățime de cca. 80-90 cm, iar parapetul său are o înălțime de cca. 80-100 cm.

Variantele principale de planimetrie rezultate din configurarea târnațului sunt:

- târnaț dispus pe întreaga fațadă lungă a casei, spre curte;
- târnaț dispus pe întreaga fațadă lungă a casei, cu "filigorie"- extensie destinată accesului. Din acest tip există și exemplare foarte frumoase cu târnaț din zidărie, case de standard ridicat care preiau toate caracteristicile volumetrice ale casei tradiționale;
- târnaț dispus pe o parte a fațadei principale a casei și pe fațada scurtă dinspre stradă;
- târnaț dispus pe întreaga fațadă principală a casei și pe fațada scurtă dinspre stradă;
- târnaț dispus parțial pe fațada principală a casei, inclus în planul ei; acest tip a apărut din târnațul întins pe toată fațada prin amenajarea unui "șpais"- cămară- într-un capăt; ulterior, casele au început a se construi direct cu "șpaisul" din capătul târnațului.

Târnațul este, de cele mai multe ori, cu stâlpi de lemn ciopliți simpli și console simple, constructive, dar se întâlnesc și variante decorative.

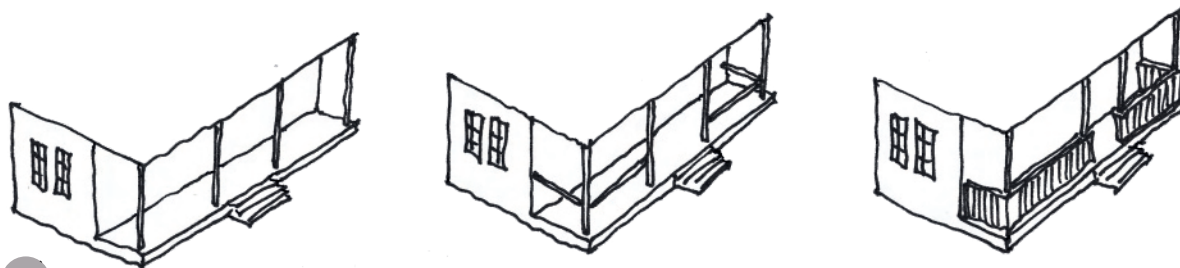
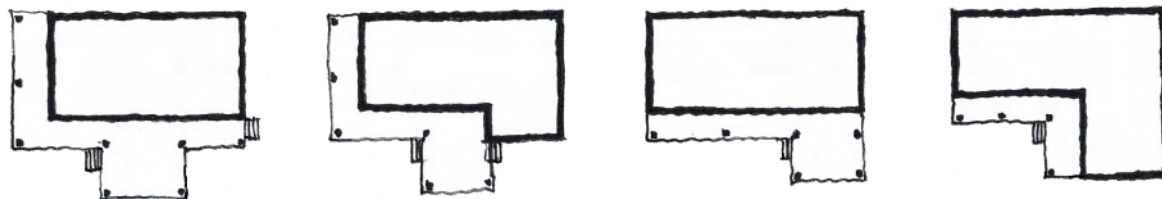
Uneori, târnațul nu are nici un fel de parapet, alteori are "rudă"- mână curentă realizată dintr-o bară de lemn-, dar de cele mai multe ori are parapet din scânduri pline, simple, profilate sau traforate.

Consolele de la partea superioară a stâlpilor sunt lăsate vizibile în toate variantele de târnaț. Doar în Băiuț s-au identificat excepții- console mascate cu traforuri decorative.

Coloritul tradițional al parapetului și structurii târnațului este cel natural al lemnului, cu excepția celor din zidărie care sunt vopsite în culoarea pereților casei. Uneori, parapetul este vopsit în cenușiu sau brun.

Tipuri de târnaț după planimetrie

1

tipuri de târnaț după parapet (târnaț fără parapet, târnaț cu rudă, târnaț cu parapet)

2

Măgoaja- târnaț cu "rudă" dispus pe toată lungimea casei

4

Lăpușu Românesc- târnaț cu parapet plin dispus pe două laturi ale casei

5

Lăpușu Românesc- târnaț fără parapet, dispus pe toată lungimea casei

6

Libotin- târnaț cu "rudă", dispus pe toată lungimea casei

7

Strâmbu- stâlpi de târnaț ciopliți simpli și parapet traforat

Măgoaja-
stâlp de
târnaț cu
consolă
cioplită
decorativ

8

Lăpușu
Românesc-
târnaț cu
stâlpi și
console
simple

9

Rogoz-
casa
parohială.
Deși este
arhitectură
cultă de la
finalul sec.
al XIX-lea,
casa
prezintă
toate
elementele
arhitecturii
tradiționale
, inclusiv
târnațul

10

5.5.2. Recomandări pentru construcțiile noi

-Târnațul se va executa din lemn, în orice variantă volumetrică dorită de proiectant. Se va putea alege orice variantă de închidere: cu stâlpii liberi, cu "rudă" sau cu parapet.

-Se permite o lățime mai mare decât cea tradițională de 80 de cm, dar nu mai mult de 150 cm.

-Parapetul va fi din scânduri tratate decorativ în orice variantă de decorațiune din cele tradiționale: simple, profilate, traforate.

-Coloritul lemnăriei târnațului va fi coloritul natural al lemnului; se pot aplica lazuri protectoare, dacă ele prezervă coloritul natural al lemnului și nu au luciu. Se permite și vopsirea cenușiu sau brun dar numai cu vopseluri ne-lucioase.

5.5.3. Intervenții la construcții existente

-Târnațul construcțiilor existente se va reabilita în forma originală și cu coloritul original; elementele de lemn care nu pot fi recuperate vor fi copiate și înlocuite.

-Târnațul executat din zidărie la clădirile din fondul vechi construit al localității- altul decât cel vernacular- se va reabilita cu materialele și tehnicile originale după principiile reabilitării monumentelor istorice, chiar dacă obiectivele nu sunt declarate monumente istorice.

-Se interzice închiderea târnațului cu pereți sau cu orice alt material. Se interzice închiderea târnațului cu marchize din sticlă.

-Clădirile din perioada comunistă și postcomunistă construite fără târnaț vor fi reabilitate prin amenajare de târnaț în orice alcătuire volumetrică din cele tradiționale.

-Se interzice supraîncărcarea târnațului cu volumetrie și elemente decorative ne-specifice alcătuirilor tradiționale, chiar dacă este executat din lemn.

-Se permite adosarea de terase acoperite târnațului; ele vor fi tratate asemănător "filigoriei" tradiționale și acoperite ca atare- cu lucarne cu timpan sau în trei ape.

parapet din Strâmbu- foto: Grup Rural OAR-Transilvania

DA

11

A A DA: târnaț tradițional într-o alcătuire contemporană;
proiect arh. Laura Zaharia

2012

2015

DA

12

A A DA: Libotin- parapetul deteriorat al târnațului a fost înlocuit integral cu respectarea întocmai a imaginii celui original

5.6. Timpanul

5.6.1. Specificul local

- Cel mai adesea, timpanul încheie mica lucarnă care acoperă "filigoria"- extensia care adăpostește accesul pe târnaț.
- De multe ori, timpanele de lemn sunt tratate decorativ, cu traforuri și aplicații din șipci; altele sunt simple, din scânduri fixate cu șipci care generează o textură verticală asemănătoare parapetului târnațului.
- Coloritul timpanelor de lemn este, de regulă, același cu al târnațului, fiind tratate ca un tot unitar.
- În afară de timpanele de lemn, mai există și timpane de zidărie ale caselor istorice de standard ridicat; acestea nu sunt tratate decorativ, dar au rol decorativ prin volumetrie și proporții.

5.6.2. Recomandări- timpane la construcții noi

- Dacă se alege o variantă de acoperiș cu timpan, acesta se va executa obligatoriu din lemn și va fi tratat decorativ cu traforuri.
- Coloritul timpanelor va fi același cu al parapetului.
- Timpanul poate fi folosit ca sursă de lumină naturală în mansardă, prin înlocuirea sa cu sticlă. Este recomandabilă acoperirea acesteia cu traforuri (v. cap. Acoperiș).

5.6.3. Recomandări- intervenții la timpane existente

- Timpanele decorative existente vor fi reabilitate integral în forma originală și cu tehnică tradițională.
- Nu se vor aplica lacuri lucioase.
- Este interzisă desființarea timpanelor existente și înlocuirea lor cu suprafețe fără decorațiuni; este permis iluminatul podului prin înlocuirea timpanului existent cu sticlă numai cu condiția ca sticla să fie montată la interiorul traforului decorativ existent fără a-l afecta pe acesta.
- Este interzisă modificarea timpanelor prin transformarea lor în balcoane; perforarea lor cu ferestre se poate face doar cu studierea atentă a proporțiilor și, pe cât posibil, cu mascarea ferestrelor cu grilaje de lemn, traforuri sau obloane.
- Este interzisă desființarea unei ape a acoperișului pentru a face loc unui timpan nou.

casă din Cupșeni., cu târnațul reabilitat integral- A A DA!

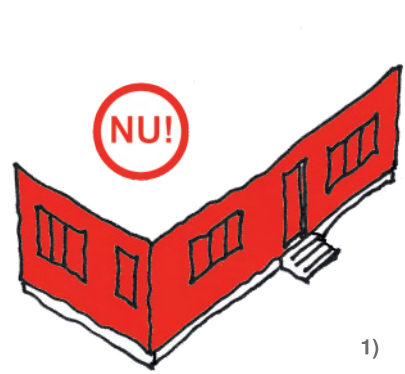
A A NU: Suci de Sus- un târnaț vechi valoros a fost închis cu OSB pentru a crea un depozit

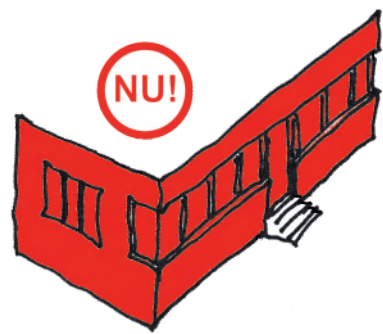
casă din Lăpușu Românesc, cu târnațul reabilitat integral- A A DA!

A A NU: Libotin- accesul în casă înlocuiește târnațul; lemnăria este lucrată cu exces de decorație

1)

2)

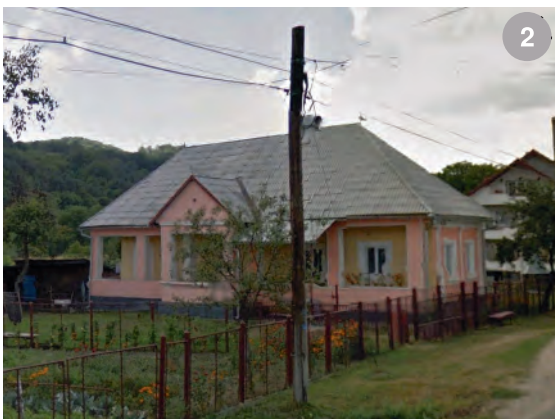

3)

1),2) este interzisă închiderea completă a târnațului, indiferent de modul de tratare a golurilor- A A NU!; 3) este permisă închiderea parțială a târnațului pe modelul "șpaisului" tradițional- A A DA!

Măgoaja-timpan de lemn tratat decorativ cu aplicații de șipci

Suciu de Sus- casă de standard ridicat construită din zidărie, cu târnaț și timpan de zidărie

A A NU:
Dobricu Lăpușului-timpan modificat prin perforare cu o fereastră; tratarea întregului acoperiș este greșită

5.7. Poarta și gardul

5.7.1. Specificul local

Poarta

- În Țara Lăpușului încă există porți înalte acoperite, care cuprind în aceeași structură compartimentul larg și înalt pentru car, un compartiment mai îngust și mai scund pentru persoane și, uneori, un al treilea compartiment- o bancă acoperită.

- Aceste porți au structuri ușoare din lemn; compartimentul pentru car are cca. 3 m înălțime și cca. 3.5 m lățime, iar compartimentul pentru persoane are cca. 2 m înălțime și cca. 1 m lățime.

- Elementele structurale sunt reduse ca dimensiuni și aproape fără decorațiuni. Panourile porților sunt și ele simple, fără decorațiuni sau traforate discret; înălțimea panourilor este mai mică decât golul porții; ocupă doar două treimi sau puțin peste jumătate din înălțimea golului.

- Porțile tradiționale implică semnificații dincolo de rolul constructiv: ele marchează limita dintre spațiul public și cel privat și în sens spiritual, nu doar fizic; mai mult decât atât, ele sunt reprezentative pentru starea materială a familiei.

- Acest tip de poartă este încă destul de des întâlnit și chiar în alcătuirii noi, fapt ce demonstrează că semnificațiile sale încă sunt importante pentru localnici. Ca o dovadă în plus, în Târgu Lăpuș lucrează și azi meșteri pricepuți în realizarea porților de lemn specifice Țării Lăpușului.

- În afara porților înalte (încă relativ numeroase), în toate satele se află multe porți din lemn simple și frumoase, din șipci sau scânduri, fără decorațiuni, având cca. 1,5 m înălțime, tăiate la partea superioară orizontal sau cu mici pante; și acestea au compartimente diferite pentru car și pentru persoane. Vom considera și toate aceste alcătuirii ca fiind tradiționale în zonă, dată fiind prezența lor foarte bună în sit.

Lăpușu Românesc - poartă înaltă de lemn cu intrări pentru vehicule și persoane și cu nișă de ședere

Lăpușu Românesc - poartă joasă tăiată oblic la partea superioară

Lăpușu Românesc - poartă joasă tăiată orizontal la partea superioară

Gardul

- Împrejmirile tradiționale în Țara Lăpușului sunt de cca. 1-1,2 m înălțime, executate din lemn în diverse alcătuiți:

- din scânduri verticale sau orizontale îmbinate strâns;
- din șipci;
- din scânduri traforate;
- din nuiete.

- Toate aceste alcătuiți sunt protejate de mici acoperișuri; acoperișul gardurilor este o scândură montată oblic sau o mică învelițoare în două ape realizată din șindrilă pe structură de lemn.

- La Măgoaja a fost identificat și un exemplu de împrejmuire din blocuri de piatră de cca. 1,2 m înălțime.

Groșii
Țibleșului-
gard din
scânduri
orizontale
îmbinate

Lăpușu
Românesc-
gard din
scânduri
verticale cu
brâu
decorativ

Lăpușu
Românesc-
gard din
scânduri
verticale cu
brâu
decorativ

Lăpușu
Românesc-
gard din
trafor
decorativ

Măgoaja-
gard din
nuiete

Măgoaja-
împrejmuire
din piatră

5.7.2. Recomandări pentru porțile și gardurile noi

-Porțile și împrejmirile noi se vor executa din lemn, în oricare dintre configurațiile descrise mai sus.

-Se recomandă montarea de porți înalte cu decorație discretă, acestea fiind cu adevărat reprezentative pentru Țara Lăpușului.

-Se interzice importul de forme și decorațiuni din alte zone etnografice, precum și excesul de decorațiuni sau aplicarea de decorațiuni ne-specifice, chiar dacă materialul folosit este lemnul.

-Se interzice utilizarea oricăror alte materiale în afară de lemn pentru realizarea porților și gardurilor.

5.7.3. Intervenții la porți și garduri existente

-Se interzice demolarea porților și împrejmirilor vechi. Ele se vor reabilita în forma originală. Elementele din lemn care nu pot fi recuperate vor fi copiate și înlocuite.

-Materialele inadecvate (acoperișurile din tablă, azbociment etc.) vor fi înlocuite cu materialele tradiționale (șindrilă, scândură).

A A NU: Ciocotiș-poartă de lemn, cu exces de decorațiuni, străină tradiției locale

A A NU: Lăpușu Românesc- gard din panouri prefabricate din beton

A A DA: Lăpușu Românesc- porți noi realizate conform tradiției locale

A A NU: Lăpușu Românesc- porți din material plastic, cu figurine kitsch pe stâlpi

A A NU: Lăpușu Românesc- gard metalic

A A NU: Poiana Blenchiei- poartă și gard pretențioase, cu placaje nepotrivite din piatră ("rustice"), forme și proporții nepotrivite, străine tradiției locale. Dacă o poartă tradițională înaltă este inaccesibilă, e de preferat executarea unei porți simple decât realizarea de imitații nereușite

A A NU: Libotin: gard din gabioane-alcătuire străină tradiției locale

A A NU: Goștila- poartă din lemn cu exces decorativ, acoperită cu șindrile bituminoase în culoare saturată

6. AMENAJĂRI EXTERIOARE

6.1. Specific local

Pavimente

Curțile din Țara Lăpușului nu sunt pavate. Suprafața de călcare este iarba, întrucât relieful colinar face ca apa să nu stagneze pe sol și astfel nu se formează noroi.

Acolo unde, totuși, terenul curții e plan sau cu pantă mică, suprafața de călcare constă în: cărări de pământ, alei din pietriș sau lespezi de piatră risipite prin iarbă.

Acest mod de tratare a curții conferă un pitoresc deosebit satelor lăpușene.

Mobilier exterior

Aproape fiecărei porți îi e apropiată o **bancă**; băncile sunt structuri simple de lemn. Porțile înalte specifice Lăpușului includ nișe în care se află băncile.

Fântânile se află în curți sau la limita exterioară a curții, astfel încât să fie accesibile și trecătorilor. În funcție de adâncimea pânzei freactice, fântânile sunt:

- cu scripete, acoperite cu o mică șarpantă în două ape învelită cu șindrilă (când pânza freatică e la adâncime mare)
- cu cumpănă din lemn (când pânza freatică e la adâncime mai mică).

Se mai pot vedea **amenajări religioase**: mici capele din zidărie și troițe de lemn.

În afară de acestea, mai vedem adeseori în curți **cuptoare** (libere sau incluse în lemnării).

Vegetație

Gospodăria Țării Lăpușului e bogată în vegetație. În general, curțile dinspre stradă sunt amenajate cu flori, cu precădere pe lângă case și garduri. Adeseori, în grădinile de legume se folosesc specii de flori care îndepărtează dăunătorii legumelor; asemenea grădini cu specii amestecate sunt frecvente.

Arborii și arbuștii sunt și ei prezenți în curți, în general pe limitele acestora. Sunt folosite specii locale de arbori și specii de pomi fructiferi.

Lăpușu Românesc- curte cu alei de pietriș

Lăpușu Românesc- alei din lespezi de piatră

3

Lăpușu Românesc- curte acoperită cu iarbă

4

Lăpușu Românesc- bancă la drum

5

Libotin- curte cu alei din pământ bătătorit

6

Strâmbu- fântână de lemn cu scripete

Dumbrava-
fântână cu
cumpănă

7

Cupșeni-
capelă pe
marginea
drumului

8

9

Libotin- curte
cu flori și pomi
fructiferi pe
curtur

10

Lăpușu
Românesc-
curte cu
arbori. Lumina
ajunge pe
casă filtrată
de arbori,
contribuind la
o temperatură
plăcută în
casă

11

Libotin- curte
cu alei de
pământ
bătătorit, cu
bancă și
troiță

12

Măgoaja- cuptor inclus în lemnărie

6.2. Amenajări exterioare- recomandări

Pavimente

- Aleile și platformele din incinte vor fi în mod obligatoriu suprafețe permeabile;
- Elementele de pavaj vor fi pietrișul sau lespezile din piatră naturală montată cu interspații în care va crește iarba. Sunt acceptate aleile placate cu dale de piatră, regulată sau neregulată, montate pe pat de nisip (fără a fi sigilate cu ciment).

Mobilier exterior

- Mobilierul exterior se recomandă a fi realizat din materiale naturale locale (lemn, piatră, nuiele) și să aibă un aspect cât mai simplu, astfel încât să se integreze în peisaj și în cadrul construit;
- Se pot utiliza ca modele micile anexe gospodărești sau se pot propune imagini contemporane;
- Se interzice folosirea materialelor neadecvate: inox, plastic;
- Nu se vor realiza placări cu piatră spartă sau cu elemente de lemn care să dea un aspect „rustic”. Conceptul de „rustic” este diferit de conceptul de „tradițional”, astfel că se va evita pastșa și kitsch-ul pe care alcătuirile "rustice" le presupun;
- În ultimii ani, au apărut obiecte de mobilier urban de tip chioșc, balansoar și bănci cu forme total străine tradiției locale. Se recomandă evitarea acestor tipuri de obiecte și construirea unor obiecte din lemn în tehnici tradiționale.

Vegetație

-Se va evita utilizarea speciilor care nu sunt caracteristice zonei;

-Spațiile libere vizibile din circulațiile publice se vor trata ca grădini decorative și livezi, plantate cu specii endemice;

- Nu se vor planta specii exotice sau specii cu rezistență ridicată, care pot tinde să ia locul speciilor autohtone;

- Vegetația se poate utiliza ca element arhitectural sau de mascare a construcțiilor existente cu gabarite care depășesc scara locului;

- Nu este recomandabilă fasonarea decorativă a arbuștilor.

A A DA-
Lăpușu
Românesc:
curte amenajată
cu pietriș pentru
parcare

A A NU-
trotuar din beton
placat cu piatră-
soluție
inacceptabilă de
sigilare a solului

Iluminat exterior

-Se va evita poluarea luminoasă și folosirea luminii artificiale în exces. Corpurile de iluminat vor ține cont de limbajul estetic specific zonei (familia de forme și materiale specifice), cu volume simple, fără ornamente care mimează stilurile istorice.

Reclame, firme, inscripții

-Reclamele, firmele, inscripțiile, însemnele se vor concepe și poziționa astfel încât să nu obtureze și să nu concureze cu elementele valoroase ale fațadei (profilaturi, ferestre, streșini, etc.);

-Reclamele luminoase se vor amplasa astfel încât să se evite poluarea luminoasă;

-Nu se vor folosi materiale reflectorizante;

-Dimensiunile se vor alege în funcție de proporțiile clădirii/ clădirilor, dar nu vor depăși lățimea de o travée;

-Nu vor fi amplasate mai sus de registrul parterului;

-Amplasarea panourilor obligatorii de edificare a investițiilor se va alege astfel încât să nu obtureze imaginea de ansamblu a investiției.

A A NU-
Lăpușu
Românesc:
balansoar din
lemn. Acest tip
de mobilier
urban "rustic" a
invadat satele.
Nefiind un
obiect care ține
de tradiția
locală, ar fi de
preferat o
arhitectură care
nu pastîșează
limbajul rural.

A A NU-
perdea de tui
pe conturul
gospodăriei-
vegetație ne-
specifică zonei-
Groșii Țibleşului

A A NU- Suci
de Sus: bancă
acoperită cu
poli-carbonat și
fântână vopsită
în culori tari

A A NU-
Cupșeni: stație
de transport
public- paștișă
de arhitectură
rurală cu
învelitoare în
două ape
inegale. Ar fi de
preferat un
obiect mult mai
simplu decât o
imitație
nereușită.

7. PERFORMANȚA ENERGETICĂ

Recomandări

Recomandările privesc materialele de construcție, conformația acestora, soluțiile tehnice și compatibilitatea dintre materialele de alcătuire.

Acolo unde este posibil, se recomandă apelarea la tehnici tradiționale și la meșteri populari.

Arhitectura vernaculară a identificat, în mod intuitiv și experimental, cele mai bune soluții pentru a asigura eficiența energetică a caselor: orientare optimă față de punctele cardinale, direcția vânturilor dominante și relief; adaptare la panta terenului, mobilarea curții cu vegetație protectoare. Aceste principii sunt imbatabile și azi, fiind de preferat să se obțină un microclimat bun prin respectarea lor decât prin investiții în tehnologie scumpă. Este recomandabil a se construi cu respectarea principiilor tradiționale de eficiență energetică, chiar și în cazul în care noile construcții înglobează tehnologii de ultimă oră.

Recomandările sunt comune tuturor categoriilor de construcții.

În arhitectura tradițională, întreg cadrul natural participă la crearea unui microclimat bun în locuință, principiu pe care arhitectura modernă îl ignoră adeseori, considerând suficientă tehnologia. Este recomandabil a se profita de toate avantajele terenului- orientare, relief, climă, vegetație-, chiar dacă se implementează tehnologii de ultimă generație în privința eficienței energetice. O clădire construită împotriva sitului și nu în strânsă legătură cu situl va fi scumpă, nesănătoasă și greu de întreținut.

7.1 Surse de energie

Energia termică poate fi produsă în diferite moduri: prin transformări care folosesc surse neregenerabile și care au cel mai ridicat impact asupra mediului sau prin transformări care folosesc surse regenerabile și care au un impact scăzut sau neglijabil.

Sursele de energie pot fi:

- neregenerabile – gaz metan, energie electrică produsă de centrale termoelectrice, combustibili fosili, lemn sau derivate din lemn;
- regenerabile - energia eoliană, energia apei, energia hidroelectrică, energia mareelor, energia geotermică, energie derivată din biomasă: biodiesel, bioetanol, biogaz.

Cea mai "scumpă" sursă de energie este energia electrică utilizată în cazanele și radiatoarele electrice, precum și în pompele de căldură aer-apă, urmată îndeaproape de kerosen și GPL.

Cele mai "ieftine" surse de energie sunt energia electrică utilizată prin funcționarea pompei de căldură sol- aer, lemnul, biomasă, gazul natural, combustibilul lichid și peșteii.

7.2 Modernizarea sistemelor de încălzire

În prezent, multe case tradiționale au instalații de încălzire cu combustibil solid (sobe ceramice, sobe, șeminee, etc) sau moderne (cazane pe combustibil solid, focare pe lemn cu kit încălzire etc). Atâta timp cât lemnul de foc există în cantități mari și poate fi găsit la un preț convenabil, localnicii îl vor prefera.

Iată câteva variante de modernizare a instalațiilor de încălzire:

a) Instalație de încălzire cu corpuri statice cu funcționare pe apă caldă preparată într-un cazan pe combustibil solid montat în șura casei;

b) Instalație de preparare apă caldă de consum local într-un boiler electric montat în bucătăria casei;

c) Instalație de încălzire cu aer cald preparat în șemineu sau într-o baterie de tratare a aerului cu detentă directă;

d) Instalație de preparare apă caldă de consum local într-un boiler electric montat în bucătăria casei.

7.3 Sistemele alternative

Pentru folosirea sistemelor de captare a energiei solare se vor respecta următoarele principii:

-Se vor căuta soluții de amplasare a sistemelor de captare a energiei solare pe anexele gospodărești, într-o poziție discretă (vezi cap. Acoperișul).

-Sistemele de captare a energiei solare vor fi amplasate compact, în formație rectangulară (vezi cap. Acoperișul).

7.4 Eficiența termică (sisteme și materiale de izolare)

-Se vor folosi materiale naturale regenerabile, în alcătuirii constructive care să respecte normativele și prevederile în vigoare referitoare la izolarea termică, protecția la foc etc.

-Pentru termoizolare, se vor folosi sisteme de termoizolare ecologice, pe cât posibil cu materiale provenite din mediul local (lână, cânepă, paie, rumeguș).

-Nu se vor termoizola pereții din lemn cu polistiren (vezi capitolul 5.2. Pereții).

Termoizolațiile utilizate în prezent au la bază materiale minerale (anorganice) - vată de sticlă, vată bazaltică, sau materiale organice - polistirenul și poliuretanul. Materia primă pentru aceste materiale provine din surse neregenerabile, presupunând un consum mare de energie și emisii de CO2 atât pentru fabricare cât și pentru prelucrare. Izolația are rolul de a reduce consumul de energie pentru încălzire.

Din punct de vedere al eficienței, termoizolațiile naturale nu sunt mai puțin performante decât izolațiile din fibre sintetice. Câteva tipuri de izolații naturale sunt:

a. Izolația naturală din fibre de lână de oaie se utilizează ca izolator termic și fonic atât pentru construcțiile din lemn, cât și pentru casele din cărămidă sau piatră. Calitățile izolației din fibre de lână sunt:

-e un material termo-fonoizolant ecologic și sănătos, fabricat din materii prime naturale, regenerabile. După terminarea ciclului de viață, izolația din lână se poate refolosi; în plus, este biodegradabilă;

- e accesibilă local (se produce în România) și folosește o materie primă care, dacă este exploatată, susține crescătorii locale de ovine; -se realizează din fibre de lână naturală, spălată, tratată cu sare de bor împotriva insectelor și ignifugată. Poate fi prelucrată în saltele, plăci semirigide sau puf, fără mijloace speciale de protecție.

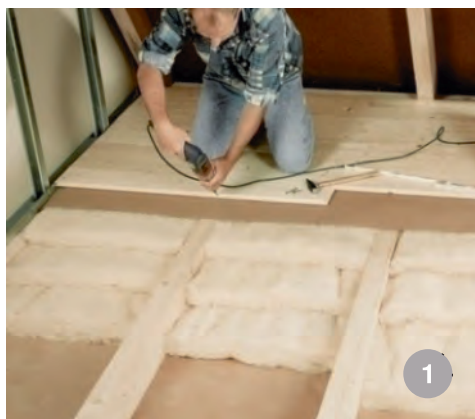
-este rezistentă împotriva mușcăturii și nu putrezește;

- are capacitatea de a absorbi și de a elibera umiditatea din aerul înconjurător. Lâna este un material higroscopic, ceea ce înseamnă că poate absorbi până la 30%-40% din propria greutate în umiditate, păstrându-și proprietățile. Fibrele de lână încearcă, în mod natural, să se mențină în echilibru cu umiditatea schimbătoare a atmosferei. Când temperatura exterioară scade și umiditatea aerului crește, atunci lâna preia din umiditatea suplimentară și eliberează căldură în acest proces.

Într-o zi călduroasă se întâmplă procesul invers: lâna eliberează umiditatea în aer și în același timp absoarbe energie, astfel răcind încăperea pe care o izolează. Din acest motiv se spune că lâna „respiră” și acționează ca un condiționator natural de aer. Fibrele sintetice sau minerale nu au această proprietate și nu reacționează la schimbările rapide în temperatură sau umiditate.

- conductivitatea termică a izolației din lâna este cuprinsă între 0,0356 W/mK și 0,040 W/mK.

- este un depoluant natural. Locuințele moderne sunt din ce în ce mai populate cu produse care emană substanțe toxice pentru sănătatea umană. Lâna absoarbe în mod natural diverși poluanți ai aerului: formaldehida (un cancerigen cunoscut), dioxid de azot și dioxid de sulf. Formaldehida este eliberată încet din aceste produse pe măsură ce rășinile conținute hidrolizează (se dizolvă în contact cu vaporii de apă). Aceste emisii nocive cresc o dată cu temperatura și umiditatea. Fibrele de lâna absorb și se contopesc cu formaldehida și alte substanțe nocive. O casă complet izolată cu lâna de oaie poate absorbi aproape 100% din formaldehida eliberată în aerul interior. Dioxidul de sulf și dioxidul de azot sunt deșeuri gazoase produse din combustia combustibililor fosili sau ai cărbunelui. Ele sunt cele mai întâlnite în încălzitoarele cu gaz, focuri deschise sau fumul de eșapament (care pătrunde în casă datorită proximității șoselelor circulante). Izolatorii din lâna de oaie absorb definitiv aceste gaze nocive la fel ca și în cazul formaldehidei, astfel realizând o filtrare a aerului interior.

b. Izolația din fibre de cânepă este un material natural care nu conține substanțe de adaos dăunătoare sănătății. Procesul de producere presupune un consum redus de energie, iar rezultatul este un material cu calități tehnice excepționale. Se livrează sub formă de saltele sau role, fiind un produs recomandat pentru izolarea acoperișurilor, a pereților și a pardoselilor. Se realizează din fibre de cânepă la care se adaugă 10-12% fibre Biko, pentru o stabilitate dimensională optimă. În ultima perioadă, a apărut izolația din cânepă 100% naturală, la care fibrele Biko sunt înlocuite cu fibre naturale din porumb.

Calitățile izolației din fibre de cânepă sunt:

- montare rapidă și simplă, fără zgârieturi și iritații ale pielii;
- poate absorbi până la 20% din greutatea sa în umiditate, fără nici o deteriorare a performanței termice, spre deosebire de izolațiile din fibre sintetice;
- are capacitatea de a regla umiditatea din

încăpere. Pentru a nu influența negativ această trăsătură, trebuie folosite folii și bariere de vapori care permit transferul umidității;

- are o conductivitate termică scăzută, cu o valoare de 0,040 W/mK;

- datorită faptului că fibrele de cânepă nu conțin albumină, nu este nevoie de un tratament împotriva moliiilor și gândacilor.

c. Izolația din fibre de lemn se prezintă sub formă de vrac, plăci flexibile sau plăci rigide termo-fonoizolante. Oferă o soluție modernă, eficientă și ecologică și se utilizează în special la case pe structură de lemn, la casele eficiente energetice dar și la casele tradiționale, construite din cărămidă.

Calitățile izolației din fibre de lemn sunt:

- este un produs natural care nu influențează biologia construcțiilor, motiv pentru care se recomandă folosirea lui la reabilitarea termică a construcțiilor existente - atât pentru cele cu pereți din cărămidă, cât și pentru cele cu structură din lemn sau pereți din lemn masiv;

- pentru fabricarea panourilor izolatoare din fibre de lemn se utilizează ca materie primă deșeurile de așchii din lemn provenite din fabrici de cherestea sau alți producători de produse din lemn sau lemnul nevalorificat silvic;

- este rezistentă la șocuri mecanice, absoarbe zgomotele și izolează excelent atât pe timp de iarnă cât și vara;

- este ușor de montat, disponibilă și cu profile de nut și feder pentru o montare mai sigură și pentru eliminarea punților termice. Se livrează în grosimi diferite;

- plăcile fibrolemnoase sunt deschise la difuzia vaporilor de apă și regularizează umiditatea;

- corespund tuturor normelor referitoare la rezistența la foc și chiar dacă ard, nu emană vapori toxici.

d. Tencuieli termoizolante tradiționale pe bază de argilă amestecată cu paie sau pleavă

e. Plăcile semirigide din paie. Este primul produs complet natural și ecologic agrementat în România. Coeficientul de transfer termic $\lambda=0,037$ [W/(m*K)] așază plăcile din paie în categoria celor mai eficiente materiale termoizolante.

Calitățile plăcilor de paie sunt:

- eficiența energetică sporită, datorată calităților termoizolante ale paielor;

- sunt produse printr-un proces de producție simplificat și foarte puțin consumator de resurse energetice, din materie primă rezultată 100% din agricultura românească;

- îmbinarea organică a paielor din interiorul plăcilor duce la o uniformizare a performanțelor termice pe întreaga suprafață;

- sunt flexibile, adaptându-se la diverse pante și curburi;

- se montează pe orice tip de suport cu aceeași tehnologie ca orice termosistem, fiind astfel potrivite la orice tip de intervenții;

- sunt foarte durabile, dată fiind densitatea lor ridicată.

Concluzie/ recomandări: se vor folosi materiale naturale regenerabile, în alcătuirii constructive care să respecte normativele și prevederile în vigoare referitoare la izolarea termică, protecția la foc etc. Pentru termoizolare, se vor folosi sisteme de termoizolare ecologice, pe cât posibil cu materiale provenite din mediul local (lână, cânepă, paie, rumeguș).

7.5 Termoizolare la pereții portanți ai construcțiilor noi

Pereții portanți ai clădirilor noi se vor proiecta în alcătuirii cf. cap. 5. Pereți, la grosimi care să asigure portanța și să excludă necesitatea termoizolării la exterior. Documentația va conține încă de la faza SF calcul de eficiență termică a pereților exteriori cu indicarea modului de alcătuire a pereților.

7.6. Termoizolare la pereți în alcătuire tradițională ai clădirilor aparținând fondului de arhitectură vernaculară (case, anexe gospodărești)

La această grupă de clădiri, termoizolarea este interzisă.

7.7. Termoizolare la pereți în alcătuire tradițională ai clădirilor aparținând fondului vechi construit al localității, altul decât cel vernacular

Se interzice executarea oricărui tip de termoizolație pe exterior și nu se recomandă termoizolarea nici pe interior. Dacă termoizolarea este neapărat necesară (fapt ce se va demonstra printr-un studiu de eficiență energetică detaliat pe secțiuni de perete, cuprins obligatoriu în documentația S.F.), se vor prezenta obligatoriu soluții de termoizolare la interior și doar cu materiale organice (lână, cânepă, celuloză, plută, fibre de lemn etc.), iar tâmplăriile vor fi obligatoriu prevăzute cu grile higroreglabile. Se recomandă reabilitarea fără termoizolare, cu rezolvarea punctuală a punților termice.

7.8. Termoizolare la pereți din cărămidă ai clădirilor executate în perioada comunistă

Dacă este necesară termoizolarea (fapt demonstrat prin studiu de eficiență energetică încă de la faza S.F.), aceasta se va putea realiza la interior sau la exterior. Se recomandă folosirea materialelor organice (lână, cânepă, celuloză, plută, fibre de lemn etc.); tâmplăriile vor fi obligatoriu prevăzute cu grile higroreglabile.

În cazul alcătuirilor din lemn, se va acorda mare atenție stratului de ventilație necesar între bărnele din lemn și termoizolație. Se recomandă reabilitarea fără termoizolare, cu rezolvarea punctuală a punților termice.

Pentru toate clădirile din lemn, se interzice injectarea de spumă poliuretanică (sau alte produse asemănătoare) între bărne, indiferent de vechimea lor.

A A NU- șură placată cu polistiren în Libotin

A A NU- spumă poliuretanică injectată între bărnele de lemn ale unei case- Strâmbu Băiuț

ANEXA 1

Studiu de amplasare și încadrare în imaginea așezării (imagine generală din punct de belvedere, silueta așezării, desfășurate stradale)

În vederea obținerii avizului Comisiei pentru „încadrarea în specificul local”, solicitanții vor depune la secretariatul filialei OAR NORD VEST - Baia Mare, strada Minerilor nr. 11 - un dosar privind evaluarea impactului pe care l-ar avea noile construcții în silueta și imaginea generală a zonei rurale.

Dosarul va conține planșe la o scară adecvată prezentării, după cum urmează:

- Documentație fotografică generală privind zona în care se va desfășura investiția, în care să apară, din puncte de belvedere cunoscute la nivel local, modul de așezare în relief a localității, principalele repere și limitele localității. Se va indica locul investiției pe aceste documente;
- Documentație fotografică din care să rezulte elementele de tradiție locală preluate în în arhitectura construcției propuse;
- Două siluete caracteristice ale localității prezentate la o scară adecvată prezentării. Se va indica locul investiției pe aceste siluete;
- Ortofotoplan sau vedere de sus a localității de tip Google Earth, cu marcarea punctelor de unde s-a făcut documentarea fotografică și siluetele descrise mai sus. Se va indica locul investiției pe această planșă;
- Documentație fotografică la nivelul ochiului sau din repere în imediata vecinătate a investiției. Se va indica locul investiției pe aceste fotografii;
- O desfășurată stradală însoțită de plan de situație la o scară adecvată, în care să apară de o parte și de alta a parcelei investiției frontul la stradă a cel puțin trei parcele. Se vor indica limitele parcelei investiției, cu fațada detaliată spre stradă a investiției. Se va cota amplasarea construcției față de limitele laterale și construcțiile învecinate;
- Un profil stradal transversal, în care să apară construcțiile la stradă de pe parcele, secțiunea drumului și amenajările acestuia, secțiune caracteristică prin construcția investiției. Se vor indica limitele parcelei investiției, se va cota amplasarea construcției față de aliniament și față de construcțiile învecinate și se va cota secțiunea la o scară adecvată, astfel încât investiția să poată fi comparată cu restul construcțiilor descrise;
- Două cadre în perspectivă de la nivelul ochiului în susul și în josul străzii cu clădirea studiată. Se va evidenția modul în care clădirea propusă a fost încadrată în fondul construit vecin și în peisaj;
- Alte materiale la alegerea arhitectului, cu care acesta va argumenta integrarea corectă în cadrul natural și în cel construit al construcției propuse.

ANEXA 2

Glosar de termeni

Arhitectură vernaculară: termenul "vernacular" provine din limba latină- "vernaculus" desemna incinta destinată sclavilor, adică spațiul în care se petreceau activitățile necesare traiului zilnic. "Vernaculum" însemna tot ceea ce era făcut în casă, în opoziție cu ceea ce era procurat la schimb. Azi este termenul folosit pentru a desemna construcțiile realizate de persoane a căror activitate principală nu este neaparat în domeniul construcțiilor. Se bazează pe o cunoaștere empirică a materialelor, câștigată în timp, prin încercări (și eșecuri) repetate-cunoștințe care sunt transmise din generație în generație, pe cale orală.

Aliniament: linia de demarcație între domeniul public și cel privat.

Alinierea clădirilor: linia pe care sunt dispuse fațadele clădirilor spre stradă și care poate coincide cu aliniamentul sau poate fi retrasă față de acesta. În cazul retragerii obligatorii a clădirilor față de aliniament, interspațiul dintre aliniament și alinierea clădirilor este neconstruibil, cu excepția împrejurimilor, acceselor și a teraselor ridicate cu cel mult 0,40 metri față de cota terenului din situația anterioară lucrărilor de terasament.

Anexe gospodărești: construcții distincte, de regulă având dimensiuni reduse și un singur nivel suprateran, care deservesc funcția de locuire. Din categoria construcțiilor anexe fac parte: garaje individuale, depozite pentru unelte de grădinarit, șoproane, terase acoperite, foisoare, bucătării de vară, adăposturi pentru animale, depozite de furaje etc. Realizarea construcțiilor anexe se autorizează în aceleași condiții în care se

autorizează corpurile principale de clădire.

Arie Construită (prescurtat AC): amprenta la sol a clădirii; suprafața construită la nivelul solului, cu excepția teraselor descoperite ale parterului, care depășesc planul fațadei, al platformelor, al scăriilor de acces. Proiecția la sol a balcoanelor a căror cotă de nivel este sub 3,00 m de la nivelul solului amenajat și a logiilor închise ale etajelor se include în suprafața construită (Legea 350/2001).

Arie Desfășurată Construită (prescurtat ADC): suma suprafețelor pe fiecare nivel al construcției măsurată pe perimetrul exterior al acesteia, corespunzător fiecărui nivel considerat. În acest calcul nu intră suprafețele balcoanelor și teraselor neacoperite.

Coefficient de utilizare a terenului (prescurtat C.U.T.): raportul dintre suprafața construită desfășurată (suprafața desfășurată a tuturor planșeelor) și suprafața parcelei. Nu se iau în calculul suprafeței construite desfășurate: suprafața subsolurilor cu înălțimea liberă de până la 1,80 m, suprafața subsolurilor cu destinație strictă pentru gararea autovehiculelor, spațiile tehnice sau spațiile destinate protecției civile, suprafața balcoanelor, a logiilor, teraselor deschise și neacoperite, a teraselor și a copertinelor necirculabile, precum și a podurilor neamenajabile, aleile de acces pietonal/carosabil din incintă, scările exterioare, trotuarele de protecție (Legea 350/2001).

Demisol (prescurtat D): nivel construit al clădirii, având pardoseala situată sub nivelul terenului (carosabilului) înconjurător cu maximum jumătate din înălțimea liberă a acestuia și prevăzut cu ferestre în pereții de închidere perimetrală.

Demisolul se consideră nivel suprateran al construcției. Atunci când pardoseala este situată sub nivelul terenului (carosabilului) înconjurător cu mai mult de jumătate din înălțimea liberă, se consideră subsol și se include în numărul de niveluri subterane ale construcției.

Echiparea edilitară: ansamblul format din construcții, instalații și amenajări, care asigură în teritoriul localităților funcționarea permanentă a tuturor construcțiilor și amenajărilor, indiferent de poziția acestora față de sursele de apă, energie, trasee majore de transport rutier, feroviar, aerian sau naval, cu respectarea protecției mediului ambiant (GM – 007 – 2000).

Excepții de calcul ale indicatorilor urbanistici P.O.T. și C.U.T.:

- dacă o construcție nouă este edificată pe un teren care conține o clădire care nu este destinată demolării, indicatorii urbanistici (P.O.T. și C.U.T.) se calculează adăugându-se suprafața planșeelor existente la cele ale construcțiilor noi;

-dacă o construcție este edificată pe o parte de teren dezmembrată dintr-un teren deja construit, indicii urbanistici se calculează în raport cu ansamblul terenului inițial, adăugându-se suprafața planșeelor existente la cele ale noii construcții (Legea 350/2001).

Filigorie: volum adosat târnațului prin care se face accesul pe târnaț; este acoperită în două sau în trei ape și este tratată identic cu târnațul (stâlpi, parapet).

Glasvand: Perete interior alcătuit din panouri de sticlă montate pe un cadru de lemn sau de metal; ușă pliantă, cu geamuri, care separă două încăperi.

Înălțimea maximă a clădirilor exprimă în metri și număr de niveluri convenționale înălțimea maximă

admisă în planul fațadei, măsurată între teren (în situația anterioară lucrărilor de terasament) și cornișe sau limita superioară a parapetului terasei.

Măsurarea înălțimii clădirii se face pe muchia verticală de pe latura orientată spre stradă a clădirii care are nivelul finit al terenului situat la cea mai joasă cotă.

Înălțimea clădirii se poate exprima în metri și/sau în nivele convenționale. Nivelul convențional are înălțimea de 3,0 m.

Mansardă (prescurtat M): Spațiu funcțional cuprins între învelitoare și ultimul nivel al unei clădiri, care asigură respectarea cerințelor de siguranță, protecție și confort corespunzătoare utilizării specifice. Se include în numărul de niveluri supraterane. Mansarda nu poate depăși conturul ultimului nivel și nu poate avea o suprafața mai mare de 60% din suprafața ultimului nivel.

Nivel clădire: spațiu construit suprateran sau subteran al construcțiilor închise sau deschise, delimitat de planșee.

Nivel retras (prescurtat: R): nivel ale cărui limite exterioare, în proiecția orizontală, sunt retrase față de cele ale nivelului inferior. Acest nivel se va retrage de la toate fațadele clădirii care sunt vizibile din spațiul public, potrivit regulilor de realizare a nivelelor suplimentare. Suprafața construită desfășurată a nivelului retras nu va depăși 60 % din cea a ultimului nivel plin.

Parcela: suprafața de teren ale cărei limite sunt sau nu materializate pe teren, proprietatea unuia sau mai multor proprietari, aparținând domeniului public sau privat, și care are un număr cadastral ce se înscrie în registrul de publicitate funciară. Împreună cu construcțiile sau

amenajările executate pe suprafața sa, parcela reprezintă un bun imobil (G.M – 007 – 2000).

Parter (prescurtat P): nivel al unei clădiri situat pe sol, accesibil direct de pe acesta sau printr-un calup de maxim 5 trepte.

Pazie: Scândură (ornamentală) așezată vertical la capătul din afară al căpriorilor unui acoperiș cu streășină, pentru a ascunde capetele acestora.

Pod: volum construit fără funcțiuni, cuprins între ultimul planșeu al construcției și acoperișul acesteia.

Procent de ocupare a terenului (prescurtat P.O.T.): raportul dintre suprafața construită (amprenta la sol a clădirii) și suprafața parcelei. Suprafața construită este suprafața construită la nivelul solului, cu excepția teraselor descoperite ale parterului care depășesc planul fațadei, al platformelor, al scăriilor de acces. Proiecția la sol a balcoanelor a căror cotă de nivel este sub 3,00 m de la nivelul solului amenajat și a logiilor închise ale etajelor se include în suprafața construită. (Legea 350/2001).

Planuri urbanistice, conform Legii 350/2001 (actualizată):

Documentațiile de urbanism sunt rezultatul unui proces de planificare urbană referitoare la un teritoriu determinat, prin care se analizează situația existentă și se stabilesc obiectivele, acțiunile, procesele și măsurile de amenajare și dezvoltare durabilă a localităților. După aprobare, Planul Urbanistic General, Planul Urbanistic Zonal și Planul Urbanistic de Detaliu împreună cu regulamentele locale de urbanism aferente sunt opozabile în justiție.

Plan Urbanistic General (prescurtat P.U.G.):

Planul Urbanistic General are atât caracter director și strategic, cât și caracter de reglementare și reprezintă principalul instrument de planificare operațională, constituind baza legală pentru realizarea programelor și acțiunilor de dezvoltare.

Planul Urbanistic General cuprinde reglementări pe termen scurt, la nivelul întregii unități administrativ-teritoriale de bază, cu privire la:

- stabilirea și delimitarea teritoriului intravilan în relație cu teritoriul administrativ al localității;
- stabilirea modului de utilizare a terenurilor din intravilan;
- zonificarea funcțională în corelație cu organizarea rețelei de circulație;
- delimitarea zonelor afectate de servituți publice;
- modernizarea și dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare;
- zonele care au instituite un regim special de protecție prevăzut în legislația în vigoare;
- formele de proprietate și circulația juridică a terenurilor;
- precizarea condițiilor de amplasare și conformare a volumelor construite, amenajate și plantate;
- zonele de risc natural delimitate și declarate astfel, conform legii, precum și la măsurile specifice privind prevenirea și atenuarea riscurilor, utilizarea terenurilor și realizarea construcțiilor în aceste zone;
- zone de risc datorate unor depozități istorice de deșeuri.

Planul Urbanistic General cuprinde prevederi pe termen mediu și lung cu privire la:

- evoluția în perspectivă a localității;
- direcțiile de dezvoltare funcțională în teritoriu;
- traseele coridoarelor de circulație și de echipare prevăzute în planurile de amenajare a teritoriului național, zonal și județean;
- zonele de risc natural delimitate și declarate astfel, conform legii, precum și la măsurile specifice privind prevenirea și atenuarea riscurilor,

utilizarea terenurilor și realizarea construcțiilor în aceste zone;

- lista principalelor proiecte de dezvoltare și restructurare;
- stabilirea și delimitarea zonelor cu interdicție temporară și definitivă de construire;
- delimitarea zonelor în care se preconizează operațiuni urbanistice de regenerare urbană.

Plan Urbanistic Zonal (prescurtat P.U.Z.):

Planul Urbanistic Zonal este instrumentul de planificare urbană de reglementare specifică, prin care se coordonează dezvoltarea urbanistică integrată a unor zone din localitate, caracterizate printr-un grad ridicat de complexitate sau printr-o dinamică urbană accentuată. Planul Urbanistic Zonal asigură corelarea programelor de dezvoltare urbană integrată a zonei cu Planul Urbanistic General. Planul Urbanistic Zonal cuprinde reglementări asupra zonei referitoare la:

- organizarea rețelei stradale;
- organizarea arhitectural-urbanistică în funcție de caracteristicile structurii urbane;
- modul de utilizare a terenurilor;
- dezvoltarea infrastructurii edilitare;
- statutul juridic și circulația terenurilor;
- protejarea monumentelor istorice și servituți în zonele de protecție ale acestora.

Plan Urbanistic de Detaliu (prescurtat P.U.D.):

Planul Urbanistic de Detaliu are caracter de reglementare specifică pentru o parcelă în relație cu parcelele învecinate. Planul Urbanistic de Detaliu este instrumentul de proiectare urbană care detaliază cel puțin:

- modul specific de construire în raport cu funcționarea zonei și cu identitatea arhitecturală a acesteia, în baza unui studiu de specialitate;
- retragerile față de limitele laterale și

posteroare ale parcelei;

- procentul de ocupare a terenului și modul de ocupare a terenului;
- accesele auto și pietonale;
- conformarea arhitectural-volumetrică;
- conformarea spațiilor publice.

Prizmă: denumire locală pentru prispă (Janeta Ciocan- "Lemnul în cultura populară din zonele etnografice ale jud. Maramureș"). Termenul apare cu această explicație și în Dicționarul Limbii Române- 1939.

Regulament Local de Urbanism (prescurtat RLU):

Regulamentul Local de Urbanism pentru întreaga unitate administrativ - teritorială, aferent Planului Urbanistic General, sau pentru o parte a acesteia, aferent Planului Urbanistic Zonal, cuprinde și detaliază prevederile referitoare la modul concret de utilizare a terenurilor, precum și de amplasare, dimensionare și realizare a volumelor construite, amenajărilor și plantațiilor, materiale și culori, pe zone, în conformitate cu caracteristicile arhitectural - urbanistice ale acestora, stabilite în baza unui studiu de specialitate.

Subsol (prescurtat S): nivelul construit al clădirii având pardoseala situată sub nivelul terenului (carosabilului) înconjurător cu mai mult de jumătate din înălțimea liberă. Subsolul se consideră nivel subteran al construcției (după Normativ de siguranță la foc a construcțiilor, indicativ P118-99). Pe terenurile în pantă, se consideră subsol nivelurile construite care respectă regula de mai sus pe cel puțin o latură a clădirii.

Supantă: planșeu parțial plin, deschis pe una sau mai multe laturi față de încăperea în care este dispus. Supantele (planșeele parțiale), care ocupă mai mult de 40% din aria

încăperii în care sunt dispuse, sunt considerate niveluri și se iau în calcul la determinarea nivelului de stabilitate la incendiu al construcției.

Suprafața construită (prescurtat SC): v. Aria Construită.

Sarpantă: ansamblul structural al acoperișului unei construcții, pe care se dispun suportul învelitorii și învelitoarea sau panourile de învelitoare.

Târnaț: prispă; volum cu aparența unei terase adosate casei, care asigură accesul și circulația între încăperi. Este delimitat de stâlpi și este inclus sub același acoperiș cu casa. În Lăpuș, târnațul mai este numit "prizmă".

Târnaț cu rudă: târnaț fără parapet care are fixat pe stâlpi, la înălțimea mâinii, o bară din lemn neprelucrat sau slab prelucrat- așa-numita "rudă".

Timpan: spațiul, decorat sau nu cu scene în relief, cuprins între cornișă și cele două planuri înclinate care formează frontonul.

Trafo: ornament arhitectural perforat

Volumul clădirilor: indicator descriptiv cu rolul de a asigura, alături de lățimea și/sau adâncimea frontului construit, armonizarea clădirilor dintr-o anumită zonă.

ANEXA 3

Surse documentare și credite foto

Bibliografie:

- Ciocan, Janeta- "Lemnul în cultura populară din zonele etnografice ale județului Maramureș"- Editura Galaxia Gutenberg-Târgu Lăpuș, 2016
- Pop Chira, Ioana- "Societate și cultură în Țara Lăpușului"- teză de doctorat la U.B.B.- Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Cluj-Napoca, 2013

Credite foto:

- arh. Andrada Ghineț: foto 40/ pag. 12; foto 48/ pag. 13; foto 53/ pag. 14; foto 5/ pag. 26;
- capturi Google Earth: foto 2/ pag. 6; foto 3-5/ pag. 7;
- capturi Google Street View: foto 37/ pag. 12; foto 42/ pag. 13; foto 1/ pag. 22; foto 43/ pag. 34; foto 47/ pag. 35; foto 4, 6, 8-10/ pag. 37; foto 13/ pag. 38; foto 22-26/ pag. 40; foto 40, 43/ pag. 43; foto 8, 9, 11/ pag. 45; foto 15, 18/ pag. 46; foto 22/ pag. 47; foto 27/ pag. 48; foto 33, 35/ pag. 50; foto 6/ pag. 51; foto 15/ pag. 53; foto 2, 3/ pag. 54; foto 6/ pag. 55; foto 10, 15, 17/ pag. 56; foto 7/ pag. 58; foto 15, 17/ pag. 59; foto 7/ pag. 62;
- Grup de lucru Rural- O.A.R. Transilvania: foto 36/ pag. 12; foto 47/ pag. 13; foto 9, 12/ pag. 19; foto 2/ pag. 23; foto 2/ pag. 25; foto 21-23/ pag. 29; foto 44/ pag. 34; foto 12/ pag. 38; foto 31/ pag. 41; foto 38/ pag. 43; foto 16, 19/ pag. 46; foto 2, 7/ pag. 51; foto 8/ pag. 52; foto 1/ pag. 54; foto 5, 9/ pag. 55; foto 12/ pag. 58;
- Grup de lucru Rural- O.A.R.: foto 2, pag. 17; foto 4, pag. 18; scheme la pag. 21, 22;
- Asociația "Monumentum"- arh. Eugen Vaida, Veronica Vaida: foto 46/ pag. 35;
- Broșura "Revitalizarea șurelor"- colectiv de autori coordonat de arh. Esztány Győző: foto 5, 7/ pag. 23; foto 48/ pag. 35;
- arh. Ionuț Filip- foto 8,9/ pag. 27- proiect extras din Programul pentru protecția peisajului construit în Maramureș- 2009/ Catalog de case pentru satele Budești-Sârbi- program derulat de O.A.R. NV
- arh. Cristina Țiplea- foto 49/ pag. 35- proiect extras din Programul pentru protecția peisajului construit în Maramureș- 2009/ Catalog de case pentru satele Budești-Sârbi- program derulat de O.A.R. NV
- foto 26/ pag. 30- sursa: commons.wikipedia;

-foto 27/ pag. 30- sursa:
http://www.visitslovakia.com/data/USR_044_VLKOLINEC/Vlkolinec_3x.jpg

- arh. Laura Zaharia: foto 15/ pag. 28; foto 40/ pag. 33; foto 50/ pag. 35; foto 21/ pag. 47; foto 28, 29/ pag. 48; foto 32/ pag. 50; foto 11/ pag. 52

- arh. Paskucz Ștefan și echipa "9. Opțiune": foto 4/ pag. 18; foto 34/ pag. 31; foto 37/ pag. 32;

- arh. Mihai Nuță, arh. George Postelnicu: foto 38/ pag. 32;

- Robert Geczi; arh. Adina și Mark Sztahura- foto 30/ pag. 48;

- Damir Fabijanic/ Proarh: foto 30/ pag. 30;

- Massimo Crivellari/ Geza Architeti: foto 31, 32/ pag. 30;

- Relja Ivanić/ Exe Architecture Studio: foto 33/ pag. 31;

- Jesper Balleby/ LUMO Arkitekter: foto 35, pag. 32;

- Åke E:son Lindman/ Wingardhs Arkitekter: foto 36/ pag. 32;

- Adolf Bereuter/ Architekten Innauer Matt: foto 4/ pag. 23;

- Programul "Școala altfel - Căsuța bunicii" derulat în 2015 de O.A.R. -NV, Instituția Prefectului Maramureș și Inspectoratul Școlar Județean Maramureș- foto 35/ pag. 42;

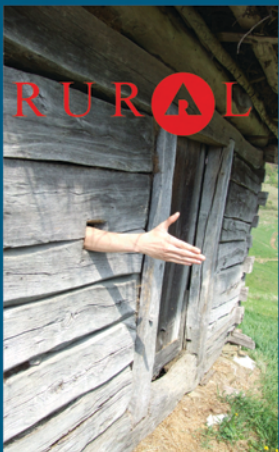
- foto 1, 2, 3/ pag. 61- sursa: naturalpaint.ro

- foto 4/ pag. 61- sursa: spatiulconstruit.ro

- foto 5/ pag. 61- sursa: naturami.ro

Fotografiile, desenele și schemele care nu au fost enumerate aici și nici punctual în text aparțin autorilor ghidului, arh. Ina Funețan și c. arh. Maximilian Funețan.

Obiectivele generale ale PROGRAMULUI RURAL al Ordinului Arhitecților din România

- creșterea calității practicii profesionale în mediul rural
- conștientizarea nevoii de protejare/promovare a zonelor cu specific local valoros
- folosirea arhitecturii (cu toate domeniile conexe) ca pârghie în dezvoltarea economică a mediului rural pe baze ecologice / responsabile
- elaborarea documentelor ce vor reglementa intervențiile în mediul rural (cu sau fără finanțare europeană)

ACEST GHID SE DISTRIBUIE GRATUIT!

Ghidul poate fi accesat și descărcat de pe site-ul OAR:
<http://www.oar.archi/despre-oar/publicatii-si-documente-oar>

Realizat cu sprijinul:

